

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Moje město: projekt na 1. stupni základní školy

Diplomová práce

Autor: Anežka Pokorná
Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
Vedoucí práce: Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

Hradec Králové

2018

Zadání diplomové práce

Autor: Anežka Pokorná

Studium: P13380
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název diplomové práce: Moje město: projekt na 1. stupni základní školy
Název diplomové práce AJ: My Town: A Project for Elementary School

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce je zaměřena na poznávání města Ústí nad Orlicí na 1. stupni základní školy, konkrétně jeho vybraných památek a osobností, tradic a ústně tradovaných žánrů jako jsou pohádky a pověsti. Cílem práce je vytvořit projekt, který žákům prohloubí historické a kulturní znalosti týkající se města, v němž žijí. Teoretická část se věnuje vlastivědné charakteristice města a dále objasňuje základní pojmy z oblasti projektové výuky. Praktická část obsahuje návrh a ověření projektu Moje město.

Garantující pracoviště: Ústav primární a preprimární edukace,
Pedagogická fakulta
Vedoucí práce: Mgr. Martin Skutil, Ph.D.
Oponent: PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce: 18. 12. 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 21. 6. 2018

.....

Anežka Pokorná

Poděkování

V první řadě děkuji Mgr. Martinu Skutilovi, Ph.D. za věcné připomínky, rady a také trpělivost během vedení mé diplomové práce.

Dále také děkuji ZŠ Komenského Ústí nad Orlicí, že mi umožnila realizovat projekt, a v neposlední řadě také své rodině za trpělivý a ochotný přístup během celého studia.

Anotace

POKORNÁ, Anežka. *Moje město: projekt na 1. stupni základní školy*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 96 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá poznáváním města Ústí nad Orlicí na 1. stupni základní školy pomocí projektové metody. První část je věnována charakteristice města z hlediska základního vymezení, historie, přírodních poměrů a vlastivědných zajímavostí. Je zde pojednáno o významných osobnostech, památkách, tradičních spolcích, ale také o pověstech, které se k těmto zajímavostem vztahují. Druhá část diplomové práce popisuje projektovou metodu a objasňuje její základní pojmy, typologii, fáze, ale také výhody či úskalí. Třetí část předkládané práce obsahuje návrh projektu *Moje město*, jeho následné ověření a také zhodnocení uskutečněné realizace v 5. třídě Základní školy Komenského Ústí nad Orlicí. Výstupem projektu jsou pak informační tabule, které poukazují na zmíněné vlastivědné zajímavosti spjaté s městem.

Klíčová slova: město, vlastivěda, projekt, památky

Annotation

POKORNÁ, Anežka. *My Town: A Project for Elementary School*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 96 pp. Diploma Thesis.

The thesis focuses on getting to know the town Ústí nad Orlicí in the elementary school using a project method. The first part is dedicated to the characteristics of the town from the perspective of the basic demarcation, history, natural conditions and remarks of national history. Significant figures, monuments, traditional associations, but also legends that relate to these remarks are all mentioned there. The second part of the thesis describes the project method and explains its basic terms, typology, phases, but also its advantages and difficulties. The third part of the presented thesis contains the proposal of the project My town, its following verification and the evaluation of its realization in the 5th grade of the Elementary school Komenského Ústí nad Orlicí. The outcome of the project are the informative boards, which show the mentioned national historical remarks related to the town.

Keywords: town, national history, project, monuments

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 CHARAKTERISTIKA MĚSTA	10
1.1 POLOHA A VYMEZENÍ	10
1.2 HISTORIE MĚSTA.....	11
1.2.1 Kolonizace území a počátky lanšperského panství.....	11
1.2.2 Vliv událostí 15. a 16. století	12
1.2.3 Doba pobělohorská	14
1.2.4 Vliv průmyslové revoluce.....	15
1.2.5 1. polovina 20. století.....	16
1.2.6 2. polovina 20. století.....	17
1.3 PŘÍRODNÍ POMĚRY	19
1.3.1 Geomorfologie a geologie	19
1.3.2 Hydrologie	20
1.3.3 Klima	21
1.3.4 Flora a fauna	22
1.3.5 Přírodní zajímavosti.....	24
1.4 VLASTIVĚDNÉ ZAJÍMAVOSTI	29
1.4.1 Významné osobnosti.....	29
1.4.1.1 Jaroslav Kocian.....	29
1.4.1.2 Bohuš Heran	31
1.4.1.3 Jan Ludevít Lukes.....	32
1.4.1.4 Quido Tomáš Kocian.....	33
1.4.1.5 Hynek Vicena	34
1.4.1.6 Florian Hernych	35
1.4.2 Významné památky	37
1.4.2.1 Kostel Nanebevzetí Panny Marie	37
1.4.2.2 Hernychova vila.....	38
1.4.2.3 Roškotovo divadlo	39
1.4.2.4 Památky Andrlova chlumu	40
1.4.3 Tradiční spolky	43
1.4.3.1 Cecilská hudební jednota	43

1.4.3.2	Divadelní spolek Vicena.....	46
4.4	Vybrané pověsti	48
4.4.1	O zázračném obraze Panny Marie Ústecké	48
4.4.2	O Čertoušku a Vlčím dolu	49
4.4.3	O poustevníkově studánce	49
4.4.4	O založení Křížové cesty	50
2	CHARAKTERISTIKA PROJEKTOVÉ METODY.....	52
2.1	Projektová metoda	52
2.1.1	Vymezení základních pojmů	52
2.1.2	Druhy projektů.....	53
2.1.3	Fáze projektu.....	56
2.1.4	Výhody a úskalí projektové metody	58
3	PROJEKT – MOJE MĚSTO.....	60
3.1	Charakteristika projektu.....	60
3.2	Příprava a plánování projektu	62
3.3	Realizace.....	67
3.4	Evaluaace projektu	83
	ZÁVĚR	86
	SEZNAM ZDROJŮ	88
	SEZNAM PŘÍLOH.....	96

ÚVOD

Ústí nad Orlicí, bývalé okresní město v podhůří Orlických hor, nedosahovalo ještě v 18. století významu některých okolních měst (Litomyšl, Lanškroun, Vysoké Mýto). Velkým rozvojem, který byl podmíněn rozmachem průmyslové revoluce, však prošlo v následujícím století. Město se stalo nejen centrem textilního průmyslu, ale také důležitým uzlem při budování hlavního železničního koridoru na trase Praha – Olomouc. Z Ústí nad Orlicí také pochází mnoho osobností regionálního i celorepublikového významu, které přispěly k rozkvětu kultury zejména v oblasti hudební, výtvarné či divadelní.

Důvodem výběru tohoto tématu bylo především sepjetí autorky s městem, v němž se narodila a doposud žije. Přispěl k němu i její kladný vztah k umění, dějinám, k přírodě či místním pověstem. Záměrem bylo nejen toto místo lépe poznat a zjištěné poznatky předat dál, ale také poukázat na určité souvislosti mezi jednotlivými složkami, které jsou pro dané město typické. K těmto účelům se jako vhodná jeví metoda projektu. Ta bývá sice do vyučování zařazována spíše okrajově, avšak zahrnuje v sobě řadu výhod, které mohou být právě při vyučování lokálních témat přínosné. Nejen že je pro žáky motivující, ale také umožňuje mezipředmětový přesah a díky tomu v ní lze propojit více oblastí a poukázat na jejich souvislosti.

Diplomová práce je rozdělena do tří hlavních částí. První z nich se zabývá charakteristikou města, konkrétně jeho historií, přírodními podmínkami a dalšími zajímavostmi, jako jsou osobnosti, spolky, památky a s nimi spjaté pověsti. Jejich jednotlivé body jsou vybrané záměrně na základě svého významu a vzájemné propojenosti a tvoří teoretické podklady k praktické části. Cílem této charakteristiky je vytvořit souhrn základních informací o městě, který pomůže snazší orientaci při hledání informací či při výuce regionální vlastivědy.

Druhá část je věnována charakteristice projektové metody. Vysvětluje její základní pojmy a principy, věnuje se typologii projektů, fázím a také nastiňuje její výhody či úskalí. Klade si za cíl metodu objasnit a díky tomu umožnit kvalitní přípravu a správné použití projektu.

Poslední část se zabývá plánováním, realizací a evaluací projektu *Moje město*. Jejím cílem je vytvořit a realizovat projekt, který žákům prvního stupně základní školy efektivní a zábavnou formou rozšíří povědomí o historii a kultuře města a vzbudí tak jejich zájem město dále poznávat.

1 CHARAKTERISTIKA MĚSTA

1.1 POLOHA A VYMEZENÍ

Ústí nad Orlicí se nachází v Pardubickém kraji v podhůří Orlických hor, na soutoku řek Tiché Orlice a Třebovky. Leží 55 km východně od Pardubic a přibližně 30 km severovýchodně od města Ústí nad Orlicí se nachází hraniční přechod Mezilesí (Międzylesie). Jeho zeměpisná poloha je dána souřadnicemi 16° 23' 37" východní délky a 49° 58' 26" severní šířky při průměrné nadmořské výšce 340 m. n. m. Katastrální rozloha obce činí 3 637 ha a počet obyvatel k 1. 1. 2017 činilo 14 164 (Regionální Informační Servis, 2018).

Obec se člení na devět katastrálních území. Jsou jimi Ústí nad Orlicí, Hylváty, Knapovec, Dolní Houžovec, Horní Houžovec, Oldřichovice u Ústí nad Orlicí, Černovír u Ústí nad Orlicí, Kerhartice nad Orlicí a Gerhartice. Jedná se o obec s rozšířenou působností, pod jejíž správní obvod spadá také město Brandýs nad Orlicí a dalších 14 obcí, mezi které patří České Libchavy, Dlouhá Třebová, Dolní Dobrouč, Hnátnice, Hrádek, Jehnědí, Libchavy, Orlické Podhůří, Řetová, Řetůvka, Sopotnice, Sudislav nad Orlicí, Velká Skrovnice a Voděrady (Územně identifikační registr ČR, 2013).

Z hlediska dopravy je město dobře dostupné díky silničním a železničním sítím. Velký význam má především hlavní železniční koridor na trase Praha – Olomouc a Praha – Brno. Nachází se zde také železniční uzel, který nabízí spojení na trase Pardubice – Lichkov, odkud lze dále pokračovat k již zmíněnému hraničnímu přechodu Mezilesí. Za zmínku také stojí vybudovaná síť cyklostezek vedoucí do České Třebové, Chocně a Letohradu.

1.2 HISTORIE MĚSTA

Ústí nad Orlicí bylo až do konce 18. století relativně nevýznamným poddanským městečkem, do jehož každodenního života stejně tak jako do života jiných měst zasahovaly celonárodní události. Následující kapitola se věnuje stručnému přehledu jeho vývoje od počátků osídlení do sametové revoluce a poukazuje na významné události, které ovlivnily jeho dějiny a současnou podobu.

1.2.1 Kolonizace území a počátky lanšperského panství

Sekotová a Macková vysvětlují, jakým způsobem byla ve středověku prováděna kolonizace neosídleného území. *„Na základě lokačního práva se vytvářela města a vesnice s novou funkcí a novým typem obyvatel. Hlavní zájem na vzniku lokačních měst měl panovník, poněvadž pro něho byla zdrojem hospodářského přínosu. Nejvýznamnější osobou při vysazování města byl lokátor, který od zakladatele převzal půdu a provedl její parcelaci. Kolonizované území se po stanovené době vrátilo zase panovníkovi.“* (Sekotová a Macková, 1998, s. 11).

Okolí města, které prameny z roku 1292 a 1304 nazývají jako Lanšpersko, bylo ještě na počátku 13. století téměř neosídleno. Do některých okrajových částí však pronikala kolonizační činnost premonstrátského kláštera v Litomyšli. O osídlení samotného města z této doby sice nejsou žádné přímé důkazy, ale vzhledem k jeho dvojazyčnému pojmenování v nejstarších pramenech se historici přiklánějí k názoru, že Ústí nad Orlicí bylo osídleno ve dvou fázích. První osada byla pojmenována podle své polohy v místě soutoku Tiché Orlice a Třebovky jako Ústí. Významněji se však z pověření budoucího krále Přemysla Otakara II. do osidlovací činnosti zapojil německý rod pánů z Drnholce ve 2. polovině 13. století. Nově vzniklé město bylo pojmenováno po Vilémovi z Drnholce Wilhelmsuerd a poprvé je doloženo v listině z roku 1285. Ve stejném roce je také prvně zmíněn hrad Lanšperk, který byl vystavěn přibližně 5 km severně od města a k jehož panství město od začátku patřilo (Musil, 2002).

Rozsáhlost panství se v průběhu dějin měnila. Šilar (2011) uvádí, že z historických pramenů jsou zřejmá dvě hlavní střediska. V oblasti řeky Orlice je to Lanšperk s Ústím a kolem řeky Sázavy Lanškroun. Ve stejném roce také rod Drnholců svoji osidlovací činnost skončil a lanšperské panství s dalšími majetky ve východních Čechách bylo na krátkou dobu králem Václavem II. postoupeno Závišovi z Falkenštejna. V roce 1289 byl však Záviš obviněn ze zrady a následně popraven. Jeho

majetek byl zkonfiskován a Václavem II. věnován nově založenému cisterciáckému klášteru ve Zbraslavi.

Spravování vzdálených statků ve východních Čechách činilo od počátků zbraslavskému klášteru velké obtíže. Po vymření Přemyslovců se zde ve větší míře odrážely rozvrácené poměry. Panství se stávalo cílem výpadů okolních feudálů a klášter toto území musel neustále vykupovat. Ani v období vlády Jana Lucemburského se situace ve východních Čechách nezlepšila. Lanšpersko bylo nejprve v držení panské opozice a později v letech 1320 – 1324 se ho zmocnil panovník, který potřeboval dostatek finančních zdrojů. Pro cisterciáky tedy toto území stále neneslo dostatečný užitek. Když roku 1344 vzniklo nové biskupství v Litomyšli, zbraslavský klášter hledal nové možnosti, jak směnit nevýnosný Lanšperk za jiné výhodnější statky. K dokončení této výměny došlo až v roce 1364 a toto území se stalo majetkem litomyšlského biskupství. Území lanšperského panství se na nějakou dobu stabilizovalo, a to až do období husitských válek (Šilar, 2011).

1.2.2 Vliv událostí 15. a 16. století

Během husitské revoluce bylo zasaženo několik východočeských měst, mezi nimi i Litomyšl, která byla jedním z center katolického odboje. Po rozvratu litomyšlského biskupství se Lanšpersko stalo na nějakou dobu samostatnou správní jednotkou, na jehož panství se do roku 1459 vystřídal několik majitelů. Mezitím byl Vilém Kostka z Postupic jmenován hejtmanem litomyšlského panství a za zásluhy získal jako zástavní zboží některé statky litomyšlského biskupství, mezi které patřil i hrad Lanšperk s okolím. Faktickými držiteli byli však nadále drobní feudálové. Nárok uplatnil až po smrti Viléma Kostky jeho syn Zdeněk Kostka z Postupic a získal ještě další územní celky v okolí. Díky tomu zde vzniklo poměrně rozsáhlé a hospodářsky přínosné panství. Po smrti Bohuše Kostky z Postupic se panství rozdělilo. Litomyšlská část připadla jeho bratru Janovi a lanšperská část se po sňatku Bohušových dcer dostala do majetku rodu Pernštejnů (Šilar, 2011).

Kostkové z Postupic, přestože jejich hlavní zájem se soustředil spíše na litomyšlské panství, podporovali také hospodářský růst Lanškrounska a Lanšperska. Zasloužili se mimo jiné o opravu hradu Lanšperka, o rozvoj rybníkářství v Lanškrouně, nebo také o privilegium na dva pivovary pro Ústí. Musil (2011, s. 30) píše: „*Je velmi pravděpodobné, že od Kostků v souvislosti s úpravami právních poměrů získaly svá*

privilegia i některé cechy, neboť v pozdějších cechovních privilegiích se hovoří o jejich obnově.“

V této době se také formuje jednota bratrská, která byla roku 1457 založena v nedalekém Kunvaldu. Kostkové z Postupic se později stali jejími stoupenci a její sbory posléze vznikaly také v obcích lanšperského panství, v Brandýse nad Orlicí, v Lanškrouně i v Ústí nad Orlicí. O přesném datu vzniku ústeckého sboru jednoty bratrské sice nevíme, ale první doklad o její existenci pochází z roku 1502 (Šilar, 2011). Na konci 15. a na počátku 16. století vrostla moc šlechty a změnil se i způsob jejího života. Začala hledat nové zdroje příjmů, které u ní vlivem husitských bojů poklesly. Nabízela se tedy možnost vlastního hospodaření a prodávání výrobků. Roku 1500 bylo vydáno Vladislavské zřízení zemské, které omezilo politické pravomoci měst a umožnilo svobodné podnikání šlechty (Rychlík a Penčev, 2013). Pernštejnové se na jeho vypracování podíleli a Vilém z Pernštejna se také zúčastnil jednání vedoucích k podpisu svatováclavské smlouvy 1517 (Sekotová a Macková, 1998).

Poddanská města se díky těmto vlivům stala důležitými centry místního trhu, kde se soustředil obchod a řemesla. Bylo však zapotřebí formovat určitá pravidla, podle nichž měla výroba a obchod probíhat. Sekotová a Macková píší o zakládání cechovních organizací: *„Na počátku 16. století docházelo k určité krizi na místních trzích, které začaly být přesyceny řemeslnými výrobky. Regulace výroby se prováděla prostřednictvím cechů. Cechovní organizace měla svým příslušníkům zajistit výlučné postavení v jejich výrobním oboru uvnitř místního trhu, při nákupu surovin, stanovení cen a zároveň určovala poměr mezi jednotlivými příslušníky cechu navzájem.“* (Sekotová a Macková, 1998, s. 15).

Pro vrchnost znamenala podpora řemeslné cechovní organizace jak kontrolu nad obchodem, tak i zdroj příjmů. Už dříve se v této podhorské oblasti pěstoval a zpracovával len a konopí, postupně se tak začalo vytvářet tkalcovské řemeslo. Pernštejnové tuto tradici podpořili a roku 1512 byl v Ústí Vojtěchem z Pernštejna založen tkalcovský cech a v roce 1517 soukenický cech. Petr Bohdanecký, dočasný majitel panství v letech 1544 – 1564, vydal v roce 1544 řád soukenickým tovaryšům a v roce 1549 udělil artikule krejčovskému cechu (Šilar, 2011).

V posledním desetiletí 16. století patřilo lanškrounské a lanšperské panství jednomu z nejbohatších šlechticů v Čechách Adamu Hrzánovi z Harasova, který získal bohatství lichvářstvím vůči zadluženým velmožům. Vztahy s poddanými byly proto velmi komplikované a vzniklo mnoho zbytečných sporů (Sekotová a Macková, 1998).

Lanšperské panství postupně ztratilo svoji pozici a jeho centrum správy se přesunulo do Lanškrouna. Adam Hrzán z Harasova zde dokončil přestavbu starého kláštera na renesanční zámek, s jehož částečnou rekonstrukcí začali již Kostkové z Postupic (Lanškrounský zámek, 2015).

1.2.3 Doba pobělohorská

Lanškrounské panství se během třicetileté války dostalo do rukou císařského zastávce a stoupence katolické církve Karla z Lichtenštejna. Vzhledem k poklesu majetkových příjmů se rod Lichtenštejnů orientoval na vlastní výrobu a snažil se tak o ovládnutí místního trhu. Městu proto nebyla obnovena privilegia, která znamenala pro poddané zdroj příjmů. Mezi ta nejdůležitější patřilo vaření piva, šenkování vína a obchod se solí. Jejich navrácení Karel z Lichtenštejna podmínil složením poddanského slibu a přistoupením na katolickou víru. Během jeho života se však žádnému městu na lanškrounském panství nepodařilo získat svá privilegia zpět. Navíc během třicetileté války tudy často pochodovala vojska, císařská i švédská, která rabovala město a okrádala jeho obyvatele. Tyto vlivy nakonec vedly k velké chudobě poddaných a k velmi špatnému celkovému vzhledu města. Privilegia byla navracena až v roce 1641 Karlem Eusebiem, ovšem s drobnými úpravami. Ústí muselo i nadále odebírat pivo z lichtenštejnského pivovaru v Lanškrouně, vráceno bylo obchodování se solí i šenk vína. Dále bylo osvobozeno od potažních a ručních robot a mohlo vést knihy pro město a okolní vesnice (Sekotová a Macková, 1998).

Na začátku 18. století v městě vypukl požár, při kterém shořelo 32 budov včetně radnice a budovy lázní. Během následujícího století se i přes počáteční katastrofu postupně zlepšovaly ekonomické podmínky a následně i vzhled města (Sekotová a Macková, 1998). Kromě nové budovy radnice přibyla i arkádová budova děkanství a v druhé polovině století byl vystavěn nový barokní kostel Nanebevzetí Panny Marie. U Ústí také vznikla první křížová cesta, vedoucí dnes na rozhlednu Andrlův chlum. Tyto stavby do značné míry ovlivnil nově příchozí farář a později děkan Jan Leopold Mosbender (Sekotová, 1999).

Velký zlom nastal také v samosprávě města. Díky dekretu vydanému Josefem II. došlo k zakládání regulovaných magistrátů, které měnily podmínky vlivu vrchnosti na správu měst. V této době také město uvažuje o povýšení na tzv. municipální ochranné město, ke kterému nakonec došlo 10. srpna 1795. Tímto krokem se město sice nestalo úplně nezávislým na vrchnosti, ale získalo možnost soudního a správního rozhodování o

svém obyvatelstvu, dále mohlo samo rozhodovat o stavbách a o vlastním hospodaření (Macková, 1995).

1.2.4 Vliv průmyslové revoluce

Od počátku 19. století došlo vlivem průmyslové revoluce k obrovskému pokroku v oblasti hospodářství. Tento vliv výrazně zasahuje i do dějin dosud nepříliš významného města. Během první poloviny století se v českých zemích stavěly první železniční tratě a roku 1842 se začalo i s výstavbou tratě mezi Prahou a Olomoucí, kterou vedl projektant Jan Perner. Soukromá trať byla otevřena 20. srpna 1845. Postaveno bylo i jedno z nejstarších železničních nádraží v republice dnešní zastávka Ústí nad Orlicí – město. Po výstavbě této trasy vznikla v Prusku myšlenka napojit tamní železnici a získat tak obchodní spojení s Prahou a Vídní. Ústí nad Orlicí se mělo stát jeho strategickým uzlem spojujícím trasu vedoucí z Vratislavi přes hraniční přechod Mezilesí. Během prusko-rakouské války se sice od stavby na nějakou chvíli upustilo, ale během následujících let byla tato možnost znovu projednávána a nakonec schválena. V lednu roku 1874 byl zahájen na nové trati provoz (Nygrín, 1945). Díky nově vzniklému státnímu železničnímu spojení byla podle návrhu architekta Rudolfa Freye postavena ještě jedna konkurenční nádražní budova, která je dnes památkově chráněným objektem (Šplíchal, 2005).

Výstavba tratě znamenala nové obchodní příležitosti v textilním průmyslu, k jehož většímu vzestupu docházelo již během druhé poloviny 18. století díky podpoře manufakturní výroby ze strany státu a také díky posílení celonárodního trhu. V Ústí ještě na počátku 19. století byla rozhodující rozptýlená domácí výroba a neexistovala zde žádná významnější manufaktura ani obchodní společnost. Cechy, které si za každou cenu snažily udržet svůj tradiční patriarchální řád, byly však v roce 1859 zrušeny a podnikání téměř ve všech odvětvích se stalo svobodným (Sekotová, 1994).

Mechanická výroba se zpočátku do Ústí dostávala pomalu. První bavlnářský stroj se sice objevil kolem roku 1820, ale i nadále se zde pracovalo hlavně na ručních stavech. Tato práce se však postupně stávala málo placenou a efektivní (Sekotová, 1994). Nová železnice navíc vedle výhod spojených s vývozem znamenala také příliv konkurenčního zboží vyráběného pomocí strojů. Zrušení cechů a následné pronikání tohoto zboží mělo za následek rušení soukenických dílen. Složitě podmínky se podařilo ustát tkalcovskému řemeslu a to jednak díky přestupu na levnější bavlnu, jednak díky větší podnikavosti některých tkalcovských rodů. Nejvýznamnější z nich jsou rody

Janderů a Hernychů, kteří začali skupovat přízi a prodávali ji dalším výrobnám. Jan Hernych se postupně stal majitelem budov, do nichž soustředil ruční tkalce. Později koupil prvních osm mechanických stavů a do konce století vznikl závod, ve kterém bylo kolem 3000 stavů (Musil, 2012). Jeho syn Florian skupoval i objekty mimo Ústí nad Orlicí a vytvářel z nich další moderní tkalcovny. Postupně si vytvořil vážené postavení mezi nejbohatšími českými podnikateli a na počátku 20. století si nechal postavit secesní vilu, kterou využíval jako rodinné sídlo (Melšová a Zahálka, 2009). Tato budova je dodnes jednou z hlavních dominant a památek města.

V Ústí po roce 1880 vznikaly další továrny orientující se na několik odvětví textilního průmyslu a vedle nich fungovali i nadále drobní živnostníci. Kromě tkalcovských stavů se zde nacházely také mechanická bělidla, úpravny, apretury, či barevny. Významná byla například mechanická a ruční tkalcovna, bělidlo, apretura a úpravna Jana Jandery, kterému byl v roce 1898 Českým místodržitelstvím v Praze udělen titul „dvorního dodavatele“. Výrobu obvazových látek provozovala až do poloviny 20. století firma Mechanická tkalcovna, šlichtovna a parní bělidlo Josef Kučera. V Kerharticích byla Tkalcovna Josef Sobotka a spol. Mezi další ústecké továrníky patřil například Timoteus Steimann, František Kumpošt, Emanuel Cibulka, Karel Kocián a řada dalších (Sekotová, 1994). Ze soukenických řemeslníků se podařilo přestát obtížné období rodinnému podniku Kadrmanových, kteří v roce 1866 založili přádelnu na vlnu. Tento podnik dnes náleží společnosti UO TEX, s. r. o. (Matoušková, 2013). Ústí nad Orlicí se díky velkému množství větších i menších podniků stalo centrem českého textilního průmyslu a vysloužilo si přezdívku „Východočeský Manchester“.

V souvislosti s rozkvětem textilního průmyslu byla v roce 1892 zřízena C. k. odborná škola tkalcovská. Do začátku 20. století neměla svoji budovu, výuka proto probíhala v prostorách firmy Jindřicha Jandery. Vzhledem k nedostatečným podmínkám se výuka nejprve orientovala na ruční tkalcovství. Výuka v plném rozsahu učebního plánu a podle osnov dvouleté tkalcovské školy probíhala od roku 1901, kdy byla na ústeckém Podměstí postavena nová budova školy (Musil, 1982).

1.2.5 1. polovina 20. století

Na přelomu 19. a 20. století město zažívalo éru stavebního růstu. Tehdejší společenské podmínky si žádaly nové stavby s modernějšími dispozicemi, objevovalo se i budování lesoparků a městské zeleně. Ještě na počátku století vznikla nová budova tehdejší

tkalcovské školy, Hernychova vila a budova dnešního gymnázia. První světová válka přinesla stavitelskou krizi, avšak poté byly vydány zákony, které stavební ruch podpořily. Do začátku 2. světové války vznikla v Ústí ještě řada staveb, z těch významnějších budova tehdejší hospodářské školy, okresní soud, nemocnice a především funkcionalistické divadlo architekta Kamila Roškota (Sekotová, 1999).

Poměry se v třicátých letech změnily. V období hospodářské krize započaté zhroucením burzy v New Yorku roku 1929 bylo postiženo zvláště bavlnářství, které v Ústí nad Orlicí zaměstnávalo největší počet dělníků. V textilních závodech docházelo k snižování pracovní doby a k výraznému propouštění zaměstnanců. Řada malých i velkých textilek včetně Hernychových továren zastavila výrobu, což se do značné míry projevilo v nezaměstnanosti a ekonomickém strádání obyvatel. V polovině třicátých let sice došlo k určitému vzrůstu zaměstnanosti, ke kterému mimo jiné přispěly hlavně vojenské zakázky, ale textilní krizi se nepodařilo zažehnat. Některé textilní továrny už svoji výrobu neobnovily, popřípadě byly využity k jiným účelům (Cihlár, 2000). Během 2. světové války se orientovaly na zbrojní průmysl. Hernychova továrna byla využita jako sklad motorových součástek, v dalších textilkách se montovaly a opravovaly letecké motory, či vyráběly gumové obruče pro vojenská vozidla (Dušek, 2010).

Obě světové války si i v Ústí nad Orlicí vyžádaly mnoho obětí. Jejich památku připomíná např. památník odboje na křižovatce ulic TGM a Jilemnického, pomník obětem 2. světové války vystavený členům T. J. Sokol Ústí nad Orlicí v parku sportovního areálu v ulici Quida Kociana, či pamětní deska legionářům umístěná na budově radnice.

1.2.6 2. polovina 20. století

Ústí nad Orlicí se po válce stalo sídlem okresu a k městu se připojily obce Kerhartice a Oldřichovice. V roce 1960 se okres ještě rozrostl o bývalé okresy Lanškroun, Vysoké Mýto a Žamberk. Dušek píše o nových úřadech, které díky tomu v městě na určitou dobu vznikly: „*V Ústí se zpočátku objevily Okresní národní výbor, Okresní sekretariát KSČ, Okresní oddělení ministerstva vnitra, Okresní středisko přípravy zemědělských investic, Státní úřad statistický a Okresní odborová rada*“. (Dušek, 2010, s. 11)

Po válce docházelo na základě Benešových dekretů ke znárodnování klíčového průmyslu. Do této kategorie spadala velkovýrobní akciová společnost Jan Hernych. Dále byly zkonfiskovány arizované firmy bývalých židovských vlastníků Bedřicha Pollak a Bedřicha Sobotky. Bez zavedení národní správy byla ještě znárodněna úpravna

Jana Jandery. Po únoru 1948 začalo docházet také ke znárodnování středních a nakonec i malovýrobních podniků. Nově vzniklý národní podnik získal název UTEX, později díky sloučení s českotřebovskou firmou byl pojmenován Perla. Vedle textilního průmyslu se postupně začalo rozvíjet strojírenství. Po válce bylo zapotřebí zrekonstruovat některé stroje a vytvořit k nim příslušenství. Při podniku UTEX tak vznikla skupina techniků, kteří se opravou a výrobou strojů zabývali. Postupně se tomuto odvětví začalo dařit a vznikl samostatný strojírenský podnik Kovostav (později součást koncernu Elitex). Ve stejné době byl také zřízen Výzkumný ústav bavlnářský (VÚB). Oba podniky se ve spolupráci zasloužily o vývoj některých nových strojů a textilních technik, zejména rotorového předení (Klička, 2003).

V druhé polovině 20. století se změnil vzhled města. Vznikl dodnes využívaný silniční průtah, byla postavena řada budov, např. kulturní dům, obřadní síň, či smuteční síň. Založeno bylo několik sídlišť a bytových výstaveb. Zřízena byla také hudební škola, díky které se konají některé dnes tradiční kulturní akce jako Kocianova houslová soutěž a Heranova violoncellová soutěž (Dušek, 2010).

1.3 PŘÍRODNÍ POMĚRY

1.3.1 Geomorfologie a geologie

Území města se podle základního geomorfologického členění nachází v oblasti Svitavské pahorkatiny a jejího podcelku Českotřebovské vrchoviny (viz tabulka č. 1). Ta se táhne od Kostelce nad Orlicí směrem na jiho-jihozápad přibližně k městu Letovice. Má charakter zvlněného skalního podloží dvou antiklinál – potštejské a litické, které místy přecházejí do kuest, a rozkošsko – ústecké synklinály. Povrchovým projevem potštejské antiklinály je Kozlovský hřbet, který představuje západní okrsek podcelku, projevem litické antiklinály je Hřebečovský hřbet na východě podcelku a střední část tvoří Ústecká brázda jako projev synklinály (Bína a Demek, 2012).

Demek charakterizuje Ústeckou brázdu jako: *„členitý pahorkatinný reliéf v oblasti asymetrické ústecké synklinály s vyšším povrchem na východě, s plochými hřbety a svědeckými vrchy, se zbytky neogenní výplně a strukturně denudačními plošinami, zejména na jihu v brachysynklinálním závěru, místy s pleistocenními říčními terasami Tiché Orlice, Třebovky a Svitavy“* (Demek, 1987, s. 527).

Oba hřbety jsou prolomeny údolím řeky Tiché Orlice. Na jejím pravém břehu v oblasti Kozlovského hřbetu se nachází prudký svah Kubincova kopce (491 m. n. m.) a vlevo Andrlův chlum (559 m. n. m.). Údolí se směrem od jihozápadu k severovýchodu mírně zvedá a v severovýchodním cípu Hřebečovského hřbetu se nachází nejvyšší bod města, kterým je vrchol Strážný (584 m. n. m.). Nejniže, přesně 315 m. n. m., je položena hladina Tiché Orlice na západní hranici města (Koucký, 2006).

Základní geologickou jednotkou je Český masiv a převážnou část okresu Ústí nad Orlicí tvoří sedimenty svrchnokřídového stáří. Jižní až jihozápadní část, tedy včetně zkoumaného území, náleží České křídové pánvi. Převažují zde typy jílovců (slínovce, spongility) a pískovce. Typ kvádrového pískovce se objevuje v nižších oblastech Hřebečovského hřbetu. V období mladších třetihor vlivem poklesu Českého masivu do této oblasti proniklo moře, dokazují to například nezpevněné sedimenty mísící se s naplaveninami toků na Lanškrounsku. Z období čtvrtohor jsou v terasách Tiché Orlice nejčastější říční naplaveniny, eolitické usazeniny jsou zastoupeny sprašemi a výjimečně i vátými písky (Faltysová a Bárta, 2002).

Tab. 1 - Geomorfologické členění (Demek, 1987)

systém	Hercynský
subsystém	Hercynská pohoří
provincie	Česká vysočina
soustava	Česká tabule
podstava	Východočeská tabule
celek	Svitavská pahorkatina
podcelek	Českořebovská vrchovina
okrsek	Ústecká brázda

1.3.2 Hydrologie

Hlavním vodním tokem v oblasti je Tichá Orlice, která se zde nachází ve své střední části. Její plocha činí 757 km² a její délka je 104 km. Pramení v oblasti geomorfologického celku Hanušovická vrchovina pod vrcholem Jeřáb (1003 m. n. m) ve výšce 809 m. n. m. (Vítek, 2011). Odtud míří na severozápad Kladskou kotlinou, kde se téměř dotýká hranice s Polskem a stáčí se k jihozápadu, kde protéká jižním cípem Orlických hor a Podorlickou pahorkatinou do Svitavské pahorkatiny. Zde se do ní v oblasti průlomu Kozlovského hřbetu na území města Ústí nad Orlicí vlévá její levostranný přítok Třebovka. Ta pramení ve výšce 548 m. n. m. na západním svahu Hřebečovského hřbetu nad obcí Koclířov. Plocha toku činí 196 km² a jeho délka je 41 km. Od místa soutoku Tichá Orlice protéká směrem na západ do Orlické tabule a v obci Albrechtice nad Orlicí se spojuje s Divokou Orlicí. Dále pokračuje jako Orlice do Hradce Králové, kde se vlévá do Labe (SO ORP Ústí nad Orlicí, 2017).

Nachází se zde i několik menších toků, z nichž je nevýznamnější Knapovecký potok pramenící nad Horním Houžovcem, který se v městské části Hylváty vlévá do Třebovky (Vítek, 2011). Z hlediska přírodních zajímavostí je třeba zmínit Řetovský potok neboli Husí krk. Ten částečně lemují západní hranici katastrálního území Gerhartic a na západním cípu Kerhartic se vlévá do Tiché Orlice.

Vodní plochy nejsou na území města téměř vůbec zastoupeny, nachází se zde pouze několik malých rybníků. Jedná se o rybník na Knapovském potoce pod Knapovcem, obdobný rybník na Knajpovském potoce a několik dalších malých rybníčků v místě prameniště ve Wolkerově údolí. Tři obdobné vodní plochy se také

nachází v Dolním Houžovci. V Hylvátech vodní plochu tvoří sádky a v centrální části městské koupaliště (Koucký, 2006).

Na území města se také nachází několik pramenů a studánek. Některé z nich jsou pod vrcholem Andrlova chlumu na severním a severovýchodním svahu Kozlovského hřbetu. Z těch známějších se jedná o Poustevníkovu studánku, Vlčí studánku a Vicenovu studánku. Z oblasti Hřebečovského hřbetu je třeba zmínit opravenou a vysvěcenou studánku U Panenky Marie v katastru Horního Houžovce (Výběr pramenů a studánek, 2017).

1.3.3 Klima

Ústí nad Orlicí dle klimatických oblastí Evžena Quitta spadá z převážné většiny do mírně teplé klimatické oblasti značené MT7 (MW7), jen oblasti o něco výše položené (nad 400 m. n. m.), tedy konkrétně Horní Houžovec a Dolní Houžovec, spadají do mírně teplé klimatické oblasti MT2 (MW2). Dle Květoně a Voženílka (2011) pro značení MT7 je typické léto normálně dlouhé, mírné a mírně suché. Přechodná období bývají krátká s mírným jarem a mírně teplým podzimem. Zima je normálně dlouhá, mírně teplá, suchá až mírně suchá s krátkým trváním sněhové pokrývky. MT2 se vyznačuje létem krátkým, mírným až mírně chladným a mírně vlhkým. Přechodná období jsou krátká s mírným jarem a mírným podzimem. Zima je normálně dlouhá s mírnými teplotami, suchá s normálně dlouhým trváním sněhové pokrývky (viz - Tab. č. 2).

Průměrná roční teplota v Ústí nad Orlicí měřená v normálu 1981-2010 dosahuje 5,9 °C. Průměrná teplota vzduchu v červenci je 15,6 °C a v lednu -3,3 °C. Průměrný roční úhrn srážek je 741 mm. Maximální teplota vzduchu byla naměřena 7. 8. 2015 a dosahovala 37,4 °C. Naopak minimální teplota vzduchu byla naměřena 11. 1. 1940 a klesla na -30,5 °C (Český hydrometeorologický ústav, 2017).

V souvislosti s klimatem je třeba zmínit meteorologickou stanici Ústí nad Orlicí, která se dnes nachází v poloze 49,9801° severní šířky a 16,4221° východní délky ve výšce 401,7 m. n. m. Profesionální měření bylo v Ústí nad Orlicí zahájeno od roku 1954. Tato stanice byla zřízena na Andrlově chlumu a v roce 1971 byla přemístěna do budovy Aeroklubu na místním letišti. Některá měření se však ve městě prováděla již od roku 1922, kdy byla původní meteorologická stanice určená k leteckým účelům (Slavíková, 2003).

Tab. 2 – Charakteristika podnebí pro značení MT 7 a MT2 (Květoň a Voženílek, 2011)

	MT 7	MT 2
počet letních dnů	30 až 40	20 až 30
počet dnů s průměrnou teplotou 10 °C a více	140 až 160	140 až 160
počet mrazových dnů	110 až 130	110 až 130
počet ledových dnů	40 až 50	40 až 50
průměrná teplota v lednu	-2 až -3 °C	-3 až -4 °C
průměrná teplota v červenci	16 až 17 °C	16 až 17 °C
průměrná teplota v dubnu	6 až 7 °C	6 až 7 °C
průměrná teplota v říjnu	7 až 8 °C	6 až 7 °C
průměrný počet dnů se srážkami 1 mm a více	100 až 120	120 až 130
srážkový úhrn ve vegetačním období	400 až 450 mm	450 až 500 mm
srážkový úhrn v zimním období	250 až 300 mm	250 až 300 mm
počet dnů se sněhovou pokrývkou	60 až 80	80 až 100
počet dnů zamračených	120 až 150	150 až 160
počet dnů jasných	40 až 50	40 až 50

1.3.4 Flora a fauna

Území z hlediska biogeografického členění spadá do provincie středoevropských listnatých stromů, hercynské podprovincie a Svitavského bioregionu. Ten zahrnuje převážnou část geomorfologického celku Svitavské pahorkatiny a polovinu Podorlické pahorkatiny. Z hlediska fytogeografického členění území náleží mezofytiku, okresu 63 Českomoravské meziohří. Město Ústí nad Orlicí se rozkládá na několika jeho podokresech, a to z největší části náleží Českotřebovskému úvalu, část Knapovce, Horní a Dolní Houžovec spadají do Hřebečovské vrchoviny, část Kerhartic pak do Středního Poorličí. Podokres Kozlovská vrchovina se nachází v těsné blízkosti s katastrální hranicí města od západu směrem k jihozápadu a podokres Žambersko lemuje katastrální hranicí na severovýchodě (Culek, 2013).

Vegetace odpovídá 3. dubo-bukovému a 4. bukovému stupni. Culek uvádí: „Bioregion v minulosti tvořil významný spojovací koridor mezi oběma dnešními centry

teplomilné bioty – Moravou a Českou kotlinou. Kromě toho se vyznačuje pronikáním druhů alpidských, většinou karpatského charakteru. Na převážně vápnatých podkladech se střídají bohatší, ale monotónní typy společenstev (...) Potenciální vegetaci vyšších poloh tvoří na plošinách bikové bučiny, na svazích převažují květnaté bučiny až suťové lesy. V nižších polohách jsou na plošinách acidofilní doubravy a na svazích dominují dubohabřiny.“ (Culek, 2013, s. 183).

Flóru orlickoústeckého okresu charakterizuje Bárta a Faltysová. „Unikátní opukové skály a výchozy v údolí Tiché Orlice jsou známé mj. výskytem klokoče zpeřeného (*Staphylea pineta*), skalníku celokrajného (*Cotoneaster integerrimus*), bělozářky větvité (*Anthericum ramosum*), jeřábu muku (*Sorbus aria*). Prudké svahy nad Tichou Orlicí jsou porostlé zachovalými květnatými bučinami s rostlinnými druhy, které se údolím Orlice šíří z karpatské oblasti – jsou to např. kostival hlíznatý (*Symphytum tuberosum*), svízel Schultesův (*Galium schultesii*) a zapalice žluťuchovitá (*Isopyrum thalictroides*).“ (Faltysová a Bárta, 2002, s. 191).

V evropsky významné lokalitě Vadětín – Lanšperk (2006), jejíž součástí je známé Údolí Sejfů, se vyskytují chráněné druhy jako bledule jarní (*Leucojum vernum*), lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*), okrotice bílá (*Cephalanthera damasonium*) a sleziník zelený (*Asplenium viride*). V další evropsky významné lokalitě Brandýs (2006), která je součástí Přírodního parku Orlice, se vyskytuje mnoho významných taxonů, např. měsíčnice vytrvalá (*Lunaria rediviva*), udatna lesní (*Aruncus vulgaris*), kyčelnice devítilistá (*Dentaria enneaphyllos*), lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*) nebo čarovníkapský (*Circaea alpina*). Další významné zastoupení nejen flóry, ale také mykoflóry se vyskytuje v přírodní rezervaci Třebovské stěny na katastru obcí Skuhrov a Ostrov. Je zde uveden například výskyt kyčelnice cibulkonosné (*Dentaria bulbifera*) nebo jedovatého árónu plamatého (*Arum maculatum*) a na opukových skalách zde roste také kapradina laločnatá (*Polystichum aculeatum*). Z bohaté mykoflóry se pak jedná o vzácný korálovec bukový (*Hericium clathroides*) a řada dalších (Krejčí, 2018).

Velkou část území města tvoří volná krajina, a to zejména v oblastech městských částí Dolního a Horního Houžovce, Knapovce a Oldřichovic. V místech spádu zemědělských oblastí dochází k nadměrnému výskytu kopřivy dvoudomé (*Urtica dioica*). Dále také dochází k rozšiřování invazivních rostlin jako je netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*) nebo křídlatka (*Reynoutria* sp.), kterými je postižena hlavně niva Tiché Orlice. Přilehlé lesy tvoří především kulturní lesy, jen v ojedinělých případech se zde nachází pozůstatky přirozených porostů, které tvoří bučiny s příměsí

smrku a ojediněle jedle. Nejvíce se v lesích objevuje smrk ztepilý (*Picea abies*), méně pak borovice lesní (*Pinus sylvestris*), buk lesní (*Fagus sylvatica*), modřín evropský (*Larix europaea*), bříza bělokorá (*Betula pendula*), jedle bělokorá (*Abies alba Mill*) a dub letní (*Quercus robur*). V minimálním zastoupení potom také javor klen (*Acer pseudoplatanus*), lípa srdčitá (*Tilia cordata*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), olše lepkavá (*Alnus glutinosa*) a další (Koucký, 2006).

Pro faunu v okolí města Ústí nad Orlicí je důležitý tok Tiché Orlice. Podle Faltysové a Bárty (2002) na náplavech a šterkových březích Divoké a Tiché Orlice žije bohatá litorální fauna, např. kovařici *Oedostethus quadripustulatus*, *Negastrius pulchellus* a strmé zalesněné svahy obývá např. tesařík *Nivellia sanguinosa*. Přírodní rezervace Hemže - Mýtkov, která se nachází v nedalekém okolí u města Choceň, je známá pro svoji bohatou malakofaunu. Myšák (2009) uvádí, že při průzkumech zde bylo zaznamenáno 78 druhů měkkýšů. Z ohrožených druhů jsou to sklovatka krátkonohá (*Daudebardia brevipes*) a blyštivka skleněná (*Perpolita petronella*). Podle Faltysové a Bárty (2002) se z obratlovců v okolí tohoto toku se vyskytují ptačí druhy jako ledňáček říční (*Alcedo atthis*), skorec vodní (*Cinclus cinclus*) či konipas horský (*Motacilla cinerea*). Dále se kolem vodního toku objevuje např. vydra říční (*Lutra lutra*), skokan štíhlý (*Rana dalmatina*) nebo užovka obojková (*Natrix natrix*). Přilehlé lesy obývá zmije obecná (*Vipera berus*), krkavec velký (*Corvus corax*) a jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*), v místech lidských stavení hnízdí vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*).

1.3.5 Přírodní zajímavosti

Do zkoumané oblasti podle současného znění zákona 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny nezasahují žádná velkoplošná ani maloplošná chráněná území, nachází se zde však evropsky významná lokalita Vadětín – Lanšperk spadající soustavy Natura 2000. Ta je v tomto zákoně, který uplatňuje evropskou Směrnicí 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, legislativně podložena. V Územním plánu města (Poláčková, 2017) je uvedeno, že Krajský úřad Pardubického kraje připravuje vyhlášení této lokality za přírodní rezervaci. Dále je v kategorii obecné ochrany přírody a krajiny tímto zákonem chráněn přírodní park Orlice, který daným územím prochází. Na území města byly bývalým ČÚOP evidovány tři lokality jako významný krajinný prvek, ale jejich registrace dosud neproběhla. Jedná se o lokalitu č. 31 Husí krk, lokalitu č. 33 Bučina a lokalitu č. 39 Nad nádražím. Dále je

zde uvedeno, že v roce 2003 byl přehled významných krajinných prvků a maloplošných chráněných území okresu Ústí nad Orlicí doplněn o nové návrhy, které jsou v rámci ÚP Ústí nad Orlicí evidovány jako lokality s výskytem chráněných druhů rostlin a živočichů. Jedná se o lokalitu Lanšperské bučiny, Černovír a Kamenný vrch.

Některé ze zmíněných zajímavostí jsou následně stručně popsány. Kromě toho je zde zařazena i přírodní rezervace Třebovské stěny, přestože se nachází až za hranicí zkoumané oblasti. Důvodem je její lokální význam a také její blízkost vzhledem ke katastrálnímu vymezení.

Přírodní park Orlice

Byl zřízen v roce 1996 a zahrnuje nivu Divoké Orlice, Tiché Orlice a také nivu jejich společného toku Orlice. Přibližná délka toků je 200 km a celková rozloha parku činí 11 462 ha. Nadmořská výška se pohybuje v rozmezí od 500 m. n. m. v místech horních toků obou řek, po 230 m. n. m. v oblasti ústí Orlice a Labe. Z geologického hlediska je převážná část parku tvořena svrchnokřídovými sedimenty české křídové pánve. Výjimku tvoří krátký úsek v oblasti horního toku Tiché Orlice u Ústí nad Orlicí, kde se jedná o mladoprvohorní usazeniny Podorlické pahorkatiny a také vyvřeliny litické antiklinály v místech toku Divoké Orlice. Z botanického hlediska náleží park do dvou fytogeografických oblastí a to podhorské území do oblasti středoevropské lesní květeny a nížinné části do oblasti teplomilné květeny (Faltysová, 1996).

Faltysová (1996) uvádí, že ačkoliv jsou pro tuto podhorskou oblast charakteristické smíšené listnaté lesy s převahou buku, vzhledem k převážně bezlesé nivě se zde uplatňují jen omezeně. Zachovalé bučiny se pak nachází například v údolí Tiché Orlice mezi městy Choceň a Letohrad, kde jsou podporovány opukovým skalním podložím.

Významné jsou v parku především přirozené biotopy, které se zachovaly zejména v podhorských oblastech. Vyskytují se v nich zbytky rašelinných luk, či přirozené lesní porosty. V nížinách je představují zachovalé mokřady s rákosinami a staletými duby na březích a v okolí starých ramen (Faltysová, 1996).

Z množství přírodních památek a přírodních rezervací v okolí Přírodního parku Orlice se nedaleko Ústí nad Orlicí nachází například Přírodní rezervace Peliny na katastru města Choceň. Jedná se o komplex opukových skal a skalních věží nad Tichou Orlicí, které jsou porostlé suťovými lesy a květnatou bučinou. Kromě toho je místo také významným nalezištěm měkkýšů (Lemberková a Seidlová, 2012). Podobně zajímavou

lokalitou je také blízká přírodní rezervace Hemže - Mýtkov na katastrálních územích Brandýsa nad Orlicí, Hemže, Mostku nad Orlicí a Zářecké Lhoty. Součástí Přírodního parku Orlice je i evropsky významná lokalita Brandýs o rozloze necelých 180 ha na katastru Brandýsa nad Orlicí, Oucmanic, Sudislavi nad Orlicí a Zářecké Lhoty. Nachází se zde zachované původní porosty suťových lesů a květnaté bučiny s opukovými výchozy. Jako významný geomorfologický jev je třeba také zmínit Sudislavské maštale na levém svahu Tiché Orlice mezi Bezprávím a Brandýsem nad Orlicí. Vítek (2002, s. 10) uvádí, že *„geomorfologicky je území pozoruhodné zejména z hlediska vývoje údolního svahu v jemnozrnných sedimentech (opukách – tj. slínovcích, spongilitech, prachovcích, jemnozrnných vápničných pískovcích apod.) svrchnokřídového stáří. Kromě skalních výchozů, které lze považovat za odlučné plochy blokových rozsedlin (svahových pohybů blokového typu) a jejichž členité povrchové tvary jsou výsledkem výběrového zvětrávání a odnosu dle puklin a nestejně odolných vrstevních poloh, patří k výrazným povrchovým tvarům gravitační svahové rozsedliny. Jde o příkopovité rozsedliny souběžné se směrem svahu.“*

Vadětín – Lanšperk a Údolí Sejfů

Evropsky významná lokalita Vadětín - Lanšperk o rozloze 170,8140 ha je součástí přírodního parku Orlice a rozkládá se na katastrálním území Černovíru u Ústí nad Orlicí, Dolních Libchav, Hnátnice, Lanšperku a Oldřichovic u Ústí nad Orlicí (Poláčková, 2017). Nacházejí se zde zachovalé lesní biotopy zejména květnaté a acidofilní bučiny, v menší míře pak dubohabřiny, které na jižních svazích díky opukovému podkladu mají teplomilnější charakter a prvky suťových lesů. Do této oblasti spadá také významný krajinný prvek Lanšperk, kde se na samotné zřícenině hradu vyskytují vápnomilné a teplomilné druhy rostlin (Vadětín – Lanšperk, 2006).

Jasano-olšové luhy se nachází v Údolí Sejfů, které je známé především hojným výskytem bledule jarní. Přirozeným kamenitým korytem v údolí protéká pravostranný přítok Tiché Orlice potok Sejfa, který je důležitý pro rozmnožování mloka skvrnitého (Vadětín – Lanšperk, 2006).

Hrádecké údolí a tři jeskyně

Jedná se o lokalitu kolem meandrujícího toku Řetovského potoka, zvaného také Husí krk, na katastru Gerhartic, Řetůvky a Hrádku. Vítek píše, že *„potok se zařezává do jemnozrnných usazenin (slínovců, prachovců, jemnozrnných pískovců aj.)*

svrchnokřídového stáří (...) Údolí vytváří soustavu zákrut s ostrými změnami směrů.“ (Vítek, 2005, s. 5). V nivě potoku se vyskytuje bledule jarní, ve svazích se nacházejí porosty bučin. Na výchozech opukových skal jsou některé druhy teplomilné flóry (Koucký, 2006). Vítek (2005) také zmiňuje četné množství opukových skalních výchozů, které se nacházejí podél toku. Nejvýraznějším opukovým útvarem je přes sto metrů dlouhá a místy osm metrů vysoká členitá skalní stěna. Ta je v některých místech rozdělena příčnými trhlinami do samostatných srubovitých útvarů. V jednom z nich vznikla zvětráváním opuk necelých 10 metrů dlouhá pseudokrasová jeskyně zvaná Babí skála známá také jako Partyzánská jeskyně (Brhelová, 2012). Speleologicky významnější je však nedaleká pseudokrasová rozsedlinová propast tzv. Průvanová jeskyně, která byla objevena v roce 1961 a v té době patřila k nejhlubším známým propastem v Čechách. *„Vznikla svahovým pohybem slínovcových bloků a tvoří ji na sebe navazující úzké rozsedliny, klesající do hloubky téměř 40 m (...) Speleologický průzkum zde byl motivován snahou objevit ledovou jeskyni: o přetrvávání ledu v podzemních trhlínách svědčí chladná voda v pramenech a chladný průvan v letním období.*“ (Brhelová, 2012, s. 143). Přibližně sto metrů od této dutiny se nachází třetí jeskyně V zatáčce, u níž se předpokládá, že je s Průvanovou jeskyní propojena.

Přírodní rezervace Třebovské stěny

Nachází se v oblasti Hřebečovského hřbetu na katastrálním území obcí Skuhrov a Ostrov a od jihovýchodního cípu městské části Horní Houžovec je vzdálena přibližně 2 km. Byla vyhlášena v roce 2000 a její rozloha činí 50 ha. Podle Vítka (2004) Třebovická brána s železniční tratí dělí hřbet na jižní část, kterou je „vlastní“ Hřebečovský hřbet a severní část zvanou Hřiva pod vrchem Palice (613 m), kde je asi 5 km dlouhé pásmo Třebovských stěn. Jedná se o četné výchozy křídových opuk a pískovců. Některé části byly sice odkryty těžbou kamene, ale nacházejí se zde i přirozené skalní stěny a útesy, z nichž část náleží zmíněné přírodní rezervaci. Na těchto strmých svazích se nachází stará přirozená bučina s příměsí jedle a javoru a je zde také doložen výskyt některých chráněných druhů rostlin. Kromě toho je tato oblast významná z hlediska mykoflóry (Lemberková a Seidlová, 2012). Tejklová a Kramoliš (2014) uvádějí, že celkový počet druhů hub, které jsou v současné době v této přírodní rezervaci známy, je 417 a z nich 16 druhů je zařazeno v červeném seznamu hub a jeden v červené knize. Mezi zajímavé nálezy tohoto území patří např. pavučinec sivonohý

zelený (*Cortinarius glaucopus*), holubinka lepkavá (*Russula viscida*) nebo čirůvka růžovotřenná (*Tricholoma basirubens*).

Památné stromy

Na zkoumaném území se nachází celkem 8 vyhlášených památných stromů, z toho pět přímo na katastru Ústí nad Orlicí a další tři na katastru Knapovce.

Poláčková (2017) píše, že na katastru Ústí nad Orlicí se nachází tři buky lesní červenolisté (*Fagus sylvatica 'Atropunicea'*). Jeden na hřbitově u hlavní cesty, druhý na Náměstí Svobody (O:280 cm, Vs: 13 m, S: 120 let) a třetí pod divadlem v Ježkově ulici na soukromém pozemku. V bývalých Riegrových sadech za hotelem UNO stojí javor babyka (*Acer campestre L.* - O: 480cm, Vs: 17,5 m, S: 100 let) a v ulici T. G. Masaryka naproti gymnáziu lípa srdčitá (*Tilia cordata Mill.*). Další památné stromy se nachází na katastrálním území Knapovce. Jedná se o lípu srdčitou (O: 410 cm, Vs: 26 m, S: 200 let) za křižovatkou silnic Ústí nad Orlicí – Lanškroun – Horní Dobrouč, dále skupinu dvou stromů líp srdčitých (O: 480, 850, Vs: 24 m, 26 m, S: 300) taktéž za touto křižovatkou a nakonec severně od silnice Hylváty - Knapovec se nachází lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos Scop.* - O: 590 cm, Vs: 22m, S: 250 let).

1.4 VLASTIVĚDNÉ ZAJÍMAVOSTI

1.4.1 Významné osobnosti

Ačkoli je Ústí nad Orlicí poměrně malé město, o významné osobnosti spjaté zejména s uměleckou činností nemá nouzi. Hudební kořeny dokládá i staré místní pořekadlo: „V Oustí umí každý housi.“ Mezi nejvýznamnější hudební osobnosti patřil houslový virtuos Jaroslav Kocian či violoncellový mistr Bohuslav Heran, jejichž jméno nesou dvě významné hudební soutěže mezinárodní Kocianova houslová soutěž a Heranova violoncellová soutěž. Mezi další osobnosti v hudební sféře patřil například operní pěvec Jan Ludevík Lukes, varhaník Alois Hnilička, skladatelé Leopold Jansa či František Pecháček. Ze současných interpretů pak můžeme zmínit folkového zpěváka a kytaristu Slávka Janouška či jazzového kontrabasistu Františka Uhlíře, jehož otec František Uhlíř starší patřil mezi přední hudební pedagogy a kapelníky.

V oblasti výtvarného umění je s Ústím nad Orlicí spjata jméno sochaře Quida Kociana, jehož několik děl zde lze spatřit. Je třeba také zmínit nedávno zesnulého kreslíře a grafika Jana Steklíka, který spolu s Karlem Neprašem založil Křižovnickou školu čistého humoru bez vtípu, či současného malíře a někdejšího starostu města Richarda Peška.

Na poli akademickém je známé jméno kněze Josefa Cibulky, historika umění a badatele, který byl jedním z iniciátorů stavby Roškotova divadla. S ochotnickým divadlem je zde spjata jméno Hynka Viceny, který se svojí ženou Pavlou vedl jednu z kočovných divadelních společností a jehož jméno nese místní ochotnický divadelní spolek. Zajímavou osobností proslavenou zejména v zahraničí byl pak také spisovatel Bedřich Löwy, v Rakousku známý jako Beda Fritz Löhner, který patřil k významným libretistům a napsal texty k operám jako je Friederika, Giuditta, Viktoria und ihr Husar, Die Blume von Hawaii a další (Denscher a Peschina, 2002).

1.4.1.1 Jaroslav Kocian

Jeden z nejvýznamnějších představitelů tzv. české houslové školy se narodil 22. února 1883 v Ústí nad Orlicí v rodině hudebníka a učitele Julia Kociana. Už od raného věku projevoval zájem o hru na housle, a proto mu brzy otec nástroj pořídil a ve čtyřech letech jej začal sám učit. Hudební talent dítěte byl tak mimořádný, že v jeho sedmi letech otec výuku raději přenechal právníkovi a výbornému houslistovi Jaroslavu Zábrodskému, který malého Kociana postupně připravil na přijímací zkoušku na

Pražskou konzervatoř (Šlajz, 1958). V roce 1893 ji skládal poprvé, ale vzhledem k nedostatečné kondici malého Kociana bylo přijetí na čas odloženo. O tři roky později pak nastoupil do třídy profesora Otakara Ševčíka, u něhož mimo jiné studoval i o něco starší Jan Kubelík. Jaroslav Kocian na svém absolventském koncertě 5. července v Rudolfinu zahrál Paganiniho koncert D-dur s vlastní kadencí a získal obdiv nejen veřejnosti, ale i významných kritiků, jako byl např. E. Hoffer (Černý, 1983).

Světovou kariéru odstartoval ještě téhož roku koncertem ve Vídni před německo-rakouskou smetánkou a dalším koncertem v Londýně. Začátkem října roku 1902 pak poprvé cestoval do Ameriky, kde po boku klavíristy a ústeckého rodáka Františka Špindlera dosáhl velkých úspěchů. Již dobře známý umělec poté koncertoval především po Evropě, ale dostal se i do Ruska a na africký kontinent. V italském Janově se mu dostalo takové pocty, že jako první houslista směl zahrát na slavné Paganiniho housle (Šlajz, 1958). Kromě sólové dráhy se také během své umělecké kariéry na krátký čas stal primářiem Oděského kvarteta ve složení: Jaroslav Kocian, František Stupka, Josef Perman a Ladislav Zelenka, avšak brzy na to přijal místo prvního houslisty kvarteta vévody Meklenburského v Petrohradě. S tímto tělesem pak koncertoval především v Rusku a také v Anglii. Jeho světová kariéra byla na nějaký čas přerušena první světovou válkou a krátce před jejím skončením se přímo účastnil slovanských manifestací. Po válce navštívil státy jako Japonsko, Čína a další země dálného východu. Na část roku 1921 a také celý školní rok 1924 - 1925 se vedle koncertování věnoval také pedagogické činnosti jako zástupce Otakara Ševčíka na Pražské konzervatoři. Řádným profesorem mistrovské školy byl pak jmenován v roce 1929, a poté, co svoji uměleckou kariéru v roce 1931 předčasně ukončil, se již věnoval pouze pedagogické činnosti. Brzy na to se stal předsedou Ševčíkovy koleje a ve školním roce 1939 – 1940 byl jmenován rektorem Pražské konzervatoře. Po dvou letech však musel konzervatoř z politických důvodů opustit a ani po skončení války se již nesměl vrátit. Po těchto událostech se dostavily psychické i zdravotní problémy. Černý (1983) uvádí, že zatrpknul a začal se stranit společnosti. Začátkem roku 1950 se jeho nemoc výrazně zhoršila a 7. března 1950 v Borůvkově sanatoriu v Praze zemřel.

Hra Jaroslava Kociana patřila k typickým projevům české houslové školy a byla nejen technicky brilantní, ale Kocian k ní také přidával ušlechtilý tón, lyrickou melodičnost a výraz (Šula, 2010). Často byl porovnáván se svým tehdejším konkurentem Janem Kubelíkem, který byl ve světě všeobecně známější, přesto mnozí významní kritici i sám profesor Otakar Ševčík stavěli Kociana ještě před Kubelíka.

V pedagogické činnosti se Jaroslav Kocian nadále držel typické ševčíkovské metody, která se projevovala přísným dbáním na intonační a technické kvality, ale zároveň pamatovala na schopnost přesně emocionálně vyjádřit obsah děl (Šlajz, 1958). Ke Kocianovým nejznámějším žákům patřil např. stejnojmenný vnuk skladatele Josefa Suka. Vedle koncertní dráhy a pozdější pedagogické činnosti se také věnoval kompozici. Kromě skladeb pro smyčce, z nichž nejznámější je Humoreska a Serenáda, skládal také pro dechové nástroje a vokální skladby (Hrodková, 2010). Zajímavostí je, že Jaroslav Kocian si zahrál ve snímku režiséra Friedricha Ferého s názvem Když struny lkají (Černý, 1983).

Kocianův přínos pro město Ústí nad Orlicí byl značný. Na jeho počest se od roku 1959 každoročně koná Kocianova houslová soutěž, v níž soupeří mladí houslisté z celého světa. Od roku 2006 je v rámci této soutěže pořádán hudební festival Kocianovo Ústí. Jméno umělce nese také místní Základní umělecká škola Jaroslava Kociana a v ní působící dětský přípravný smyčcový soubor Kocianek. Je vhodné také zmínit Komorní orchestr Jaroslava Kociana (KOJK) založený v roce 1967 violoncellistou Bohuslavem Heranem a dirigentem Antonínem Šimečkem, který momentálně působí v České Třebové (Komorní orchestr Jaroslava Kociana, 2003).

1.4.1.2 Bohuš Heran

Vlastním jménem Bohumil Václav Heran se narodil 6. února 1907 v Ústí nad Orlicí a od dětství byl svojí matkou, učitelkou francouzštiny a klavíru, veden k hudbě. V devíti letech ke klavíru a houslím přidal ještě hru na violoncello u Jana Mazánka a později u Hanuše Wihana. Poté nastoupil na Pražskou konzervatoř, kterou absolvoval v roce 1925. Dále pokračoval ve studiu na mistrovské škole Pražské konzervatoře a po jejím absolvování získal stipendium ke studiu ve Francii, kde se vzdělával u slavného virtuosa a pedagoga Gérarda Hekkinga. Dvě sezony pak působil jako vedoucí skupiny violoncell ve švýcarském Winterthuru. Od roku 1930 do roku 1953 byl koncertním mistrem a sólistou Symfonického orchestru Československého rozhlasu a poté se věnoval pedagogické činnosti na Pražské konzervatoři a také na Janáčkově akademii múzických umění. V rozmezí let 1961 až 1965 vydal Základní etudy pro violoncello. Po druhé světové válce vedle pedagogické činnosti také několikrát koncertoval v zahraničí konkrétně v Polsku, Maďarsku a také v Číně (Sekotová, 2007).

V Ústí nad Orlicí každý rok s místním smyčcovým orchestrem nazkoušel „prázdninový repertoár“ a společně koncertovali po městech i vesnicích celého okresu.

Byl také jedním z hlavních iniciátorů Kocianovy houslové soutěže, která se poprvé konala v roce 1959 za jeho předsednictví. Později se zasloužil o to, aby se v rámci této soutěže konala také violoncellová soutěž. Zemřel však 4. května 1968 jen několik dní před jejím zahájením. Heranova violoncellová soutěž se od šestého ročníku koná každé dva roky (Bohuš Heran, 2018).

1.4.1.3 Jan Ludevít Lukes

Narodil se v roce 1824 v Ústí nad Orlicí a jeho prvním učitelem hudby byl Alois Hnilička. Když nastoupil na gymnázium v Brně, stal se také fundatistou augustiniánského kláštera a příležitostně vystupoval v městském divadle. Po dokončení studia filosofie a následně práv ve Vídni se začal věnovat zpěvu u italského tenoristy vídeňské opery Bessadoniho a pak také na vídeňské konzervatoři. Vedle zpěvu studoval italštinu a herectví a po dokončení studií se rozhodl pro uměleckou dráhu. Hned první vystoupení na scéně olomoucké německé opery mu přineslo úspěch. Odtud se díky vlivu Františka Škroupa dostal do dnešního Stavovského divadla a proslavil se v roli „Dráteníka“ (Ludvová, 2006). Sekotová píše, že kritiky jeho hlas hodnotily jako „*měkký, poddajný, lahodně zabarvený a podmanivý zvláštní hřejivostí*“ (Sekotová, 2007, s. 4). Kromě toho Lukes také hostoval v Královci ve východním Prusku a v městském divadle v Brně. V roce 1857 přijal roli Tannhäusera ve Wagnerově opeře v Thalia Theater ve Vídni, avšak zvláště první kritiky nebyly příliš pozitivní (Ludvová, 2006). Brzy tedy divadelní dráhu opustil, v roce 1860 se oženil a začal pracovat jako sládek v pivovaru. Brzy na to se však znovu vrátil ke zpěvu a roku 1861 založil spolu s K. Bendlem a F. Hellerem Pražský Hlahol, což byl pěvecký spolek o 120 členech (nejprve výlučně mužský, od roku 1879 měl také ženskou sekci), jehož se stal sbormistrem. V roce 1867 byl angažován do Prozatímního divadla, kde mu Bedřich Smetana nabídl roli Varnemana v opeře Braniboři v Čechách, následovala hlavní role v opeře Dalibor a také role Jeníka v Prodané nevěstě. V roce 1873 ukončil pěveckou kariéru a stal se učitelem operní školy při českém divadle. Po jejím brzkém zániku založil Lukes svoji vlastní školu (Sekotová, 2007). K jeho významným žákům patřili např. B. Benoni, K. Čech, A. Vávra, M. Laušmannová a řada dalších českých i zahraničních zpěváků (Ludvová, 2006).

1.4.1.4 Quido Tomáš Kocian

Jeden z předních českých sochařů přelomu 19. a 20. století se narodil 7. března 1874 v Ústí nad Orlicí do tradiční tkalcovsko-soukenické rodiny. Po dokončení měšťanské školy díky vlivu učitele Jana Křitele Kunstovného začal studovat sochařsko-kamenickou školu v Hořicích u profesora Mořice Černila. Kocian však kvůli zdravotním problémům musel opustit práci s kamenem a začal se více soustředit na modelování v hlíně. Po absolvování se stal v roce 1883 studentem pražské uměleckoprůmyslové školy v oddělení figurálního a ornamentálního modelování u profesora Celdy Kloučka. Posléze byl vybrán známým sochařem Josefem Václavem Myslbekem, aby začal studovat v jeho nově zřízeném sochařském ateliéru na Akademii výtvarných umění (Holý, 2013). Zde mimo jiné souběžně studovali také sochaři Josef Mařatka, Bohumil Kafka či Ladislav Kofránek (Holý, 2004). Během následujících let však došlo k rozepři mezi učitelem a žákem, údajně zapříčiněné větším úspěchem Kocianovy sochy Šárka oproti Myslbekově sousoší Ctirad a Šárka. Kocian za ni získal 1. cenu Akademie umění a některé kritiky uvedly, že žák předčil mistra. V souvislosti s tímto rozkolem mladý umělec v roce 1899 ukončil studia a odešel do vlastního ateliéru v ulici Na Moráni. Vznikají zde sochy Víry a Naděje, sousoší Rozkoš, Zapovězená láska a především Mrtvý Ábel, který vyhrál soutěž o cenu v Klárově nadaci. Porota, již předsedal i Myslbek, se na jeho vítězství shodla jednomyslně a nakonec došlo i k usmíření obou umělců. Díky této práci získal stipendijní pobyt v Římě. Ač mu italské prostředí příliš nevyhovovalo a trpěl depresi, přesto zde vzniklo mnoho děl, např. Ideál lásky či Život je boj. Poté následoval půlroční pobyt v Paříži, kde navštěvoval ateliéry sochařských umělců, jako byli August Rodin, Antoine Bourdelle nebo také expozici Medarda Rossa v pařížském Salonu. V této době se těšil příslibu, že jeho dílo Mrtvý Ábel bude zakoupeno Národní galerií. Jednání se však vlekla a nakonec z koupě sešlo. To nakonec zapříčinilo, že se Kocian rozhodl odejít ze spolku Mánes. Během tohoto období pracoval nadále v ateliéru Na Moráni a vznikla mimo jiné plastika Vzkříšení Krista. Ta měla být podle podmínek Klárova stipendia věnována kostelu v umělcově rodném městě. Přestože dílo získalo cenu Akademie věd, v Ústí nad Orlicí o ně nebyl neprojeven zájem, a tak dílo nakonec bylo umístěno v hořické galerii. V následujících letech se Kocian ocitl ve finanční tísní a vlivem posledních neúspěchů spojených i s neuskutečněním prodeje Mrtvého Ábela se u něj stále více projevovaly psychické problémy. V roce 1906 přijal práci pedagoga na sochařsko-kamenické škole v Hořicích, což nakonec vedlo k jeho odstřížení od větších

uměleckých příležitostí. Během následujících let vedle výuky tvořil práce zejména s hudební, ale také funerální tematikou. Významné jsou např. plastiky Smrti a Vzkříšení v portálu hořického hřbitova či jeho reliéf Mor. Během dalších let se problémy s psychikou ještě více prohloubily a znemožňovaly mu nejen tvorbu, ale i pedagogickou činnost. Došlo také k několika neúspěšným uměleckým pokusům. Kolem roku 1919 pracoval na návrhu pomníku Boženy Němcové, k jehož realizaci nakonec kvůli dočasné pracovní indispozici nedošlo. Úspěšné nebyly ani následující návrhy pomníků Myslbeka a Žižky. V roce 1925 se ještě profesor Matejček pokoušel zasadit o zakoupení Mrtvého Ábela Národní galerií, bohužel i tentokrát neúspěšně. O dva roky později sešlo i ze snahy Zdeňka Pešánka uspořádat Kocianovu soubornou výstavu v Praze. Quido Kocian zemřel 3. ledna 1928 na srdeční selhání (Holý, 2013).

Některá z Kocianových děl jsou k vidění i v městě Ústí nad Orlicí. Jedná se např. o Evino mateřství, které se v podobě sádrového patinovaného odlitku nachází v prostorách firmy Rieter a též v pískovcové nadživotní velikosti před dětskou poliklinikou v ulici Čs. armády. Místní ZUŠ má k dispozici bustu Quidova bratrance houslového virtuosa Jaroslava Kociana a bronzová replika sochy Mrtvého Ábela je k vidění v parku Hernychovy vily. Plastika Smutek je umístěna před smuteční síní, na místním hřbitově je pak socha Žal na hrobě rodiny Svátkovy, mramorový náhrobek Karla Kociana Dívka u růžového keře, busta na hrobě Petra Kociana s názvem Našemu dědovi či Pieta na hrobce rodiny Cibulkovy (Melšová, 2008).

1.4.1.5 Hynek Vicena

Osobností, která se zasloužila o posílení tradice ochotnického divadla nejen v Ústí nad Orlicí, ale také v českých zemích, byl nejstarší ze šesti dětí zdejšího soukeníka a kostelníka Hynka (Ignáce) Viceny, rodným jménem taktéž Hynek.

Narodil se 17. září 1819 v Ústí nad Orlicí a již od dětství nacházel zálibu v četbě divadelních textů. Matka Hynka Viceny byla pamětnicí divadla, které vzniklo na dnešním Mírovém náměstí v domě lékárníka Jana Andrese a kde se ochotnické divadlo provozovalo asi do r. 1818 (Sekotová, Sedláček a Průchová, 1996). Zájem o divadlo mohl malý Vicena záhy uplatnit, když v roce 1835 v Ústí vzniklo ochotnické divadelní sdružení. To založil Josef Víšek poté, co se vrátil do Ústí z Prahy, kde vypomáhal v operním sboru německého Stavovského divadla. Spolu s Víškem u zrodu tohoto ochotnického spolku stál také právě Vicena a později František Valeš (Frýzek, 2004).

V roce 1845 se Hynek Vicena oženil s Pavlou Novákovou, kterou též přivedl mezi ochotníky. V roce 1849 se společně přihlásili do První české divadelní společnosti, tu vedl Josef Alois Prokop. Po čtyřech letech se však společnost dostala do potíží, a tak řada herců, včetně manželů Vicenových, přešla do počestnější společnosti Němce Zöllnera v Hradci Králové, která zde zahájila svou činnost Tylovou úpravou francouzské hry Spanilá Savojska (Frýzek, 1992). Vicena zpravidla ztvárňoval role otců a vážných úloh a jeho žena Pavla šarže. Ve stejné době zde působil i Josef Kajetán Tyl jako „artistický správce“. Ten si Viceny vážil pro jeho spolehlivost a požádal ho, aby se stal nápovědou s tím, že může kdykoliv herecky vystoupit (Frýzek, 2004).

Manželé Vicenovi působili u Zöllnerovy společnosti až do r. 1859, kdy přešli do kočující společnosti Josefa Stránského - Semery, jež od uvedeného roku uváděla výhradně český repertoár. Podle zprávy učitele J. Kociána, synovce Pavly Vicenové, společnost účinkovala hned další rok v Ústí nad Orlicí. Vlastní divadelní koncesi získal Hynek Vicena r. 1868 a provozoval ji další tři roky, společnosti se poté přestalo dařit. Roku 1870 zamířil s hereckou společností do Ústí nad Orlicí, kde uspořádal celou řadu představení. Ve Vicenově rodném městě vznikl divadelní soubor s jeho jménem v r. 1896, přičemž došlo k proměně volného sdružení divadelních ochotníků v řádný spolek, Hynek Vicena byl jmenován čestným členem. Bez zajímavosti není, že jeho místopředsdou byl zvolen také tehdejší ústecký starosta František Vicena, syn Hynka Viceny (Frýzek, 2004).

Životní příběh manželské a zároveň herecké dvojice se uzavřel ve středočeských Velvarech. Ve věku 63 zde 4. ledna 1892 nejprve zemřela Vicenova žena Pavla a Hynek Vicena přežil svoji manželku o bezmála dvě desetiletí, zemřel 31. července 1911 ve věku nedožitých 92 let. „*Hynek Vicena nebyl sice ani vynikajícím hercem, ani zakladatelem nějakého směru nebo průvodcem velké nové myšlenky v oboru dramatického umění, byl však mužem, jenž vynikal vlasteneckým nadšením, poctivou snahou, pilí a pracovitostí, muž vědomý si národní své povinnosti a oddaný myšlence prospěti své otčině, své vlasti.*“ (Dušek, 2010, s. 256).

1.4.1.6 Florian Hernych

Narodil se 4. května 1855 do rodiny významných ústeckých podnikatelů v textilním průmyslu. Ve dvaceti letech do rodinného podniku vstoupil a firmu Jan Hernych a syn postupně rozšířil a zmodernizoval zavedením mechanických stavů. V roce 1884 ji začal vést sám a skupoval objekty nejen v Ústí nad Orlicí, ale také v Chrudimi, ve Vamberku

a v dalších městech. V těchto objektech pak zřizoval moderní tkalcovny, barevny, bělidla a další budovy zaměřené na práci s textilem. Postupně se stal jedním z nejvýznamnějších a nejbohatších českých podnikatelů. Jeho firma vyvážela produkty do zahraničí, konkrétně do Vídně, Budapeště a Haliče (Florian Hernych, 2018).

Kolem počátku 20. století usiloval o získání šlechtického titulu, tudíž zakoupil dům na tehdejším Svatojánském náměstí a místo něho postavil secesní vilu podle návrhu architekta Matěje Blechy, která sloužila jako rodinné sídlo. Městu také věnoval pozemky na stavbu gymnázia. Jeho podnik se však v roce 1910 dostal do potíží a změnil se na společnost s ručením omezeným, 1917 na společnost Akciové závody Jan Hernych a syn. Po těchto událostech jeho vliv klesal a zemřel 9. prosince 1923 v Ústí nad Orlicí (Florian Hernych, 2018).

1.4.2 Významné památky

V práci jsou podrobněji uvedeny tři historicky významné památky města Ústí nad Orlicí, které jsou zařazeny do projektu Moje město. Jedná se o kostel Nanebevzetí Panny Marie, Hernychova vila a Roškotovo divadlo. Mimo uvedené památky byly do této kapitoly zařazeny také pamětihodnosti související s vrcholem Andrlův chlum, který je jednou z místních turistických atrakcí a nachází se zde řada míst spjatá s pověstmi či historickými událostmi.

1.4.2.1 Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Současná barokní podoba kostela pochází z 18. století. Původně zde stál dřevěný kostel s kamennou podezdívkou a oddělenou zvonící, v jejichž v blízkosti se nacházela i podobně vypadající budova fary. V kterém roce byly vystaveny, není přesně známo, ale jejich existenci naznačuje zmínka o ústeckém faráři ve Zbraslavské kronice z roku 1297. Další zpráva, která přímo dokládá raně gotický kostel, je listina z roku 1350 od pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic (Sklenář, 2010).

O stavbu nového kostela se zasloužil Jan Leopold Mosbender, který zde od roku 1732 působil jako farář a později jako děkan. V letech 1742 – 1748 nechal nejprve postavit budovu fary a v roce 1770 byla zahájena i stavba kostela, jehož dokončení v roce 1776 se však duchovní nedožil. Kromě těchto dvou budov se Mosbender také zasloužil o výstavbu hylvátské kaple a původní Křížové cesty na Andrlův chlum z roku 1755 (Sklenář, 2010).

Plány kostela byly vypracovány Jakubem Pánkem z Veselí na Moravě a stavba byla finančně podporována rodem Lichtenštejnů, kterým toto panství v 18. století patřilo. Upomínkou na tento důležitý rod je lichtenštejnský znak v průčelí kostela (Sklenář, 2010).

Až po vysvěcení kostela a získání Horákových varhan byla v roce 1778 zahájena výstavba kůru. (Pecháčková, 2014). Ten v minulosti sloužil k hudebnímu doprovodu Cecílské hudební jednoty, avšak v současné době je využíván pouze zřídka.

Sklenář uvádí: „*Vnější vzhled kostela se až na výjimky (např. přístavba druhé sakristie) téměř nezměnil. Kostelní klenba se tyčí do výšky 15 m, loď je dlouhá 40 m. Hlavní oltářní obraz zachycující událost Nanebevzetí Panny Marie pochází z doby dokončení stavby kostela, rám je mladšího data. Dřevěnou oltářní architekturu vytvořil orlickoústecký řezbář Josef Pirkl. Sloupy a sochy nahradily původní freskovou výmalbu presbytáře. Autorem fresek v lodi kostela (jedná se o zbytek z původní bohatší*

výmaly), obrazů křížové cesty a malých obrazů na bočních oltářích je letohradský malíř Jan Umlauf.“ (Sklenář, 2010, s. 14).

Pro místní věřící je významný zejména obraz Panny Marie Ústecké. Ten je umístěn vpravo od oltáře při pohledu z lavic a pravděpodobně se nacházel již v původním dřevěném kostele. O tom svědčí i historická pověst, která se váže k období ještě před postavením nového kostela (Sklenář, 2010).

Významnější změny týkající se interiéru kostela spadají do poloviny 80. let minulého století a jsou spjaty s osobou kněze a dnešního pomocného královéhradeckého biskupa Josefa Kajneka. Díky jeho aktivnímu působení došlo například k nové výmalbě a drobným stavebním úpravám. Celá řada změn nejen kostela samotného, ale také jeho nejbližšího okolí, je zásluhou současného děkana zdejší farnosti Vladislava Brokeše, který v Ústí nad Orlicí působí od roku 2008. Díky jeho úsilí se například podařilo znovu instalovat orlici se zlatým sluncem a nápisem Maria. Ta zdobila 30 metrů vysokou věž a byla v březnu 2008 poničena vichřicí Emma (Pokorný, 2008). O pět let později se podařilo dokončit kompletní rekonstrukci střechy děkanského kostela, jež byla ve značně neuspokojivém stavu (Pokorný, 2013). Další zásadní investicí představovala oprava rozsáhlého barokního objektu děkanství v roce 2016, především výměna střešní krytiny budovy (Farnost slavila výročí kostela, 2016). Poslední akcí je otevření nového parku v prostoru bývalého hřbitova. Ten už od roku 1893 nesloužil svému účelu a 110 let od první žádosti představitelů města o vybudování parku se podařilo tento prostor zpřístupnit. Revitalizace zahrnuje nejen parkovou úpravu, ale také vybudování nové meditační kaple sv. Jana Pavla II. v prostorách bývalé márnice, opravu tzv. „útěchové“ kaple přiléhající k zadnímu traktu kostela, opravu obvodové zdi a renovace soch a náhrobků (Za noci kostelů v Ústí slavnostně otevřeli nový park, 2018). Kostelní park byl za velkého zájmu slavnostně otevřen během Noci kostelů 25. května 2018.

1.4.2.2 Hernychova vila

Tato památka je jednou z největších dominant města Ústí nad Orlicí. Nechal ji v letech 1906 - 1907 postavit úspěšný podnikatel Florian Hernych, který tak chtěl splnit podmínku pro získání šlechtického titulu – vlastnit honosné sídlo. Pro tento účel byly zakoupeny pozemky od vdovy Anny Pitrové a rodiny Vrbických na Svatojánském náměstí a budovy, které zde původně stály, byly strženy (Melšová a Zahálka, 2009). Na plánech se podílela karlínská firma Matěje Blechy pravděpodobně ve spolupráci s hlavním architektem Emilem Králíčkem a dalším architektem Jiřím Justichou.

Samotná stavba pak byla provedena ústeckou firmou Florianova bratra Josefa Hernycha (Panoch, 2009).

Do roku 1951 zůstala vila ve vlastnictví Hernychů, avšak ještě před vznikem samostatného Československa i poté se vlivem firemních potíží opakovaně jednalo o tom, že bude zastavena jako záruka za majetek firmy. Od začátku 50. let pak byla z donucení pronajata Ústřední radě odborů a sloužila jako školicí středisko ROH Praha. V dalších letech byla využívána k různým účelům. Od roku 1955 zde sídlila hudební škola, Okresní lidová knihovna, ale také vývařovna základní devítileté školy. Kromě toho se zde nacházel Dům osvěty v Ústí nad Orlicí a od roku 1971 Památník revolučních tradic. Svým původním majitelům byla navrácena po roce 1989 a až do roku 2002 si prostory nadále pronajímala ZUŠ Jaroslava Kociana. V následujících letech vila přešla do majetku města a to na podzim roku 2006 zahájilo rozsáhlou rekonstrukci (Melšová a Zahálka, 2009). V současnosti zde sídlí Městské muzeum Ústí nad Orlicí a kromě toho je vila využívána k různým společenským účelům, jako jsou koncerty, výstavy, přednášky i svatební obřady.

Vila byla vystavena ve stylu florální secese. Vedle své štukatérské bohatosti a architektonické nápaditosti nabízí i zajímavý interiér, například v podobě zabroušených okenních skel, dřevěných venkovních žaluzií. Hodnotný je také kovový lustr a řada dalších designových prvků (Hernychova vila, 2016).

1.4.2.3 Roškotovo divadlo

Jednoznačně nejvýznamnější památkou moderní éry v Ústí nad Orlicí je budova Roškotova divadla, která byla koncem února 2017 zařazena na seznam národních kulturních památek (Roškotovo divadlo Národní kulturní památkou, 2017). Nadčasový návrh architekta, malíře a předsedy spolku Mánes Kamila Roškota (1886 – 1945) patří mezi nejdůležitější stavby svého druhu u nás a těší se značné pozornosti (Šlapeta, 2018). Za zmínku stojí například pořad architekta a teoretika umění Adama Gebriana, který byl věnován právě Roškotovu divadlu a objevil se na internetové televizi Stream (Gebrian, 2017).

Pozoruhodné je nejen samotné divadlo, ale také okolnosti jeho vzniku. Hlavním iniciátorem výstavby bylo Družstvo pro postavení divadelní budovy v Ústí nad Orlicí, mezi jehož čelní představitele patřili předseda družstva František Mejdr, hudebník a dirigent Jaromír Lahulek či učitel Gustav Weiss. Družstvu se podařilo obstarat potřebné finance díky pořádání nejrůznějších kulturních akcí. Sedláček uvádí, že „největší část

pocházela z výtěžku Staročeských poutí, které se od roku 1925 pravidelně konaly na náměstí v Ústí nad Orlicí.“ (Sedláček, 1986, s. 6).

Účast předních českých architektů v odborné porotě byla zásluhou předního historika umění a katolického kněze Josefa Cibulky, který byl v iniciativě stavby divadla velmi aktivní. *„Když dosáhly v roce 1929 finance Družstva pro postavení divadla v Ústí nad Orlicí částky téměř půl milionu korun, bylo rozhodnuto započít vážná jednání o realizaci budovy. Začalo se jednat o vypsání soutěže na plány divadelní budovy. V této ožehavé otázce byl po mnoha jednáních požádán o spolupráci ústecký rodák prof. Dr. Josef Cibulka, který již v té době působil v Praze. (...) K posouzení návrhů získal Dr. Cibulka ty nejlepší odborníky, kterými tehdejší československá architektura disponovala: prof. Gočára, prof. Ausobského a Dr. Wirtha.*“ (Sedláček, 1986, s. 14). Sedláček dále zmiňuje, že ze soutěže nakonec vzešly dva návrhy a 4. listopadu 1934 bylo rozhodnuto o vítězství projektu Kamila Roškota nad návrhem místního architekta Radovského (Sedláček, 1986). Toto rozhodnutí se s odstupem času jeví jako prozíravé, neboť nadčasový návrh Roškotova divadla je historiky umění i architektky oceňován nejen pro svůj vzhled, ale také pojetí interiéru.

V roce 1978, tedy 42 let po otevření, prošlo divadlo rozsáhlou rekonstrukcí, která je vnímána rozporuplně, často jako nepřilíš citlivá. Změnila se např. původní čistě bílá fasáda, došlo k instalaci nových vstupních dveří a v interiéru k výměně lustrů. *„Vstupní prostor přízemí před šatnami byl obohacen mramorovým reliéfem, jehož autorem je akad. sochař Michal Tomšej z Prahy. Reliéf znázorňuje symbiózu divadla a hudby.*“ (Sedláček, 1986, s. 14). Poslední změna byla dokončena v říjnu 2015, kdy byly instalovány komfortnější sedačky, položen nový koberec a došlo k výmalbě hlavního sálu (Sál Roškotova divadla září novotou, 2015).

1.4.2.4 Památky Andrlova chlumu

Jedná se o vrchol s nadmořskou výškou 559 m, který se tyčí jihozápadně u Ústí nad Orlicí a je součástí Kozlovského hřbetu. Na jeho vrchol vede řada turistických tras, které návštěvníky zavedou na místa spjatá s pověstmi či historickými událostmi.

Rozhledna

Jednou ze zajímavostí je ocelová rozhledna s výškou necelých 50 m a vyhlídkovou plošinou ve výšce 34,6 m, která slouží též jako telekomunikační věž. Původní dřevěnou rozhlednu postavila firma stavitele Josefa Hernycha v roce 1905 na podnět

Okrašlovacího spolku v Ústí nad Orlicí. Ta však v roce 1918 shořela. O stavbu další rozhledny se zasloužil Klub českých turistů v roce 1941. I tentokrát se jednalo o dřevěnou konstrukci, která byla již v roce 1954 kvůli špatnému stavu stržena. Poslední ocelová rozhledna nazývanou „Stříbrná krasavice“ byla postavena v roce 1996 a o její provoz se stará Klub českých turistů (Chasák, 1996). Při vhodném počasí lze na severozápadě vidět Krkonoše a údajně i Sněžku, dále se návštěvníci mohou těšit z pohledu na Orlické hory, Králický Sněžník či hřebeny Svitavské pahorkatiny. Součástí je také Restaurace chata Hvězda patřící Klubu českých turistů (Prokeš, 2018).

Křížová cesta

Byla postavena v letech 1753 – 1755 a vysvětil ji tehdejší děkan Jan Leopold Mosbender. Váže se k ní pověst, která souvisí s osobou iniciátora křížové cesty tkalce Augustina Andrese. Původní zastavení se však vlivem povětrnostních podmínek a nedostatečné údržbě s výjimkou jednoho nedochovala, a proto byla v roce 1853 nahrazena zděnými kaplemi, které zde stojí dodnes. V roce 1994 došlo k jejich renovaci a jedenáct z nich bylo opatřeno sgrafity ústeckého výtvarníka Zdeňka Brožka. Chasák (1996, s. 26) uvádí, že „*plastiku ukřížovaného Krista pro 12 kapli provedl umělecký kovář František Bečka a obraz Snímání Krista pro XIII. kapli namaloval malíř Richard Pešek*“.

Poslední tři rozsáhlejší kaple jsou však opatřeny uzamykatelnými dveřmi a otevřeny bývají jen na požádání či při příležitosti pořádání křížové cesty ústeckou farností na Velký pátek.

Řehořův důl

Jedna z turistických tras začínajících v Lázeňské ulici vede na Andrlův chlum tzv. Řehořovým dolem. Jedná se o hlubokou rokli, v níž se nachází Poustevníkova studánka s pramenitou vodou. Je zde vybudováno odpočívadlo a umístěna je zde i dřevěná socha trpaslíka zvaného Andrláček (Andrlův chlum: výletuj [ou], 2017). Místo je pojmenováno podle údajného poustevníka Řehoře, který v těchto místech měl přebývat a jehož životu se váže pověst ze sbírky J. V. Hackenschmieda.

Vlčí důl

Další místo spjaté s pověstí ze sbírky J. V. Hackenschmieda je tzv. Vlčí důl. Jedná se o údolí začínající v místě zvaném Rasovna, odkud vede žlutě značená turistická stezka na

vrchol Andrlova chlumu. V údolí se též nachází studánka s tvarem vlčí hlavy, z níž vytéká pramen vody (Andrlův chlum: výletuj [ou], 2017).

Další zajímavosti

Kromě zmíněných míst se na svazích Andrlova chlumu nachází také odpočinkové místo zvané U Zabitého, které připomíná tragickou událost z roku 1695, kdy tudy podle pověsti vedl ústecký řezník Jakub Novák býka na porážku, avšak býk se rozzuřil a Jakuba zabil. Další místo, které připomíná loučení formanů jedoucích do Litomyšle, se nazývá U Loučení. Po cestě na Andrlův chlum je také možné navštívit Vicenovu studánku, která připomíná ústeckého rodáka spjatého s divadlem Hynka Vicenu, Janderovu vyhlídku pojmenovanou po svém tvůrci Janu Janderovi, či Kámen Lichtenštejnů umístěný v roce 1897 na památku své vlády knížetem Johanem z rodu Lichtenštejnů (Andrlův chlum: výletuj [ou], 2017).

Kromě běžných turistických tras se na svazích Andrlova chlumu nachází Areál pevných kontrol. Jedná se o různě rozmístěné dřevěné kontroly, které jsou zaznamenány v mapě určené pro orientační běh. Tato mapa je k dostání v ústeckém informačním středisku či na chatě Hvězdě a turisté si tak mohou vyzkoušet orientaci v terénu podle mapy (Areál pevných kontrol – Andrlův chlum).

1.4.3 Tradiční spolky

Tato kapitola je věnována dvěma spolkům, které mají v Ústí nad Orlicí dlouholetou tradici a jsou pro svoji hudební, resp. divadelní činnost, pro zdejší veřejnost důležité.

1.4.3.1 Cecilská hudební jednota

Před založením Cecilské hudební jednoty (dále jen CHJ) byla i v Ústí, podobně jako v jiných městech, liturgie pěvecky doprovázena literáty, tedy sdružením měšťanů a drobných řemeslníků (Borkovcová, 2003). Zpěv se rozlišoval na vícehlasý, neboli figurální, kterému se věnovali jen vzdělaní hudebníci, a jednohlasý. Nejstarší dochovanou památkou je rukopisný graduál z roku 1588, avšak prvky literátského kůru lze najít již ve 14. století, kdy zde působil mariánský kůr (Šlegrová, 2009). V roce 1747 tehdejší ústecký farář Jan Leopold Mosbender tento literátský kůr reorganizoval, dodal mu stanovy a přejmenoval na Bratrstvo neposkvrněného početí blahoslavené Panny Marie (Zábrodský, 1904). V této době zde jako člen působil vynikající hudebník Jan Štětina, který se zasloužil i o pěstování instrumentální hudby. Ta se zde začala rozvíjet přibližně v první polovině 17. století jako Muzická společnost a byla částečně tvořena literáty.

Dalším významným členem v následujících letech byl všestranný hudebník a sběratel not Jan Jahoda nejstarší, který v roce 1779 přijal učitelský úřad a stal se také ředitelem ústeckého kůru (Borkovcová, 2003). Během jeho působení však došlo vlivem reforem Josefa II. k rozpuštění církevních bratrstev a k zákazu instrumentální hudby v chrámech. Liturgii směl doprovázet pouze prostý zpěv za doprovodu varhan. V Ústí se sice zrušení a konfiskaci majetku povedlo zabránit, avšak na bratrstvo vlivem reforem dolehla krize, která se mimo jiné projevila i hudebním úpadkem a špatnými vztahy mezi členy (Zábrodský, 1904).

Důležitým mezníkem pro vznik CHJ byla schůze svolaná 22. listopadu 1803 Janem Ziziusem, Janem Jahodou nejstarším a Janem Stehnem. Účelem setkání bylo založit Sjednocenou muzikantskou společnost. Ta měla znovu povznést pokleslou úroveň kostelní hudby. Vzorem se jí stala vídeňská Společnost umělců hudebních. Na schůzi byly předneseny a jednomyslně všemi 29 účastníky schváleny nové stanovy, které měly nastolit dostatečný řád mimo jiné i v dodržování určitých povinností členů. Ještě v počátcích nové hudební společnosti byla za patronku přijata sv. Cecílie a v jejím důsledku také nový název Jednota sv. Cecílie k pěstování hudby kostelní (Zábrodský, 1904).

Zábrodský (1904) uvádí, že CHJ už od prvopočátku směřovala k pěstování instrumentální hudby. Ze začátku byly nacvičovány menší skladby, kdy k provedení docházelo hlavně o církevních svátcích, pouti a také na svátek sv. Cecílie. Podle Borkovcové (2003) V roce 1820 byla ze členů CHJ zřízena místní kapela zvaná Turecká banda, která svými výdělky přispívala na dobročinné účely.

Významného úspěchu se CHJ dočkala v roce 1823, kdy při příležitosti oslav dvacátého výročí od jejího založení bylo pod vedením Karla Pitsche nastudováno Haydnovo oratorium Čtvero ročních období.

Šlegrová (2009) píše, že jednota až do 60. let 19. století vzkvétala a rozrůstala se o řadu dalších významných členů účinkujících i čestných. V roce 1861 čítala 62 osob. Po rozvolnění politické situace v souvislosti s pádem Bachova absolutismu se nadále dařilo nejen CHJ, ale v Ústí vznikla i další hudební seskupení jako pěvecký spolek Lumír nebo také znovuobnovená Turecká banda aj. V rámci členů CHJ vzniklo smyčcové kvinteto složené z Aloise Hniličky (první housle), Aloise Andrese (druhé housle), Václava Sychry (viola), Josefa Špindlera (violoncello) a Františka Pecháčka (kontrabas).

Postupně však na tyto spolky a také CHJ začala doléhat krize ovlivněná zánikem soukenického řemesla a vzestupem bavlnářského továrního průmyslu. Dělníci byli více zaneprázdnění prací a na zájmové činnosti jim nezbyval čas. Negativní vliv měly též nové školské zákony z roku 1869, které již nenařizovaly učitelům účinkovat v chrámové hudbě. Postupně se tedy začal snižovat počet členů i celková úroveň kostelní hudby. Borkovcová (2003) uvádí, že v letech 1868 – 1880 se jednota omezila pouze na instrumentální chrámovou hudbu a veřejně nevystoupila. V této době také ovlivnila dění v CHJ tzv. gregoriánská reforma, která se v jednotě stala příčinou některých sporů, neboť se přikláněla k vokální složce na úkor instrumentální. Jejími zastánci byly i hudebníci a učitelé Julius Kocian a Jan Mazánek, kteří se na konci 19. století ujali vedení CHJ.

V roce 1903 CHJ oslavila 100 let od svého založení a k této příležitosti se konal koncert pod vedením houslového virtuosa a člena jednoty Jaroslava Kociana. Nastudovány byly nejen jeho skladby, ale také díla dalších ústeckých autorů: Františka Pecháčka, Leopolda Jansy, Aloise Hniličky, Františka Špindlera a dalších (Pecháčková, 2014).

Krize však pokračovala i v následujících letech. Nepříznivý vliv na jednotu měla výměna generace hudebníků, válka a poválečná nábožensko-politická situace, kdy se

jednota potýkala s nedostatkem členů. Mše nakonec orchestr doprovázel pouze příležitostně a běžně byly využívány varhany (Šlegrová, 2009). K obratu pak došlo v roce 1933, kdy do jednoty vstoupila řada mladých členů, ale především se duchovního úřadu ujal nový děkan P. Václav Boštík. Ten se velmi zajímal o dění v CHJ, hodnotil její práci, povzbuzoval ji, ale také mimo jiné nechal zrestaurovat varhany či na vlastní náklady uspořádal archív hudebnin (Pecháčková, 2014).

Po druhé světové válce bylo dění v CHJ a celé farnosti značně ovlivněno politickou situací a zhoršujícím se vztahem církve a státu. Vedení jednoty se neustále střídalo, což se odrazilo na její úrovni. Navíc v roce 1961 byl P. Boštík zbaven souhlasu vykonávat kněžskou službu a s nástupem nového děkana P. Františka Tesaře, který jednotu neměl v popředí svých zájmů, se krize ještě více prohloubila. K zlepšení pak došlo po II. vatikánském koncilu, kdy se liturgie více otevřela lidem a při mši se začal zapojovat i lid. V roce 1968 byla zavedena tzv. rytmická, kdy jsou žalmy a další zpěvy v novém rytmizovaném stylu doprovázeny kytarami (Šlegrová, 2009).

V následujících letech se však CHJ stále potýkala s nedostatkem členů i dirigentským vedením. Od roku 1975 byla jednota řízena Janem Hrodkem a také Oldřichem Heylem, kterým se do sboru povedlo přilákat mnoho mladých lidí. I v této době se však jednota potýkala s konflikty (Šlegrová, 2009). Nakonec se vedení natrvalo ujal Oldřich Heyl, který zde se svojí ženou Marií působil celých 24 let až do roku 2007. Pod jejich vedením se CHJ začala více zaměřovat na zpěv a capella a uměleckou oporu nacházela také v autoru duchovní hudby P. Josefu Olejníkově. Úroveň sboru se díky přísnému vedení postupně zvyšovala a velký přínos znamenalo i absolvování kurzů pro scholy a varhaníky pod vedením zmíněného P. Josefa Olejníka. Během následujících let jednota navštěvovala různá místa v republice a od roku 1996 začala v Ústí nad Orlicí pořádat Festival duchovní hudby sv. Cecílie. V roce 2002 natočila svoje první CD a o rok později se dočkala oslav 200 let od založení. Při této příležitosti byla také provedena Slavnostní mše od Jaroslava Kociana (Pecháčková, 2014). Je třeba dodat, že k jejímu prvnímu profesionálnímu provedení došlo 20. května 2018 v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Orlicí u příležitosti závěrečného koncertu festivalu Kocianovo Ústí, v jehož rámci se uskutečnila také jubilejní 60. mezinárodní Kocianova houslová soutěž (Závěrečný koncert Kocianova Ústí 2018, 2018).

Od roku 2007 ve funkci sbormistryně a varhanice setrvává Cecílie Pecháčková. Schola v současnosti doprovází liturgii o nedělních bohoslužbách a o svátcích, každoročně pořádá zmíněný festival a také podniká zahraniční cesty (Pecháčková,

2014). Ocenění dlouholeté práce na poli kultury se dostalo CHJ 5. října 2017, kdy sbormistryně spolu s dvěma dlouholetými členy, Pavlem Chasákem a Františkem Hordějčkem, převzali Cenu města „za významný podíl na chodu a činnosti Cecilské hudební jednoty a její dlouhodobý pozitivní přínos pro kulturní život ve městě“ (Byla předána ocenění města, 2017).

1.4.3.2 Divadelní spolek Vicena

Divadelní spolek Vicena, jehož dějiny se začaly psát roku 1896, je do dnešních dnů jedním z nejvýraznějších ochotnických souborů v orlickoústeckém regionu. Soubor, který nese jméno významného zdejšího rodáka, herce a vedoucího kočovné společnosti Hynka Viceny, ovšem navázal na předchozí bohatou tradici ochotnického divadla ve městě. Právě české lidové divadelní scény, navštěvované nejširšími vrstvami obyvatel, podpořily mohutný rozvoj divadla, který v českých zemích začal na konci 18. století a pokračoval v průběhu dalšího století (Frýzek, 2004).

Dokladem výše uvedeného je právě vývoj v do té doby nepříliš významném východočeském městě. Nejstarší památkou ochotnického divadla v Ústí nad Orlicí je rukopis divadelní hry Arkádské zrcadlo pravděpodobně z roku 1798 (Dušek, 2010). V domě lékárníka Jana Andrese se hrálo patrně do roku 1818, dalších přibližně deset let nejsou divadelní aktivity zmapovány. Významnější divadelní činnost je spjata s činností Josefa Víška, ústeckého rodáka, který působil ve Stavovském divadle a 1. prosince 1835 podal k městskému magistrátu žádost o povolení divadelních představení (Sekotová, Sedláček a Průchová, 1996). O dvacet let později činil počet odehraných her 175, ochotníci využívali sál Staré Dolnice, jehož plán se dodnes dochoval (Dušek 2010, s. 115).

Dalších pět let se ochotnické divadlo v Ústí vůbec nehrálo, příčinami byla jednak sílící vlna bachovského absolutismu, dobové prameny dokládají také epidemii cholery (Dušek, 2010). Ze začátku 60. let ovšem zejména zásluhou studentů, pořádajících divadelní představení, došlo k opětovnému posílení kulturního života ve městě. Po vrcholu v letech 1867 a 1868 další desetiletí spíše stagnoval, opětovné oživení přinesla 80. léta. Klíčový byl rok 1882, kdy ústečtí ochotníci přijali „domácí divadelní řád“, kterým se začalo jejich sdružení řídit. V prvním zvoleném výboru najdeme řadu význačných osobností ústeckého kulturního života – Alois Andres, Julius Kocian, Jindřich Jandera, Jan Mazánek, Jan Kunstovný. Další přelomový moment nastal roku 1894. kdy Dolnici zakoupil František Friml a přestavěl ji na moderní hotel

se sálem a restaurací. Z iniciativy nového majitele vzniklo pódium pro jeviště, které odevzdal do vlastnictví divadelního sdružení ochotníků (Sekotová, Sedláček a Průchová, 1996). Nová kapitola v dějinách ústeckého ochotnického divadla pak začala 5. srpna 1896, kdy se konala ustavující valná hromada nového divadelního spolku. Na návrh učitele Jana Mazánka se v jeho názvu objevilo příjmení známého herce a ústeckého rodáka Hynka Viceny (Dušek, 2010).

Za 122 let své existence odehrál divadelní soubor Vicena bezmála 1400 představení, jen za posledních 55 let nastudoval téměř 60 nových inscenací. Členové souboru se aktivně podíleli na iniciativě výstavby nové budovy Roškotova divadla, jehož garantem bylo ve 20. a 30. letech minulého století Družstvo pro postavení divadelní budovy v Ústí nad Orlicí. Divadelní soubor Vicena patří mezi výrazné aktéry kulturního života ve městě i nyní. Pravidelně vydává almanachy a připomíná jubilea založení – naposledy 120 let (Divadelní spolek Vicena slaví 120 let, 2016). Divadelní premiéry jsou ve městě významnou společenskou událostí. Platí to například o uvedení známé hry Ladislava Stroupežnického, která se pod názvem Naši Naši furianti dočkala u ústecké veřejnosti pozitivního přijetí (Naši Naši furianti měli premiéru, 2018). Za zmínku stojí též skutečnost, že jednu z hlavních rolí v uvedené hře ztvárnil současný starosta Ústí nad Orlicí Petr Hájek, který je dlouholetým členem souboru Vicena.

4.4 Vybrané pověsti

Pověstí spjatých s orlickoústeckým regionem existuje velké množství. Vzhledem k soužití dvou národností jich máme mnoho k dispozici jak v českém, tak i v německém jazyce. Významnou sbírkou pověstí z Ústecka je publikace Václava Zdeňka Hackenschmieda Na besedě, která byla v nejnovějším vydání z roku 1995 doplněna Radimem Duškem. Z oblasti orlickoústeckého regionu jsou pak přínosné publikace Josefa Tříšky, který se věnuje zejména podorlické oblasti, a Petra Bočka, který zpracovává pověsti Lanškrounska. Mezi další autory zmiňující pověsti obcí v daném regionu patří např. Karel Urban či Jan Šilar (Koudelková, 2001). Za zmínku také stojí velké množství pověstí a pohádek z Orlických hor zejména oblasti Rychnovska. Jednou z autorek je Eva Koudelková, která sepsala pověsti z německých pramenů a vydala publikaci s názvem Babiččina vyprávění – lidové pověsti z Orlických hor, doplněnou ilustracemi Evy Švankmajerové (Koudelková, 2006).

Následující pověsti jsou vybrané na základě spojitosti s konkrétními místy, věcmi či osobnostmi uvedenými v předešlých kapitolách. Stěžejní sbírkou, z níž jsou pověsti citovány, je zmíněná Hackenschmiedova publikace. Jedná se o pověsti spjaté s místy na Andrlově chlumu O čertoušku a Vlčím dolu, O poustevníkově studánce, O založení Křížové cesty a dále o pověst spjatou s místním kostelem s názvem O zázračném obraze Panny Marie Ústecké (Hackenschmied, 1995).

4.4.1 O zázračném obraze Panny Marie Ústecké

„Vojsko českých stavů a českého „zimního“ krále Fridricha Falckého prohrálo sychravého listopadového dne roku 1620 v bitvě na Bílé hoře. Na pomoc českým vzbouřencům přišla také vojska revoltujících stavů z jiných zemí habsburského soustátí. Velkou roli mohla sehrát zejména uherská jízda, ale i ta se obrátila na útěk. Uhři nezůstali pozadu ani při olupování padlých a raněných. Z bojiště prý prchali cestou necestou, i tak jich mnoho přišlo o život.

Do své rodné země se vraceli v tlupách a cestou plenili chrámy, zámky, mlýny, drancovali osady, olupovali chudý lid, znásilňovali a zabíjeli.

Jeden takový oddíl, tlupa Uhrů, zabrousil také do Ústí. Ve městě nastal hrozný poplach. Každý měl jednu jedinou starost – kde a jak se skrýt. Mnoho obyvatel se s prosbou o pomoc, jak už to tak bývá, když je nejhůř, nahrnulo do kostela. Tu se lupiči, jak velká voda, přihnali s touhou rabovat ke kostelu. Uhři bušili do dveří, okny stříleli

na ustrašený lid, který vyděšen klečel před obrazem Panny Marie Ústecké a vzýval boží matku o pomoc a ochranu. Kulky svištěly nad hlavami modlícího se shromáždění, dokonce i obraz na čtyřech místech prostřelily, ale z lidí nezasáhly nikoho. Najednou se nad kostelem zjevil obraz Marie Panny. Uhři se zázrakem tak vyděsili, že hlava nehlava upalovali z města.“ (Hackenschmied, 1995, s. 11).

4.4.2 O Čertoušku a Vlčím dolu

„Na jih od Ústí, nad Mendrikem, přes kapli božího Nanebevstoupení se táhne ostrý skalnatý hřeben, jehož lesnaté straně se rázně řítí vpravo ke Kerharticím, vlevo ke staré silnici. Nahoře přechází hřeben v širší pláň U Čertouška. Na stromě tam býval obraz, jak ďábel pokouší Krista na poušti.

A právě mezi Čertouškem a Lipovcem leží důl. Při vchodu do něho stála kdysi rasovna, pohodnice. Je to tajemné místo, útulek toulavých a všelijak podezřelých lidí, kterým se raději každý obloukem vyhne. Důl býval oblíbeným útočištěm vlků, o čemž svědčí název jeho uzavřené části – Vlčí pelech.

To jednou k ránu se cestou Pod Javory k řetovské silnici vracel domů do Řetové jeden hudebník, který hrál na ústecké zábavě. Sešel z cesty a v lese zabloudil. Před sebou mezi stromy uviděl zelená světélka, která se k němu pomaličku blížila. Najednou ke své hrůze poznal, že je to smečka vlků. V děsivém strachu ho napadla skvělá myšlenka. Sedl si na pařez a začal hrát na housle. Hrál a hrál, až struny jedna po druhé začaly praskat. Vlci se báli, vyli a běhali neustále kolem. Houslista strachy strnul: „Co bude, až praskne poslední struna?“ Ale naštěstí přišlo spásné svítání. Vlci bez kořisti prchli do hlubokých lesů. Hudebníka, který omdlel, našli ráno dřevorubci napolo mrtvého.“ (Hackenschmied, 1995, s. 17 - 18).

4.4.3 O poustevníkově studánce

„Na jihozápad od Ústí, nad Řehořovým dolem pod starou Oustí, býval pramen křišťálové vody, který by prý stačil zásobit celé město. Nad pramenem je besídka, zpod které vytéká voda trubkou do studánky.

Za třicetileté války se prý Švédové pomstili městu za to, že nepochodili při rabování tak, jak si představovali, jak očekávali. Otrávilí všechny studny, studánky a vody ve městě i v okolí. Jen na tento pramen nepřišli, a tak celé město chodilo k této studánce pro vodu.

Asi ve druhé polovině sedmnáctého století tu u studánky žil poustevník Řehoř, zbožný a zkušený ústecký občan. Na výsluní tam, kde je třinácté zastavení křížové cesty, si postavil poustevnu. Nad poustevničkou měl vížku se zvonkem, kterým v poledne, ráno a večer zvoníval. Odtud chodíval dolů ke studánce pro vodu.

Lidé se na poustevníka z celého okolí obraceli v nemoci, ve všelijakých starostech a nesnázích života o radu i o útěchu. On jim vždy ochotně a laskavě posloužil poučením, božím slovem, léky ze svých zásob nasušených bylin a jinými dobrými skutky. Lidé se mu za to odvděčovali potravinami. Kromě toho si nějaký ten groš přivydělával soukáním pišťal pro okolní tkalce.

Jednou si zatopil v kamnech roštím a šel s pišťalami do města. Než se vrátil, poustevna shořela. Co bylo dál, nikdo neví. Poustevník Řehoř prý zemřel v roce 1705. Věžička na kapliče třináctého zastavení je prý napodobeninou věžičky z poustevny. Zvonek, na který poustevník zvoníval, pověsili zvenčí na radnici. Od něho visel provaz dolů. Protože se jím zvonilo při požáru na poplach, říkalo se mu Šturmováček. Později ho dali do věže kostela a stal se Umíráčkem. V roce 1934 byl zavěšen na své dřívější místo na radnici. “(Hackenschmied, 1995, s. 18 - 19).

4.4.4 O založení Křížové cesty

„Byla jasná a vlažná noc léta Páně 1753. Tkadlec Augustin Andres se probudil a rychle vyskočil z postele. Myslel si, že už bude ráno, nejvyšší čas vydat se na tradiční cestu s plátnem do Litomyšle. Od Mendrika stoupal příkrou cestou, o které se dávno říkalo, že je jako křížová, vzhůru do řetovského kopce. Když došel nahoru, až tam, co je dnes kaple Božího hrobu, uslyšel odbíjet teprve půlnoc. Na cestu do Litomyšle bylo příliš brzy, a tak si dal ranec s plátnem pod hlavu, ulehl a usnul. Ve snu se mu zdálo, jak je po celé cestě ze zdola až nahoru rozestaveno čtrnáct kapliček, zastavení Křížové cesty. Od kapličky ke kapliče jde procesí, zpívá a modlí se. Když došlo až k němu, zjevila se mu překrásná paní a vyzvala ho: „Postav tady Křížovou cestu. Ve tvém úsilí ti budu nápomocna.“

Když se Andres probudil, pečlivě si označil místo, kde spal, a šel dále do Litomyšle. Cestou rozjímal a přemýšlel o divném snu. „To sama Panna Marie mě vyzývá, abych to udělal“, myslí si, „a musím tedy poslechnout. Jen kde vzít na to peníze, když nic nemám?“

Z trhu spěchal domů a hned pro radu k panu děkanovi. Ten se podívil nad zvláštním snem, ale uznával, že by se tam Křížová cesta pěkně vyjímal. „Sen je sen“,

pravil a dodal, „vyhovět mu při nejlepší vůli nemůžete. Považte jen, co by to stálo peněz!“

Ale Andres byl jako beran, ne a ne se nechat odradit od svého úmyslu. Od biskupa si vymohl povolení ke sbírce i ke stavbě. Za pomoci mnohých dobrodinců se dal do díla, ovšem milodary stačily tak tak na polovinu práce, na druhou peníze chyběly. Nesnáze nastaly znovu. Najednou se na rozestavěné Křížové cestě zjevila opět ona překrásná paní a potěšila ho slovy: „Až půjdeš domů, potkáš člověka, který ti dá tolik, kolik potřebuješ na dokončení milého díla,“ a zmizela. Andresovi se hned lehčeji kráčelo domů. Byl zvědav, koho to asi potká? A hle! Proti němu si to kráčí sice zámožný, ale nejlakomější občan města. S Andresem se dal mimo vše nadání do řeči a zjistil, proč se práce zastavila. Nakonec dal Andresovi tolik peněz, že stavba mohla být zdárně dokončena.“ (Hackenschmied, 1995, s. 14 - 15).

2 CHARAKTERISTIKA PROJEKTOVÉ METODY

2.1 Projektová metoda

Michael Knoll (2014) spatřuje její počátky již na konci 16. století, kdy na Accademii di San Lucca v Římě studenti architektury získané poznatky uplatňovali v reálném prostředí. U nás můžeme spatřovat její prvky např. v seskupování učiva v Komenského Schola Ludus. K velké progresi pak došlo na přelomu 19. a 20. a jejími hlavními propagátory se stali John Dewey a William Kilpatrick, u nás například Václav Příhoda či Stanislav Vrána (Kratochvílová, 2016).

V současné době bývá do výuky zařazována spíše okrajově, přesto však v ní mnozí autoři spatřují význam. Michael Knoll (2014) uvádí, že v předškolním vzdělávání do ní lze aplikovat veškerý vzdělávací obsah, avšak na vyšších stupních, a tedy i v základním vzdělávání, musí být doplněna systematickou výukou.

2.1.1 Vymezení základních pojmů

Coufalová píše, že vymezit jednoznačně projektové vyučování není snadné, neboť každý z autorů definice zdůrazňuje jiné znaky, ať už jde o materiální výstup projektu, smysluplnost činnosti žáků či skupinovou práci. Coufalová (2006) s Kratochvílovou (2016) se shodují, že v nich však lze najít společné znaky. Jeden ze zakladatelů projektové metody William Kilpatrick poukazyval na praktický význam projektu. „Projekt jest určité a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žákovi tak, aby se mu zdál životně důležitým tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě.“ (Kilpatrick, 1918, In: Coufalová, 2006, s. 10).

Václav Příhoda, stoupenec pragmatické pedagogiky u nás, charakterizoval projekt jako vlastní podnik žáků dávající vyučování jednotný cíl a přispívající k jeho životnosti. Podle něho je v projektu zahrnuto organicky stmelené učivo z jednoho či více předmětů. Důležitým požadavkem je však praktický cíl a uspokojujivé zakončení (Kratochvílová, 2016). Označení projektu jako „podnik žáků“ rozvíjí také ředitel pokusných škol Stanislav Vrána (1938), podle něhož jde o podnik žáků, který si sami mohou zvolit a přebírají odpovědnost za způsoby jeho řešení. Vrána dále vytyčil čtyři složky projektu:

- je to podnik;
- je to podnik žáka;

- je to podnik, za jehož výsledky převzal žák odpovědnost;
- je to podnik, který jde za určitým cílem.

Coufalová (2006) píše, že definice S. Vrány dobře vystihuje všechny charakteristické znaky projektu, avšak Kratochvílová (2016) uvádí, že v současné době dochází k odklonu od požadavku „podniku žáka“. Podle ní *„projekt je komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou nebo praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti.“* (Kratochvílová, 2006, s. 36).

Podobně je charakterizována projektová metoda v pedagogickém slovníku, podle něhož je to, *„vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých témat (projektů) a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním (...) Projekty mohou mít formu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného či slovesného produktu.“* (Průcha, Walterová a Mareš, 2013, s. 226). Projektové vyučování je pak dle Průchy *„vyučování založené na projektové metodě“* (Průcha, Walterová a Mareš 2013, s 226).

Tyto definice se tedy shodují v důležitých znacích, že se jedná o podnik žáka, který řeší nějaký úkol vycházející z reality a bere na sebe odpovědnost za řešení tohoto problému. Novější definice podle pedagogického slovníku a Kratochvílové pak ještě poukazují na výsledný produkt, ke kterému projekt směřuje.

2.1.2 Druhy projektů

Projekty lze rozlišovat podle různých kritérií. Nejčastěji bývá uváděna délka trvání, místo konání, způsob organizace, účel, aj. Jednu z typologií uvádí Coufalová (2006), která projekty rozlišuje podle: účelu; vztahu k učivu a vyučovacím předmětům; organizace; délky trvání; místa konání; navrhovatele; počtu zapojených žáků; velikosti. Kratochvílová (2016) doplňuje ještě jedno kritérium, a tím je informační zdroj projektu.

Účel

Kratochvílová (2016) uvádí, že se jedná o *„zaměření, které musí mít žák a učitel na zřeteli po celou dobu trvání projektu a je v těsné vazbě na dokončení výstupu projektu“* (Kratochvílová, 2016, s. 47). Coufalová (2006) poukazuje na Kilpatricka, který projekty

dělil na takové, které vnáší myšlenku či plán do vnější formy; vedou k estetické zkušenosti; usilují o řešení problému; vedou k získání dovednosti (Coufalová, 2006). Coufalová (2006) dodává, že jednotlivé typy projektů se mohou vzájemně překrývat nebo jeden projekt se může stát součástí jiného typu projektu.

Vztah k učivu a vyučovacím předmětům

Zde je dle Coufalové (2006) třeba rozlišit, zda projekt bude probíhat v rámci jednoho či více vyučovacích předmětů. Podle Kratochvílové můžeme projekty rozlišit na jednopředmětové; v rámci příbuzných předmětů v jedné vzdělávací oblasti; blízkých předmětů z různých vzdělávacích oblastí; nadpředmětové respektující průřezová témata RVP ZV (Kratochvílová, 2016).

Způsob organizace

Toto kritérium značně souvisí s předchozím a mnozí autoři je nerozlišují. Coufalová však toto hledisko spojuje přímo s organizací výuky, kdy projekt může „*probíhat během určitého časového období v hodinách nebo v částech hodin daného předmětu, které jsou běžně zařazeny v rozvrhu. Stejně může prolínat vyučovacími hodinami příbuzných předmětů, aniž bychom cokoli měnili v organizaci týdenního rozvrhu hodin. Projekt lze uskutečnit i mimo výuku předmětů. V několika dnech probíhá výuka v oddělených předmětech a určitý výukový čas je věnován projektu.*“ (Coufalová, 2006, s. 11). Autorka ještě dodává, že je možné úplně zrušit oddělenou výuku a integrovat tak všechny předměty do projektové metody. Podle ní je však taková organizace výuky velmi náročná a u nás neobvyklá.

Délka trvání

Kratochvílová (2016) rozlišuje 4 typy projektu podle jejich délky: krátkodobé; střednědobé; dlouhodobé; mimořádně dlouhodobé. První z nich na 1. stupni ZŠ trvá maximálně jeden den. Mezi střednědobé projekty zařazuje takové, jejichž délka odpovídá přibližně jednomu týdnu, což je dle autorky pro žáky snadno uchopitelná a reflektovatelná časová jednotka. Do tohoto typu jsou pak zařazeny i projekty, které probíhají např. na škole v přírodě, apod. Mezi dlouhodobé projekty zařazuje takové, které trvají déle než jeden týden, maximálně však jeden měsíc. Delší projekty pak tvoří poslední skupinu.

Místo konání

Škola není jediným místem, kde lze projekty realizovat. Coufalová navrhuje jako ideální místo pro projektovou výuku školu v přírodě. Dále na nich lze pracovat částečně doma a částečně ve škole. Možností jsou i projekty, na nichž se pracuje např. ve školní družině (Coufalová, 2006).

Navrhovatel

Různí autoři se shodují, že navrhovatel hraje v projektové metodě zásadní roli. Kratochvílová (2016) uvádí, že původní projekty vznikaly spontánně z potřeb a zájmů žáků. Postupně se však začaly do popředí dostávat projekty umělé, tedy navržené učitelem. Jejich výhodou je, že snáze splňují vytyčené didaktické cíle. Další možnostmi jsou pak témata navržená společně učitelem i žáky. Kratochvílová odkazuje na britskou autorku J. Henry, která rozlišuje projekty podle dvou hlavních kritérií, a to podle způsobu volby tématu a zajištění materiálu k jeho realizaci. Jedná se pak o strukturovaný projekt, v němž žáci mají téma definované a mají také daný postup pro získávání a zpracování informací, a nestrukturovaný projekt, v němž je volba tématu, sběr materiálu i veškerý způsob jeho zpracování v kompetencích žáka. A dále také autorka hovoří o projektech okrajových, kdy žák pouze zpracovává poskytnutý materiál podle zadaných postupů.

Počet zapojených žáků

Podle počtu zapojených žáků uvádí Kratochvílová (2016) dva základní typy, a to individuální a kolektivní, přičemž u druhého typu dále můžeme rozlišit projekty skupinové, třídní, ročníkové, meziročníkové a školní. Na 1. stupni ZŠ se však nejčastěji využívají projekty určené pro jednu třídu (Coufalová, 2006).

Informační zdroj projektu

Kratochvílová zde uvádí tři možnosti třídění projektu, a to projekt volný, vázaný a kombinace obou typů. V případě volného projektu si žák sám opatřuje zdroj informací a v případě druhého typu je mu naopak poskytnut učitelem. Jedná-li se o kombinaci obou typů, je žákovi poskytnut základní materiál, který poté dle svých možností může rozšířit.

2.1.3 Fáze projektu

Autorky Coufalová, Kratochvílová a Kašová se shodují, že projektové vyučování je časově a organizačně velmi náročné. Je třeba si dobře promyslet jeho jednotlivé části a je důležitá systematičnost. Kratochvílová (2009) vymezuje čtyři základní fáze projektu, kterými jsou:

- plánování;
- realizace;
- prezentace výstupu;
- hodnocení.

Pro srovnání je třeba uvést vymezení Tomkové, Kašové a Dvořákové (2009), které se v první fázi věnují motivaci, mapování a třídění, v dalších fázích pak následuje řešení, produkt projektu a na závěr reflexe.

Ještě před samotným plánováním projektu je třeba zvolit téma. Jednou z možností je, že si žáci zvolí téma sami. Podle Coufalové je při spontánním projektu třeba, aby mezi učitelem a žáky panoval vzájemný respekt, tolerance a důvěra. Je také třeba počítat s tím, že žáky může zajímat téma, které přímo nesouvisí s probíraným učivem (Coufalová, 2006). Výhodou spontánního projektu je jeho motivační síla. Tomková, Kašová a Dvořáková (2009) považují vnitřní motivaci žáka za nejdůležitější podmínku projektového vyučování. Čím více žák zažívá pocit spoluúčasti, tím větší je jeho vnitřní motivace a tím je projekt účinnější. Učitel v takovém případě hledá a nabízí žákům blízká témata, plánuje a promýšlí úkoly.

V současné době jsou více realizovány spíše umělé projekty, kdy je téma zvoleno učitelem. Jejich výhodou je, že učiteli snáz umožní splnit didaktické cíle (Kratochvílová, 2016).

Plánování

Dle Kratochvílové (2016) je během plánování projektu potřeba nejprve definovat podnět, tedy nějaký komplexní úkol či problém k řešení. K tomu je nutné si nejprve v rovině žáků vyjasnit základní účel, tedy proč projekt uskutečnit. V rovině učitele je pak třeba projekt orientačně analyzovat na základě svých zkušeností vzhledem k dané skupině žáků a definovat si cíle kognitivní, psychomotorické, sociální a afektivní. Jako další krok je třeba zvolit výstup projektu, tedy co bude výsledným produktem.

Následuje časové rozvržení, kdy bude projekt realizován a jaká bude jeho délka, dále také v jakém prostředí se uskuteční a kdo všechno se projektu zúčastní. V dalším kroku je důležité promyslet organizaci, zajistit vhodné podmínky a vše ostatní, co s realizací souvisí. Na závěr této fáze je třeba promyslet způsob hodnocení projektu a také to, kdo se na něm bude podílet.

Realizace

Během realizace projektu žáci sami zpracovávají dílčí úkoly. V této fázi většinou sbírají informace a také pracují na projektovém produktu, který podle Kratochvílové (2016) může mít podobu např. časopisu, karet, novinového článku, výstavy, apod. Podle autorek Tomkové, Kašové a Dvořákové (2009) je podstatné, aby se na tvorbě konečného produktu podíleli sami žáci a neplnili jen zadání učitele. Ten je zde především v roli poradce, který pouze usměrňuje konání žáků v případě jejich odklonu od záměru nebo vytčených cílů.

Prezentace výstupu

Představení výsledného produktu může probíhat v rovině ústní, písemné či jako ukázka praktického využití výrobku. Kvalitu produktu zvyšuje možnost veřejné prezentace. Ta se může odehrávat mimo školu na společensky nebo kulturně významných místech např. i za přítomnosti odborníků z dané oblasti (Tomková, Kašová a Dvořáková, 2009). Podle Kratochvílové je vhodné, aby se prezentace mohli zúčastnit rodiče, kteří tak získávají „zpětnou vazbu o činnosti školy, třídy a výsledcích svého dítěte“ (Kratochvílová, 2016, s. 42).

Hodnocení projektu

Do hodnocení se v maximální míře zapojuje sám žák. Jeho úkolem je zhodnotit výsledky i průběh projektu a učitel se na hodnocení může podílet tím, že připraví otázky, hodnotící archy nebo dotazníky. „*Hodnocení se soustředí nejen na nově osvojené vědomosti, dovednosti a klíčové kompetence, ale reflektuje i postoje a sociální dovednosti.*“ (Tomková, Kašová a Dvořáková, 2009, s. 19). Kratochvílová (2016) se přiklání k hodnocení celého procesu z pohledu žáka i učitele. Mělo by se však opírat o taková kritéria, která byla žákům předložena nebo jimi byla vytvořena. Výsledky hodnocení by se pak jak v rovině žáka, tak i učitele měly jako opatření promítnout do budoucna.

2.1.4 Výhody a úskalí projektové metody

Výhody projektové metody

Autorky Kratochvílová a Coufalová se shodují především na motivační síle projektové metody. Kratochvílová (2016) rozlišuje čtyři dimenze výhod a nevýhod projektové metody, a to dimenze žáka, učitele, procesu učení se a prostředí. Žák se může zapojit podle vlastních individuálních potřeb. Rozvíjí se jeho samostatnost a autonomie, učí se řešit problémy a experimentovat, pracovat s různými zdroji informací, učí se organizovat, plánovat, řídit a také hodnotit a v neposlední řadě mu projektová metoda přináší globální pohled na řešený problém. V rovině sociální se žák učí spolupracovat a komunikovat, respektovat ostatní a také spojit vlastní zájmy se společnými. Pro učitele může být přínosem například jeho nová role poradce, rozšiřuje svoje zkušenosti v oblasti vyučovacích strategií, využívá nové možnosti hodnocení a získává nové zkušenosti v organizaci a plánování. V dimenzi učebního procesu je výhodou mimo jiné to, že učivo má nejen teoretickou povahu, ale také činnostní. Dále integruje různé obory, navazuje partnerský vztah mezi učitelem a žáky. V poslední dimenzi pak propojuje život školy s okolím, zvyšuje zájem rodičů a zapojuje je do dění školy, ale také obohacuje okolí.

Pro srovnání Coufalová (2006) považuje za důležité výhody jako jsou přednosti, které vyplývají z integrace učiva, motivační síla projektu, jeho blízkost životní realitě a přirozenost. Projekty také učí žáky spolupracovat, řešit problémové úlohy, pracovat s informacemi, podněcuje v nich intuici a fantazii a v neposlední řadě má mravní dimenzi.

Úskalí projektové metody

Coufalová poukazuje na několik nevýhod projektové metody. Zároveň zdůrazňuje, že se jedná pouze o doplňkovou metodu. Sama reaguje na jednu ze zmíněných výhod projektové metody, jíž je motivační síla, která se nemusí vždy naplnit. Mezi další nevýhody je třeba řadit náročnost na organizaci projektu. Ten je třeba důsledně promyslet, aby učitel mohl ustoupit do pozadí a zároveň projekt vést správným směrem. S tím také souvisí schopnost odhadnout míru volnosti a odpovědnosti žáků. Dále je třeba brát v potaz vnitřní systémy jednotlivých věd a předmětů, aby u žáků nedocházelo k nesprávným představám o základním systému jednotlivých oborů. Problém může nastat také tehdy, je-li narušen vztah mezi kvalitou a kvantitou předávaného obsahu a

učivo je pak z hlediska didaktiky nevyrovnané. Dále je třeba uvést, že může docházet ke snaze slabších žáků „ukrýt se“ za ostatní v případě, kdy učitel nedokáže vhodně reagovat na průběh projektu (Coufalová, 2006).

Kratochvílová (2016) stejně jako u výhod projektové metody rozlišuje čtyři dimenze nevýhod. Uvádí, že žák mnohdy není vybaven dostatečnými kompetencemi, není si schopen opatřit dostatečný zdroj informací a také nemusí být schopen splnit stanovené cíle projektu. Pro učitele je dle autorky náročné hodnocení projektu nebo také to, že často vyžaduje i spolupráci s kolegy a podporu od vedení školy. V dimenzi procesu učení je jednou z hlavních nevýhod nerespektování principu posloupnosti a systematickosti a opomíjení fází, jako je procvičování a opakování. Vedle toho je také třeba uvést možnou finanční náročnost, potřebnou úpravu v organizaci vyučování a flexibilitu učitele i žáka. Pro okolní prostředí může projektová metoda působit jako hra místo vyučovacího procesu, nebo je dokonce může obtěžovat.

3 PROJEKT – MOJE MĚSTO

3.1 Charakteristika projektu

Následující kapitola charakterizuje projekt Moje město, který byl realizován v 5. třídě ZŠ. Kapitola nejprve seznamuje s projektem z hlediska zmiňované typologie Coufalové (2006) a Kratochvílové (2016). Dále uvádí zahrnuté vzdělávací oblasti a jejich dotknuté tematické okruhy, mezipředmětovými vztahy a také vytyčuje hlavní a vedlejší cíle projektu. Další části jsou pak řešeny z hlediska jednotlivých fází projektu tak, jak je uvádí Kratochvílová (2016). Obsahují tedy plánování a návrh projektu, jeho realizaci včetně prezentace výstupu a na závěr také hodnocení (evaluaci) jak z pohledu žáků tak učitele.

Název projektu: Moje město

realizace: 5. třída ZŠ Komenského, Ústí nad Orlicí
školní rok 2017/2018; (duben - květen)

typ projektu:

délka trvání:	dlouhodobý
vztah k vyučovacím předmětům:	mezipředmětový
místo konání:	školní a mimoškolní
navrhovatel:	učitel – umělý projekt
počet zapojených žáků:	třídní (29 žáků)
informační zdroj projektu:	kombinace volný a vázaný
způsob organizace:	v rámci integrovaných předmětů, vyžaduje drobnou úpravu rozvrhu

hlavní vzdělávací oblast:

- Člověk a jeho svět

využité tematické okruhy:

- Místo, kde žijeme;
- Lidé kolem nás;
- Lidé a čas.

další zahrnuté vzdělávací oblasti:

- Jazyk a jazyková komunikace;
- Umění a kultura.

mezipředmětové vztahy:

- vlastivěda;
- český jazyk a literatura;
- hudební výchova;
- výtvarná výchova.

hlavní cíl projektu:

- Žák získá historické a kulturní znalosti o městě Ústí nad Orlicí, porozumí jejich vzájemným souvislostem a následně tyto poznatky použije při tvorbě výsledného produktu – informačních tabulí.

dílčí cíle a očekávané výstupy:

žák:

- sbírá, mapuje a třídí informace různých typů a různých zdrojů;
- zpracuje získané informace a dokáže je dále aplikovat;
- pojmenuje a stručně popíše zkoumané památky, osobnosti, spolky a pověsti daného města a objasní jejich vzájemné vztahy;
- pracuje samostatně i ve skupině;
- komunikuje ve skupině, dokáže přednést svůj názor a tolerovat názor ostatních;
- domlouvá se na dílčích krocích;
- zhodnotí práci vlastní i ostatních;
- srozumitelně prezentuje produkty vlastní práce;
- usměrňuje svoje chování a jedná podle dohodnutých pravidel.

3.2 Příprava a plánování projektu

Účel projektu

V počáteční fázi bylo nejprve třeba zvážit téma, ujasnit si důvod jeho výběru a jeho smysluplnost. Jedním z hlavních důvodů takového výběru byla jednak autorčina ambice toto místo lépe poznat, jednak její potřeba tyto zjištěné poznatky předat dál. Ústí nad Orlicí je sice poměrně malým městem, avšak je velmi zajímavé z různých úhlů pohledu. Nejen že nabízí možnosti lokální výuky vlastivědy, ale také se zde vzhledem k okolní přírodě otevírají možnosti pro výuku přírodovědy. Řada pověstí spjatá s městem i jeho okolím umožňují využitelnost v českém jazyce a literatuře. Významné osobnosti z uměleckých oblastí lze využít ve výuce výtvarné a hudební výchovy, atd.

Dalším z důvodů byla skutečnost, že žáci, ačkoliv zde žijí, mají často o svém městě povrchní znalosti a chybí jim schopnost uvažování v souvislostech. Mnohdy například vnímají významné památky jako něco samozřejmého. Každý den kolem nich chodí a snad je i někdy navštíví, avšak neuvažují o nich ve vztahu k dalším oblastem. Vezmeme-li v potaz např. konkrétní památku Hernychovu vilu, většina žáků ví, o kterou budovu se jedná a vzpomene si, jak přibližně vypadá. Nejsou si však již vědomi sejetí s konkrétní osobou či souvislosti s textilním průmyslem. Je tedy důležité tyto jednotlivosti mezi sebou propojovat a utvářet u žáků nejen znalosti jednoho či druhého oboru, ale také ukazovat jejich vzájemný vztah.

Volba projektové metody

Z výše zmíněných důvodů se jako vhodná jeví právě projektová metoda, která toto propojování jednotlivých oblastí velmi dobře umožňuje. Kromě toho přináší řadu dalších výhod, zejména motivační sílu, ale také aplikaci poznatků do tvorby výsledného produktu. Žáci si sice s velkou pravděpodobností nezapamatují všechny poznatky, které se během svého bádání dozví, ale právě zmíněná motivace u nich do budoucna může vzbudit zájem v bádání pokračovat nebo se aktivně podílet na kulturním životě města. Výsledný produkt pak může motivovat k prezentaci vlastní práce lidem v okolí, případně k jejich přizvání zapojit se do podobné činnosti.

Další z možností je také využití prvků integrované tematické výuky. Ta se dle Kratochvílové (2016) zaměřuje na zkoumání tématu z různých úhlů pohledu v rámci vyučovacích předmětů. Takové zkoumání může být pro žáky přínosné během přípravy

na projekt a zjišťování poznatků. Umožní tak detailnější vhled do problému, který následně vyústí do projektové metody a tvorby výsledného produktu.

Stanovené cíle

Velmi důležitou součástí plánování je vytyčení cílů. Jak zmiňovala Kratochvílová (2016), je třeba si ujasnit cíle v několika rovinách, a to v rovině kognitivní, psychomotorické, sociální a afektivní. Jako hlavní cíl projektu bylo stanoveno, že žáci získají historické a kulturní znalosti o městě Ústí nad Orlicí, uvědomí si jejich vzájemnou propojenost a následně tyto poznatky zpracují do výsledného produktu. Vedle tohoto hlavního cíle je však třeba stanovit také řadu dílčích. V rovině kognitivní je cílem, aby žák mapoval, sbíral a třídil informace z různých informačních zdrojů a následně tyto informace uměl použít. Aby pojmenoval jednotlivé prvky, jež se v projektu vyskytují, a chápal jejich vzájemnou souvislost. V rovině psychomotorické je cílem, aby žák vhodně manipuloval se zdrojem informací, jako jsou knihy, letáky, fotografie a aby je uměl vhodně použít při tvorbě výsledného produktu. V rovině afektivní si má žák uvědomit přesah daných kulturních hodnot, a také to, co znamenají pro ně jakožto obyvatele města. Jakým způsobem je mohou dále ovlivnit do budoucna. V rovině sociální je pak cílem, aby žák uměl komunikovat ve skupině, tolerovat názory ostatních a také aby usměrňoval svoje chování podle dohodnutých pravidel. Další cíle jsou pak vytyčeny u konkrétních projektových realizací i vzhledem k integrovaným předmětům.

Výsledný produkt

Jako výsledný produkt byly zvoleny informační tabule. Ty mají několik výhod, především pak tu, že umožňují propojovat více oblastí. Informační tabule nemusí poukazovat jen na jednu skutečnost, ale umožňují ukázat souvislost mezi několika dalšími. Jejich výhodou také je, že se přímo nabízí jejich prezentace v mimoškolním prostředí. Během takové prezentace může dojít ke kontaktu s okolím, upoutání pozornosti a získání pozitivní zpětné vazby pro žáky, učitele i školu jako celek.

Organizační podmínky a časové rozvržení

Po ujasnění těchto důležitých kroků bylo dále třeba dohodnout podmínky se zvolenou základní školou a zjistit možnosti, které může poskytnout pro realizaci projektu. Vzhledem k tomu, že autorka nemá možnost pracovat s vlastní třídou, bylo třeba

požádat o spolupráci některou ze škol v Ústí nad Orlicí. O tuto spolupráci byla požádána ZŠ Komenského, která má výhodnou polohu v blízkosti centra města a díky tomu se nabízí větší možnost realizovat některé části projektu přímo v jeho prostředí. Základní škola v tomto ohledu vyšla autorce vstříc a na požadavek práce se čtvrtou či pátou třídou byla vzhledem k organizačním potřebám školy vybrána třída pátá. Dále byly ujasněny organizační možnosti, tedy že se projekt bude uskutečňovat v rámci integrovaných předmětů v rozmezí jednoho měsíce tak, aby nenarušoval tematické plány školy a výuku. Z původního plánu, že projekt bude realizován i během hodin vlastivědy, nakonec sešlo, ale vzhledem k mezipředmětovému charakteru daného projektu tato skutečnost neměla žádný vliv. Pro realizaci projektu byl vybrán konec měsíce dubna a část května. Autorka také byla obeznámena s počtem žáků ve třídě, charakteristikou jejich kolektivu a také vybaveností třídy.

Prostředí projektu

K lepšímu uchopení těchto témat se pak jako vhodné jeví některé z památek přímo navštívit. Není sice organizačně možné navštívit vše, ale jako příhodná se jeví např. exkurze v kostele Nanebevzetí Panny Marie, jejíž zajištění bylo v možnostech autorky.

Plánovaný průběh projektu

Aby plánování projektu a jeho jednotlivé kroky nezůstaly jen v kompetenci autorky, byla naplánována do úvodní hodiny diskuze o tématu *Moje město* a následně také metoda brainstormingu a vytvoření pojmové mapy. Žáci tak získají možnost spolupodílet se na tvorbě projektu tím, že uvedou své nápady. Těmi se pak hlavní témata, na jejichž základě projekt vznikl, mohou vhodně doplnit. Kromě toho budou také zjištěny stávající znalosti žáků. Během tvorby pojmové mapy se pak ukáže vzájemná propojenost jednotlivých pojmů a stanoví se hlavní cíle, kterých je třeba dosáhnout.

V několika následujících hodinách pak bude probíhat přípravná fáze projektu v rámci zmíněných integrovaných předmětů. Žáci během nich budou mapovat a třídit informace o jednotlivých podtématech projektu. Ty pak budou využity během tříhodinového bloku, kdy budou vytvořeny informační tabule vhodné k prezentaci přímo v reálném prostředí města. Na závěr také proběhne hodnocení jak ze strany žáků, tak ze strany učitelky (autorky). Ta dá žákům dostatek prostoru pro slovní vyjádření

svým dojmů, ale také připraví dotazníky, které budou reflektovat nejen závěrečnou práci žáků, ale hlavně budou reflexí pro autorku samotnou.

Jednotlivá témata, která budou během realizace projektu zařazena, je třeba rozvíjet v určité návaznosti. Po úvodní hodině, která žáky uvede pro problematiku projektu, se jeví jako nejvhodnější začít tématem uměleckých osobností. Žáci si totiž snadno uvědomí historický kontext právě na životě lidí. Dále bude následovat téma kostela Nanebevzetí Panny Marie a Cecilské hudební jednoty, neboť v sobě právě zahrnuje některé osobnosti, které již žáci znají z předchozích hodin. Zde si žáci uvědomí určitou propojenost mezi touto památkou, hudebním spolkem a zmíněnými osobnostmi. Vedle toho si také uvědomí, že kostel není jen běžnou budovou, ale že je to místo, které bylo pro naše předky, a tedy i zmíněné osobnosti, velmi důležitou součástí života.

V následující hodině pak bude rozvíjeno další historické téma, které je svým významem pro město Ústí nad Orlicí stěžejní. Jedná se o téma textilního průmyslu, které v tomto městě má hlubokou tradici, zejména pak tkalcovská výroba. Žáci během hodiny nejen poznají, jakým způsobem výroba textilu probíhala, ale zároveň se také seznámí s osobností Floriana Hernycha a s ním spojenou dominantou města - Hernychovou vilou. Pro lepší uchopení a zapamatování tohoto tématu si pak sami zkusí roli návrháře látek.

Jako další téma následující hodiny je záměrně zvolen Andrlův chlum, neboť v sobě určitým způsobem reflektuje tuto tkalcovskou tradici. Andrlův chlum totiž sloužil jako místo, kudy chodili tkalci na trh do nedaleké Litomyšle. Díky tomu zde vznikla některá místa, k nimž se vážou i pověsti související právě s touto skutečností.

Jako poslední rozvíjené téma je pak zařazeno Roškotovo divadlo a divadelní spolek Vicena. Toto téma souvisí s osobností Hynka Viceny, který se proslavil jakožto jeden z členů kočovných divadel a zároveň se stal inspirací pro vznik dodnes fungujícího spolku. S tím je také spojena výstavba současného Roškotova divadla, neboť spolek Vicena byl jedním z iniciátorů této architektonicky významné stavby.

Metody práce

Je třeba také myslet na organizaci, metody a formy práce přímo během realizace projektu. Pro tyto účely se jeví jako velmi vhodné zařazovat co nejvíce skupinovou práci, při které se žáci učí vzájemné komunikaci, toleranci, ale také řešení problémových úloh či prezentaci vlastních nápadů před ostatními žáky. Na závěr každé

hodiny by také mělo následovat určité shrnutí a reflexe splněných cílů a vykonané práce. Pro shrnutí poznatků mohou být využity různé křížovky či šifry, jejichž výsledkem pak lze motivovat pro téma další hodiny.

Materiální zajištění

Na závěr je třeba také promyslet materiální zajištění projektu. Vzhledem k poměrně malé třídě s velkým počtem žáků je třeba promyslet, s jakými pomůckami a materiály lze co nejefektivněji pracovat. Pro mapování a třídění informací lze vhodně využívat knihy, encyklopedie, propagační materiál města a případně také internet. Třída však není vybavena počítačem určeným pro práci žáků, a proto je třeba tuto možnost potřeba vnímat spíše okrajově. Materiální zajištění v rámci integrovaných předmětů pak bude vycházet zejména z pomůcek, které žáci mají běžně k dispozici. Jedná se např. o modelínu, temperové barvy, psací potřeby, apod. Tvorba závěrečného produktu a s ním spojených materiálů bude projednána přímo s žáky, ale autorka je nasměruje k tomu, aby výběr materiálů vycházel z reálných možností.

Hodnocení

Reflexe by měla následovat po každé projektové realizaci. Bude se při ní hodnotit splnění dílčích cílů a případně vzniklých dílčích produktů, ale také spolupráce žáků ve skupinách či prezentace jejich práce. Hlavní část hodnocení pak bude následovat na závěr celého projektu, kde dojde k celkovému zhodnocení. Žáci budou mít možnost reflektovat tvorbu výsledného produktu, ale i projekt jako celek.

3.3 Realizace

1. část realizace

téma	Úvod do projektu Moje město
hlavní cíl	žák se orientuje v základních pojmech týkajících se projektu Moje město
další cíle	žák prezentuje svoje znalosti o daném městě žák je schopen vytvořit pojmovou mapu ze základních údajů žák spolupracuje a komunikuje ve skupině
integrované předměty	vlastivěda
časová dotace	45 min.
místo	škola - třída
pomůcky	obálky s indiciemi, tužka, papír, lepidlo, křížovka, interaktivní tabule, arch papíru A1, fixy
indicie /práce do skupin	1. skupina - kostel Nanebevzetí Panny Marie, obraz Panny Marie 2. skupina - Hernychova vila, tkalcovský stav 3. skupina - Roškotovo divadlo, divadelní spolek 4. skupina - rozhledna, kaple, studánka 5. skupina - ZUŠ, J. Kocian, B. Heran

čas	činnost	poznámky
10 min.	Motivace Každý žák se představí a odpoví na dvě otázky: <ul style="list-style-type: none"> co se mi líbí na městě Ústí nad Orlicí co se mi nelíbí a co bych rád změnil Na závěr proběhne shrnutí, co žáci nejčastěji jmenovali z obou otázek.	společný kruh
5 min.	Brainstorming „Co tě napadne, když se řekne Moje město?“ Jednotlivé pojmy se zapisují na interaktivní tabuli, na závěr se zakroužkují obecné pojmy a vyvodí se z nich podtémata. Žáci jsou směřováni k výběru pojmů:	společná práce pomůcky: interaktivní tabule

	památky; osobnosti; pověsti; tradice; příroda	
5 min.	<p>Tvorba pojmové mapy a vytyčení cíle</p> <p>Na připevněný arch papíru se vytvoří pojmová mapa, která obsahuje vybraná podtémata.</p> <p>Během tvorby pojmové mapy probíhá diskuse, co dalšího by žáky kromě vybraných témat zajímalo a také co bude výstupem společného bádání – tvorba informačních tabulí.</p>	<p>společná práce</p> <p>pomůcky: arch papíru A1, fixy</p>
10 min.	<p>Žáci se rozdělí do skupin. Každá skupina si najde svůj pracovní prostor a obdrží pomůcky – obálky s indiciemi.</p> <p>Úkolem každé skupiny je napsat co nejvíce informací o daných indicích.</p>	<p>skupinová práce</p> <p>pomůcky: obálky s indiciemi, papír, tužka</p>
10 min.	<p>Prezentace práce ve skupině</p> <p>Každá skupina prezentuje svoji práci před třídou – ukáže indicie (obrázky) a seznámí ostatní žáky se zjištěnými informacemi.</p> <p>Ostatní mohou jednotlivé prezentace doplnit, popř. nesouhlasit v případě chybného údaje.</p> <p>Každá skupina na závěr přilepí jednotlivé obrázky do vytvořené pojmové mapy pod správnou kolonku.</p> <p>Žáci zjistí, že některé svoje informace vzhledem k jejich propojenosti lze zařadit i pod jiné pojmy.</p>	<p>prezentace před třídou</p> <p>pomůcky: vytvořená pojmová mapa</p>
7 min.	<p>Křížovka – shrnutí nejdůležitějších informací.</p> <p>Výsledkem je indicie, o které mají žáci do příště zjišťovat informace.</p> <p>Učitel motivuje pro zjišťování a shromažďování potřebných informací k tématům, která žáky zajímají.</p>	<p>samostatná práce</p> <p>společná kontrola správnosti</p> <p>indicie – Mrtvý Ábel</p>

Reflexe 1. části realizace:

Na začátku úvodní hodiny bylo třeba se s žáky seznámit a motivovat je pro téma projektu Moje město. Žáci během úvodního kruhu nejčastěji zmiňovali, že na svém městě mají rádi okolní přírodu a některé památky. V odpovědi na druhou otázku, co se

jim nelíbí a co by změnili, nejčastěji hovořili o odpadcích v centru města i v přilehlé krajině.

Během metody brainstormingu či tvorby pojmové mapy žáci pracovali se zaujetím a aktivity probíhaly podle plánu. Během tvorby pojmové mapy byla také s žáky vedena diskuse o tom, co je společným cílem následujícího bádání a jaký by mohl být závěrečný výstup.

Totéž se dá tvrdit i o skupinové práci, při které se nevyskytl žádný problém ať mezi členy skupiny či v pozdržení aktivity. Během následné prezentace pak některé skupiny váhaly nad zařazením jejich tématu pod příslušnou kolonku v pojmové mapě, což nakonec vedlo k pochopení určitých vztahů mezi některými pojmy.

V závěru hodiny pak došlo prostřednictvím křížovky ke shrnutí základních informací a také k motivaci vzhledem k následující projektové realizaci. Zadanou indicií, o níž měli ve svém volném čase zjišťovat informace, byl Mrtvý Ábel.

2. část realizace

téma	Sochař Quido Kocian a dílo Mrtvý Ábel
hlavní cíl	žák zná osobnost Quida Kociana a dokáže vyjmenovat některá jeho díla umístěná ve městě
další cíle	žák modeluje na základě zadaného námětu žák prezentuje vlastní výtvarnou práci
integrován předměty	výtvarná výchova, český jazyk
časová dotace	45 min.
místo	škola - třída
pomůcky	fotografie děl Quida Kociana (v knize nebo na interaktivní tabuli), biblický příběh o Kainovi a Ábelovi; modelína
indicie	

čas	činnost	poznámky
10 min.	Sochy ve městě Povídání v kruhu o tom, které sochy se nachází ve městě, co mají za námět, z jakého jsou materiálu, apod.	společný kruh využití informací, které žáci zjistili o

	Učitel žáky úmyslně směřuje ke konkrétním sochám Quida Kociana (Mrtvý Ábel, Evino mateřství, případně další sochy na hřbitově), žáci vlastními slovy popisují, co v nich spatřují za námět. Povídání o Quidovi Kocianovi – stručné seznámení s jeho životem, ukázka fotografií umělce a jeho děl.	dané indicii
5 min.	Četba o Kainovi a Ábelovi – učitel čte biblický příběh, který byl námětem Kocianova Mrtvého Ábela.	
20 min.	Vlastní výtvarné pojetí na téma četby – učitel žáky motivuje k jejich vlastnímu pojetí biblického příběhu. Žáci si mohou sami vybrat, kterou část z biblického příběhu vymodelují.	samostatná práce
10 min.	Ukázka prací a prezentace vlastního pojetí námětu – žáci mohou stručně představit svoje dílo a uvést důvody, proč si vybrali konkrétní část z četby. Na závěr následuje stručné shrnutí informací a motivace pro zjišťování indicie - „ <i>V Oustí umí každý housti!</i> “	společná výstava případně prezentace děl

Reflexe 2. části realizace:

Na začátku byl zvolen společný kruh, kde se diskutovalo o indicii, která byla zadána v minulé hodině. Většina žáků byla velmi dobře připravena a někteří překvapili množstvím znalostí. Tyto poznatky bylo třeba již jen doplnit příslušnými obrázky děl Quida Kociana a několika stručnými informacemi z jeho života.

Pro žáky byla velmi přínosná výtvarná činnost, kdy se vžili do této osobnosti a zkusili si vypracovat vlastní verzi námětu. Výsledné práce byly velmi povedené a při závěrečné výstavě byly samotnými žáky pozitivně hodnoceny.

3. část realizace

téma	Hudební osobnosti města
hlavní cíl	žák vyjmenuje nejznámější hudební osobnosti spjaté s městem Ústí nad Orlicí a stručně seznámí s jejich životem
další cíle	žák pracuje samostatně i ve skupině

	žák prezentuje svoji práci
integrované předměty	hudební výchova
časová dotace	45 min.
místo	škola - třída
pomůcky indicie	obálky s indiciemi, letáky, knihy, fotografie, video (Jaroslav Kocian Melody violinist E. Emujin Mongolia, 2016), šifra <ol style="list-style-type: none"> 1. skupina - Jaroslav Kocian 2. skupina - Bohuš Heran 3. skupina - Jan Ludevít Lukes 4. skupina - Kocianova houslová soutěž 5. skupina - Heranova violoncellová soutěž

čas	činnost	poznámky
5 min.	Povídání s žáky na téma – „V Oustí umí každý housti!“ Žáci diskutují o tom, co se o zmíněném rčení dozvěděli, kteří slavní hudebníci pocházeli z Ústí nad Orlicí a které současné hudebníky znají.	společný kruh
15 min.	Skupinová práce – vyhledávání informací z různých zdrojů. Každá skupina obdrží obálku s indiciemi a také otázkami, které žáky nasměrují k důležitým informacím. Úkolem skupiny je vyhledat potřebné informace.	skupinová práce Učitel je v roli rádce. pomůcky: knihy, brožury, případně internet
10 min.	Prezentace jednotlivých skupinek – žáci se vzájemně seznámí s výsledky svého bádání. Ukázka fotografií zkoumaných osobností během prezentace o jejich životě.	společná prezentace
5 min.	Poslech hudby – Melodie od Jaroslava Kociana (video z Kocianovy houslové soutěže).	společný poslech hudby
10 min.	Šifra – žáci si upevňují získané znalosti pomocí šifry a získají indicie ke sběru informací k následující projektové	samostatná práce společná kontrola

realizaci. Celkové zhodnocení práce ve skupinách a motivace pro příští činnost.	indicie – Cecilská hudební jednota
---	---------------------------------------

Reflexe 3. části realizace:

V úvodním kruhu byla již tradičně nejprve řešena indicie zadaná v minulé projektové hodině a i tentokrát žáci znali její význam. Při diskuzi o místních hudebnících se ukázalo, že jsou dobře vybavení znalostmi zejména žáci hrající na některý hudební nástroj, speciálně pak houslisté. Ti poměrně dobře znali osobnost Jaroslava Kociana a Bohuše Herana. Nikdo si však nebyl schopen vybavit alespoň jednu současnou hudební osobnost.

Během skupinové práce vznikl problém s prostorem, jelikož žáci pracovali s obsáhlým množstvím různých knih a brožur. Při této činnosti měli někteří žáci tendenci „schovat se“ za ostatní členy skupiny, což někteří spolužáci v závěru hodiny hodnotili negativně. Kladně byl však žáky přijat poslech hudby, ačkoliv byl oproti plánované délce o něco zkrácen.

4. část realizace

téma	Kostel Nanebevzetí Panny Marie
hlavní cíl	žák se seznámí s danou památkou
další cíle	žák pracuje s textem a dokáže ho převyprávět žák píše vlastní text na základě zadaného tématu žák dbá na vlastní bezpečnost při pohybu ve městě žák jedná podle předem dohodnutých pravidel
integrované předměty	vlastivěda, český jazyk, hudební výchova
časová dotace	90 min.
místo	škola – třída, exkurze v kostele
pomůcky	obraz Panny Marie ústecké na interaktivní tabuli, pověst o obrazu, papír, psací potřeby
indicie	

čas	činnost	poznámky
5 min.	<p>Popis obrázku na interaktivní tabuli – žáci si prohlédnou obrázek Panny Marie ústecké a zkusí popsat, co se na něm odehrává, jaký je jeho námět a co za osoby se na něm nachází.</p> <p>Učitel žáky navede na myšlenku, že daný obraz má zázračnou moc, o které vypráví jedna z pověstí.</p>	<p>společná práce</p> <p>pomůcky: obraz na interaktivní tabuli</p>
15 min.	<p>Moje vlastní pověst o obraze - žáci mají za úkol vymyslet vlastní verzi pověsti O zázračném obraze Panny Marie ústecké. Jejich úkolem je také použít zadaná slova.</p>	<p>samostatná práce</p> <p>slova na tabuli: Uhři, lid, obraz, válka, kostel</p>
5 min.	<p>Četba pověsti</p> <p>Žáci poslouchají skutečnou verzi příběhu O zázračném obraze Panny Marie Ústecké.</p> <p>Následuje diskuse, kdo z žáků se pověsti nejvíce přiblížil a kdo naopak vůbec.</p>	<p>společná práce</p> <p>pomůcky: pověst</p>
5 min.	<p>Prezentace vlastních pověstí – žáci, kteří mají zájem, seznámí ostatní spolužáky se svojí verzí pověsti. Ostatní žáci mohou vybírat, která z těchto přednesených verzí je pro ně nejzajímavější.</p>	
60 min.	<p>Návštěva výstavy o CHJ v kostele Nanebevzetí Panny Marie.</p> <p>Žáci nejprve diskutují o dané indicii z minulé projektové hodiny (Cecilská hudební jednota).</p> <p>Žáci si zde prohlédnou skutečný obraz Panny Marie Ústecké, dozví se informace o kostele, poslechnou si přednášku o Cecilské hudební jednotě a prohlédnou fotografie a další vystavené předměty.</p> <p>Na zpáteční cestě žáci diskutují o výstavě a shrnou informace, které se dozvěděli.</p> <p>Na závěr je zadána další indicie („Východočeský Manchester“).</p>	<p>exkurze v kostele</p>

Reflexe 4. části realizace:

Výuka organizačně probíhala během dvouhodinového bloku, jehož součástí byla návštěva kostela a v něm probíhající výstavy Cecilské hudební jednotě. V úvodní části byli žáci motivováni „zázračným“ obrazem, který nejprve slovně popisovali. Následovala samostatná práce, kdy žáci vymýšleli vlastní verzi pověsti. Tato aktivita se velmi osvědčila a z výsledných prací i odezvy žáků bylo patrné, že je značně zaujala. Ve zbylém čase této aktivity měli možnost svůj příběh ještě doplnit ilustracemi.

Následně po seznámení s pravidly chování proběhl přesun do místního kostela, kde si žáci prohlédli interiér kostela a zejména navštívili kůr. Zde probíhala výstava o historii Cecilské hudební jednoty. Žáci nejprve sami přednesli některé informace, které se z vlastní iniciativy o tomto spolku dozvěděli, následně pak proběhla přednáška ředitelky kůru Cecílie Pecháčkové. Ta žáky seznámila nejen s historií jednoty, ale také například předvedla hru na varhany a stručně vysvětlila princip jejich fungování. Žáci tuto přednášku dobře přijali a v závěru ji hodnotili velmi pozitivně.

5. část realizace

téma	Textil v Ústí nad Orlicí a Hernychova vila
hlavní cíl	žák zná a vysvětlí souvislost mezi historií města a textilním průmyslem
další cíle	žák je seznámen s osobností Floriana Hernycha, stručně popíše jeho význam pro město žák chápe vztah mezi osobností Floriana Hernycha a Hernychovou vilou žák stručně popíše tkalcovskou výrobu žák pracuje tvořivě na návrhu látek žák prezentuje svoji práci
integrováné předměty	vlastivěda, výtvarná výchova
časová dotace	90 min.
místo	škola – třída
pomůcky	netkaná textilie, tempery, pracovní listy s textem, kartičky s tkalcovskou výrobou, psací potřeby video o tkalcovské výrobě (Zpracování lnu: Toulavá kamera, 2017)

čas	činnost	poznámky
10 min.	Co zjistili žáci o předešlé indicii – „Východočeský Manchester“, proč je textil spojený s Ústím nad Orlicí. Textil – povídání v kruhu o oblečení, co dnes nosíme a co se nosilo dřív, z jakých materiálů je současné oblečení a co za materiál se používalo v minulosti.	společný kruh
5 min.	Video o tkalcovské výrobě Stručné shrnutí, které důležité části tkalcovská výroba textilu zahrnuje.	společné zhlédnutí videa
3 min.	Kartičky s šifrou – žáci obdrží kartičky, na kterých je postup tkalcovské výroby. Ta reflektuje předešlé video. Úkolem je poskládat kartičky ve správném pořadí – žáci získají indicii pro další bádání (Andrláček).	práce ve dvojici pomůcky: kartičky
10 min.	Práce s textem - žáci obdrží text o historii textilu v Ústí nad Orlicí a jeho blízkém okolí, o Florianu Hernychovi a Hernychově vile. Na tabuli jsou napsány otázky, na které se žáci v textu mají zaměřit.	společná práce na interaktivní tabuli
10 min.	Diskuzní technika – umělý textil x přírodní Motivace: Do Ústí nad Orlicí chceme vrátit výrobu textilu. Naším úkolem je však určit, z jakých materiálů se bude vyrábět – umělé versus přírodní. Žáci se rozdělí do čtyř diskutujících skupin a v nich si sami určí, kdo bude hájit názor umělých látek a kdo přírodních. Zastánci obou skupin nejprve sepíší své argumenty a pak ve skupinkách diskutují o daném problému.	skupinová práce pomůcky: psací potřeby
45 min.	Návrh vlastních textilií Motivace – „ <i>Stali jsme se návrháři látek ve slavné ústecké firmě Floriana Hernycha. Nyní máme za úkol navrhnout látku, která by se dobře prodávala.</i> “ Žáci si nejprve vytvoří návrh látky na papír a pak svůj	samostatná práce pomůcky: netkaná textilie, tempery

	návrh přenesou v temperových barvách na netkanou textilii.	
7 min.	Prezentace vlastních prací – žáci svoje práce vystaví na podlaze. Kdo má zájem, může ve zbylém čase svoji textilii představit „kupcům“ a přednést argumenty, proč je jeho textilie výjimečná a proč by se mohla dobře prodávat.	prezentace prací

Reflexe 5. části realizace:

V úvodním kruhu žáci nejprve diskutovali o zjištěné indicii „Východočeský Manchester“ a zdaleka ne všichni vyhledali potřebný význam. Video o tkalcovské výrobě je však velmi zaujalo a vyprávěli o společné návštěvě jednoho ze skanzenů v minulém roce, kde si tuto činnost mohli sami přímo vyzkoušet. Dále také vyprávěli o návštěvě Hernychovy vily, kterou v minulosti absolvovali. Návštěva této památky a v ní umístěné stálé expozice o textilním Ústí měla být původně zařazena do projektu, ale nakonec k ní nedošlo právě z důvodu, že ji tato třída již absolvovala v minulých letech.

Velmi kladně byla žáky hodnocena výtvarná činnost navrhování vzorů látek. Řada z nich ji také uvedla jako jednu z nejlepších aktivit během celého projektu.

6. část realizace

téma	Andrlův chlum
hlavní cíl	žák stručně popíše některé zajímavosti Androva chlumu
další cíle	žák zná a dokáže převyprávět pověsti spjaté s Androvlým chlumem žák vyvodí scénář krátké scénky na základě daného textu a ztvární je žák vyhledá informace z různých podkladů a dále je prezentuje žák aktivně pracuje ve skupině a domlouvá se na dílčích krocích žák se orientuje v turistické mapě Androva chlumu a ukáže na mapě obvyklé turistické trasy a řešené zastávky
integrované předměty	vlastivěda, český jazyk
časová dotace	45 min.
místo	škola - třída
pomůcky	podklady s informacemi – knihy, letáky, internet, křížovka, pověsti,

indicie /práce do skupin	<p>turistická mapa Andrlova chlumu do skupin a na interaktivní tabuli, pracovní listy</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. skupina dramaturgie pověsti O poustevníkově studánce 2. skupina dramaturgie pověsti O založení Křížové cesty 3. skupina dramaturgie pověsti O Čertoušku a Vlčím dolu 4. skupina informace o místu U Loučení 5. skupina informace o místu U zabitého 6. skupina informace o rozhledně
--------------------------	--

čas	činnost	poznámky
10 min.	<p>Povídání o tom, co žáci zjistili o dané indicii – Andrláček.</p> <p>Diskuze o Andrlově chlumu, jak často ho žáci navštěvují, která zajímavá místa zde znají a kterou trasou chodí nejčastěji.</p> <p>Ukázka turistické mapy na interaktivní tabuli a společná ukázka některých tras.</p>	společný kruh
15 min.	<p>Práce ve skupině - Žáci se rozdělí do skupin a každá skupina obdrží obálku s indiciemi a úkolem, který mají společně vyřešit. Každá skupina řeší některou ze zastávek na Andrlově chlumu. Některé skupiny mají za úkol přečíst si pověst a nacvičit scénku, jiné skupiny zjišťují informace o daných zastávkách.</p> <p>Dalším úkolem každé skupiny je navrhnout trasu, jak se na danou zastávku dostat a vyznačit ji na turistické mapě.</p>	<p>skupinová práce</p> <p>pomůcky:</p> <p>indicie, texty pověstí, knihy, brožurky, turistické mapy</p>
15 min.	<p>Prezentace skupin – při jednotlivých prezentacích je na interaktivní tabuli ukázána turistická mapa a také fotografie místa. Žáci předvedou svůj úkol a na závěr na mapě (na interaktivní tabuli) ukážou, kudy se na tuto zastávku dostanou od určeného výchozího bodu.</p>	<p>prezentace skupin</p> <p>a dramaturgie</p> <p>mapa na interaktivní tabuli</p>
5 min.	<p>Šifra na shrnutí informací -žáci dostanou pracovní list s mapou Andrlova chlumu, kde jsou vyznačeny jednotlivé zastávky. Jejich úkolem je tyto zastávky poskládat tak, aby jim vyšla šifra s indicií (Vicena).</p>	<p>samostatná práce</p> <p>pomůcky:</p> <p>pracovní list se šifrou</p>

Reflexe 6. části realizace:

V úvodním kruhu žáci diskutovali o tom, co je to „Andrláček“, kde se nachází a co symbolizuje. Dále se diskutovalo nad turistickou mapou a řešily se trasy, kterými žáci obvykle chodí. Žáci nejčastěji zmiňovali trasu kolem Poustevníkovy studánky tzv. Řehořovým dolem nebo po Křížové cestě.

Skupinová práce byla tentokrát pozdržena přestavbou lavic, neboť skupiny potřebovaly dostatek prostoru zejména pro nácvik dramatizace pověstí, ale i pro práci s mapou. Ve výsledku na tuto aktivitu nezbyl téměř žádný čas. Některé skupiny nakonec jen prezentovaly zjištěné informace či předváděly scénku a trasa byla vyznačena společně na interaktivní tabuli.

Je třeba však zmínit, že prostředí třídy pro tuto aktivitu příliš nevyhovovalo. Skupiny byly velmi hlučné a vzájemně se rušily. To se promítlo do zpoždění činnosti oproti plánovanému času. Vhodnější by pro podobné aktivity bylo využití venkovních prostor.

7. část realizace

téma	Roškotovo divadlo a Divadelní spolek Vicena Plánování informačních tabulí
hlavní cíl	žák stručně popíše význam památky Roškotovo divadlo a objasní pojem Divadelní spolek Vicena
další cíle	žák tvořivě pracuje na návrhu plakátu žák aktivně pracuje a komunikuje ve skupině žák prezentuje svoje návrhy
integrované předměty	vlastivěda, český jazyk, výtvarná výchova
časová dotace	45 min.
místo	škola - třída
pomůcky	fotografie divadla, papír, pastelky, fixy, texty o divadelním představení

čas	činnost	poznámky
5 min.	Povídání o Roškotově divadle – žáci si prohlédnou fotografie Roškotova divadla a diskutují, co se jim na tomto divadle líbí či nikoliv, k čemu slouží, která představení zde žáci navštívili, apod. Žáci hovoří o zadané indicii „Vicena“ z minulé projektové hodiny.	společný kruh pomůcky: fotografie divadla
10 min.	Práce s textem a návrh plakátu – žáci obdrží text o Roškotově divadle a spolku Vicena. Úkolem každého je text přečíst a na jeho základě vytvořit návrh plakátu divadelního představení tohoto spolku v Roškotově divadle. S žáky je předem dohodnuté, co všechno by takový plakát měl obsahovat (název, datum, místo, čas, stručný text).	samostatná práce pomůcky: papír, pastelky, fixy
5 min.	Prezentace plakátů – žáci vystaví své plakáty a prezentují je spolužákům.	společná výstava a prezentace
5 min.	Informační tabule - diskuze o tom, co všechno se žáci během projektových hodiny dozvěděli a jakým způsobem bude vytvořen výsledný produkt – informační tabule.	společná diskuze
10 min.	Skupinová práce - Žáci mají ve skupině za úkol vymyslet návrhy, jak by měly vypadat informační tabule, konkrétně z jakých by mohly být materiálů, co by měly obsahovat za texty apod.	skupinová práce pomůcky: psací potřeby, papír
10 min.	Prezentace návrhů – každá skupina přednese svůj návrh informačních tabulí. Na závěr se žáci domluví, který z návrhů je dle jejich názoru nejlepší a jakým způsobem získají materiál, kdo co obstará.	společná prezentace návrhů

Reflexe 7. části realizace:

Tato hodina se skládala ze dvou témat. První bylo věnováno Roškotovu divadlu a divadelnímu spolku Vicena, kde žáci prezentovali svoje zjištěné informace o indicii „Vicena“ a následně ze zadaných textů vytvářeli plakát. Aktivita byla celkem zdařilá, ale někteří žáci se návrhem plakátu chtěli zabývat více do detailu. To nakonec pozdrželo druhé téma, které se zabývalo přípravou na závěrečný dvou až tří hodinový blok, v němž se následně věnují přímo tvorbě informačních tabulí. Během této přípravy bylo třeba žáky více nasměrovat k dojednání konkrétních kroků, neboť si žáci nejprve nevěděli příliš rady. Nakonec bylo dohodnuto, že materiál bude obstarán učitelkou.

8. část realizace

téma	Informační tabule
hlavní cíl	žák zpracuje získané poznatky do výsledného produktu
další cíle	žák se orientuje v získaných poznacích a chápe jejich vzájemné vztahy žák spolupracuje a komunikuje ve skupině, domlouvá se na postupných krocích žák prezentuje svoji práci v reálném prostředí žák hodnotí vlastní práci i práci ostatních žák dbá o svoji bezpečnost a chová se podle dohodnutých pravidel
integrované předměty	vlastivěda
časová dotace	2 – 3 vyučovací hodiny (v bloku)
místo	škola – třída, městské prostředí
pomůcky	pojmová mapa, dektury, čtvrtky formátu A1, fixy, nasbírané fotografie a informace, lepidlo informační zdroje - knihy, letáky, případně internet

čas	činnosti	poznámky
15 min.	Shrnutí předešlých témat – co bylo jejich obsahem, co se žáci dozvěděli. Při této činnosti je znovu prezentována pojmová mapa z úvodní hodiny a příslušná témata jsou ukázána pod příslušným	společný kruh pomůcky: pojmová mapa z úvodní hodiny

	<p>pojmem. Diskutuje se také nad propojeností probraných témat.</p> <p>Domluvení pravidel během skupinové práce a připomenutí toho, jak by měly informační tabule vypadat (obsahují fotografie, texty tiskacími písmeny, ozdobné prvky, názvy témat, atd.)</p> <p>Žáci si ve skupině určí jednotlivé úkoly (někdo vybírá informace, někdo píše texty, někdo zdobí, atd.)</p>	
45 min.	<p>Rozdělení do pracovních skupin a rozdělení témat ke zpracování</p> <p>Žáci se ve skupině dohodnou a vyberou to nejdůležitější z jednotlivých témat.</p> <p>Úkolem je vytvořit informační tabule jednotlivých témat.</p> <p>Žáci mají k dispozici nasbíraný materiál z vlastních zdrojů a z předešlých hodin.</p> <p>Žáci si také určí, jakým způsobem bude probíhat prezentace. Kdo bude prezentovat jakou část, případně zda si zvolí jednoho člověka, který bude prezentovat celou informační tabuli.</p>	<p>skupinová práce</p> <p>učitel koriguje činnost žáků, prochází mezi jednotlivými skupinami a v případě potřeby usměrňuje jejich činnost</p>
60 min.	<p>Prezentace - před samotnou prezentací je třeba se domluvit na přednesu, jak má vypadat, aby byl srozumitelný a výstižný.</p> <p>Každá skupina prezentuje svoji informační tabuli před konkrétní zastávkou.</p>	<p>prezentace skupin v městském prostředí</p>
15 min.	<p>Závěrečná evaluace projektu</p> <p>Žáci a učitel na závěr zhodnotí celý projekt nejprve diskuzí v kruhu a na závěr formou dotazníku.</p> <p>Ukončení projektu, poděkování žákům za spolupráci a motivace pro jejich případné další bádání.</p>	<p>společné hodnocení</p> <p>individuální hodnocení</p>

Reflexe 8. části realizace:

Na začátku proběhlo stručné zopakování toho, co bylo obsahem minulých hodin a se kterými tématy se pracovalo. Následovala společná domluva, jak bude probíhat práce ve skupinách, jak by měly informační tabule vypadat a také, jak se budou jednotlivé informační tabule nazývat. Žáci se usnesli na tom, že si nejprve rozdělí do skupin témata a že dané skupiny pak budou řešit konečnou podobu tabulí.

Práce na informačních tabulích probíhala u většiny skupin samostatně. Jedna skupina však se zpracováním informační tabule měla od začátku problém. Nevýhodou bylo i její složení, neboť se zde neobjevila žádná výraznější osobnost, která by byla schopná práci vést. Učitelka proto musela jednotlivé členy více nasměrovat ke konkrétním činnostem. U ostatních skupin tento problém nenastal a učitel zde fungoval pouze v roli rádce.

Prezentace probíhala venku před jednotlivými zastávkami. První prezentace se uskutečnila v parku Kociánka před ZUŠ Jaroslava Kociana, kde bylo prezentováno téma Významných osobností. Dále se pokračovalo k Hernychově vile, kde byla prezentována informační tabule Hernychova vila – textil. Třetí zastávkou byla prezentace před příslušnou památkou s názvem Kostel Nanebevzetí Panny Marie. Prezentace informační tabule Roškotovo divadlo a Divadelní spolek Vicena pak byla situována před Roškotovým divadlem a zde byla z důvodu velké vzdálenosti a souběžně probíhajícími přestavbám v centru města prezentována i poslední informační tabule s názvem Andrlův chlum a kapličky.

Po návratu do třídy následovala diskuze a hodnocení nejen tohoto projektového bloku, ale také všech uplynulých projektových aktivit. Žáci měli možnost hovořit o tom, co je nejvíce a naopak nejméně bavilo a jaký měli pocit z vlastní práce. Na závěr byli požádáni o vyplnění dotazníku a na konci následovalo poděkování za spolupráci a vzájemné rozloučení.

3.4 Evaluace projektu

Hodnocení z pohledu učitele

Ověření projektu probíhalo v 5. třídě Základní školy Komenského v Ústí nad Orlicí. Jedná se o třídu s 29 žáky. Kolektiv byl třídní učitelkou před zahájením projektu charakterizován jako poměrně rušný, avšak spolupracující. Přes poměrně vysoký počet žáků se zde nevyskytují žádné závažné problémy a žáci mají dobré vztahy jak mezi sebou, tak s učiteli. Tyto skutečnosti se během realizace projektu Moje město také potvrdily a neobjevily se žádné zásadní problémy, které by projekt narušily.

Smyslem projektu Moje město bylo nejen dovést žáky k získání nových poznatků o městě, ve kterém žijí, ale také poukázat na vzájemnou propojenost jednotlivých složek. Projektová metoda tak umožnila skloubit několik vlastivědných i uměleckých témat a poukázat na ně formou výsledného produktu. Žáci poznali řadu osobností, jako byl Quido Kocian, Jaroslav Kocian, Hynek Vicena a další, zároveň si uvědomili jejich odkaz ať už v podobě sochařských děl, hudebních skladeb, budov, či dodnes fungujících spolků. Vedle toho také díky integrovaným předmětům rozvíjeli řadu dovedností. Modelovali podle zadaného námětu či uplatnili svoje tvůrčí schopnosti při navrhování vzoru látek. Jednou z nejdůležitějších metod během celého projektu pak byla práce s textem, díky ní si žáci nejen procvičovali čtení s porozuměním, vyhledávání informací, ale také si vyzkoušeli tvůrčí psaní či dramatizaci pověstí. Napříč všemi různými aktivitami a především pak během práce ve skupině rozvíjeli klíčové kompetence komunikativní, sociální a interpersonální a kompetence k řešení problému.

Velmi důležité bylo žákům od začátku zajistit dostatečnou míru volnosti tak, aby mohli přijmout odpovědnost sami za sebe, ale zároveň dosáhli vytyčených cílů. Vzhledem k práci s neznámým kolektivem nebylo vždy snadné tuto podmínku splnit. Téma, cíle i výsledný produkt byl stanoven uměle (autorkou) a žáci se na této volbě nepodíleli. Určitá míra spolupodílení pak byla uskutečněna během počátečních diskusí a metody brainstormingu. Žáci se mohli vyjádřit k danému tématu a nadnést okruhy, které by je s ohledem na toto téma zajímaly. Poměrně často zaznělo téma okolní přírody, avšak celodenní výlet, který by se mohl uskutečnit právě na Andrlův chlum, nebyl z organizačních důvodů školy umožněn. Tento okruh byl proto zkoumán spíše z vlastivědného hlediska jen ve třídě a v případě dalšího využití projektu dává velký prostor pro detailnější propracování např. v rámci přírodovědy.

Větší míru volnosti pak žáci uplatňovali během zjišťování informací ohledně zadaných indicií. Zde bylo čistě v kompetenci žáků, zda si tyto informace zjistí a v jakém rozsahu. V každém případě je třeba ocenit jejich snahu, neboť byli téměř ve všech případech dobře připraveni. Během úvodních kruhů si pak vzájemně tyto informace předávali, diskutovali o nich a tím na sebe částečně brali odpovědnost. Další míra odpovědnosti pak byla naplňována při skupinové práci, kde bylo třeba řešit úkoly společně, domlouvat se na dílčích krocích, rozdělovat si role apod. Vzhledem k tomu, že skupiny byly od začátku voleny náhodně, aby co nejvíce docházelo ke spolupráci různých žáků, občas docházelo k situacím, že daná skupina nebyla schopná na sebe tuto odpovědnost vzít. Bylo pak třeba ji více nasměrovat ke konkrétním činnostem a rozdělit úkoly či role. Naopak v jiných skupinách se sešlo více dominantních žáků a pak bylo třeba je vést ke vzájemné toleranci. Volba skupin by proto měla být více pomyšlená a měla by vycházet se skutečné znalosti žáků a jejich schopností. Dále žáci uplatňovali odpovědnost za své jednání během exkurze v kostele či prezentace v prostředí města. Bylo nutné vždy ujasnit a dohodnout pravidla, jak se chovat mimo budovu školy. Aby se s těmito pravidly lépe ztotožnili, bylo zapotřebí je samotné nechat tato pravidla navrhnout, což se zdařilo. Přesto během pohybu ve městě docházelo k situacím, kdy bylo nutné na tato pravidla znovu upozornit.

Je třeba se také zamyslet nad zvoleným místem realizace projektu. Exkurze v kostele či prezentace produktu v prostředí města byla zvolena vhodně a smysluplně. Prostor třídy bohužel ne vždy vyhovovalo naplánovaným aktivitám, zejména skupinové práci. Vzhledem k poměrně vysokému počtu žáků a aktivitám, jako byla dramatizace či práce s textem a různými zdroji informací, docházelo k situacím, kdy se musel upravit prostor třídy. Tato skutečnost se pak odrazila v pozdržení naplánovaných aktivit a následné změně oproti původnímu plánu. V případě nácviku dramatizace se pak skupiny vzájemně rušily a překážely si. Proto je potřeba během plánování více myslet na to, že žáci během skupinové práce potřebují dostatek prostoru, a také brát v potaz, že práce ve skupinách je poměrně hlučná. Jako vhodnější se tedy jeví volba venkovních prostor.

Hodnocení z pohledu žáků

Žáci měli v závěrečné části projektu možnost vyjádřit své dojmy a pocity z projektu nejprve formou diskuze, následně pak prostřednictvím dotazníku. Během diskuze se žáci víceméně shodli na tom, že je projekt bavil a přinesl jim řadu nových poznatků o

místě jejich života. V dotazníku pak měli větší možnost rozepsat se o kladech i záporech celého projektu. Hodnocení projektu se účastnilo 25 přítomných žáků z celkového počtu 29.

První otázky směřovaly přímo k prezentacím jednotlivých informačních tabulí. Na otázku, která prezentace žáky nejvíce zaujala, byla nejčastěji zmiňována prezentace s tématem Kostel Nanebevzetí Panny Marie. Nejlepší hodnocení v podobě známek pak získaly prezentace informačních tabulí Andrlův chlum a kapličky a Hernychova vila - textil. Další otázka směřovala k tématu, o kterém by se chtěli dozvědět více informací. Výrazně nejvíce žáci zmiňovali téma Roškotovo divadlo a Divadelní spolek Vicena. Toto téma bylo z důvodu nedostatečného času omezeno na minimum a potvrdilo se, že detailnější propracování tématu žákům chybělo.

Při hodnocení, která činnost žáky během celého projektu nejvíce bavila, nejčastěji zmiňovali návrh textilií, zjišťování informací a prezentace s procházkou kolem skutečných památek. Naopak nejméně oblíbenou činností bylo psaní zjištěných informací a někteří žáci také zmiňovali hluk během skupinových prací.

Na otázku, čím by žáci projekt vylepšili a co jim v něm chybělo, většina žáků odpověděla, že se jim projekt líbil a že jim nic nechybělo. Ojedinele pak zmiňovali požadavek na kvalitnější fotografie a zařazení her. Následující otázka směřovala k získaným poznatkům. Zde 13 žáků odpovědělo, že se dozvědělo něco málo nového a 10 žáků zmínilo, že hodně nového. Více podobných projektů by pak uvítaly necelé dvě třetiny žáků, zbytku je to buď jedno, nebo by takové projekty nechtěli.

Vystupování učitelky – autorky projektu bylo hodnoceno téměř ve všech případech kladně. Pouze jeden žák označil její přístup za negativní a jeden žák jej vyhodnotil jako nervózní. Závěrečná otázka směřovala k oznámkování celkové úrovně projektu. 17 žáků projekt ohodnotilo nejlepší známkou, 7 pak jako chvalitebný a v jednom případě se objevilo hodnocení známkou dobrý.

Celkově lze tedy projekt považovat za zdařilý, přínosný a u žáků dobře přijatý, ačkoliv obsahuje pasáže, které by bylo vhodné detailněji rozpracovat.

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo přiblížení města Ústí nad Orlicí žákům 1. stupně základní školy prostřednictvím projektu Moje město. První část byla věnována charakteristice města z hlediska historie, přírodních podmínek a vlastivědných zajímavostí. Autorka práce si kladla za cíl vytvořit dostatečně obsáhlé podklady, které budou prospěšné při seznamování s charakteristikou města a napomohou při hledání informací pro uplatnění projektu. Druhá část práce byla zaměřena na charakteristiku projektové metody a kladla si za cíl objasnit její podstatu, být prospěšná při plánování, realizaci a závěrečném hodnocení projektu. Zvolení této struktury se jeví jako přínosné, neboť zmíněné teoretické poznatky jsou v následující praktické části reflektovány a aplikovány přímo v navrženém projektu Moje město. Smyslem této praktické části bylo navrhnout projekt, který by umožnil prohloubit povědomí žáků o historických a kulturních zajímavostech města a který by poukázal na jejich vzájemnou propojenost. Tyto skutečnosti pak bylo cílem zpracovat do výsledného produktu – informačních tabulí a následně je prezentovat přímo v prostředí města, aby došlo k propojení zjištěných poznatků s konkrétními hodnotami.

Ze zdařilé práce žáků, její prezentace ve veřejném prostředí a také pozitivní zpětné vazby lze vyvodit, že tyto cíle se podařilo úspěšně naplnit. Je také třeba přiznat, že vzhledem k práci s cizím kolektivem či nedostatečné časové dotaci nešlo projekt obsáhnout ve větších detailech. Ten však i díky svému širokému teoretickému základu poskytuje prostor pro budoucí prohloubení či rozšíření. Nabízí se zde například možnost rozšíření v oblasti přírodovědné.

Celkově se tedy ukázalo, že projektová metoda při výuce podobných regionálních témat je velmi vhodným prostředkem, který umožňuje přímo aplikovat zjištěné informace do konkrétních produktů a působí na žáky motivačně. Potvrdila se však také některá tvrzení z teoretické části, která projektové metodě přisoudila větší časovou náročnost či potřebu důkladného plánování. Přesto je třeba zmínit, že i přes tyto skutečnosti převažují zejména pozitiva. Mezi ně náleží motivovanost žáků, jejich aktivita a přebírání odpovědnosti, ale také rozvíjení schopnosti pracovat ve skupině či prezentovat produkt vlastní práce. Autorka je přesvědčena, že tyto předpoklady je v současné době třeba více rozvíjet, proto projektovou metodu i navržený projekt má smysl zařazovat do vyučování. Sama je pak rozhodnuta, že v budoucí pedagogické

praxi projekt Moje město znovu využije, avšak s některými úpravami, které se jeví jako vhodné a vyplývají z této uskutečněné realizace.

SEZNAM ZDROJŮ

Literární zdroje:

- *Andrlův chlum: výletuj [ou]* (2017) [informační leták]. Ústí nad Orlicí: Město Ústí nad Orlicí.
- BÍNA, J. & DEMEK, J. (2012). *Z nížin do hor: geomorfologické jednotky České republiky*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2026-0.
- BORKOVCOVÁ, M. (ed.) (2003). *200 let trvání Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí: sborník příspěvků z konference "Měšťanská kultura a hudební tradice v Ústí nad Orlicí", která se uskutečnila v konferenčním sále hotelu UNO v Ústí nad Orlicí dne 20. 11. 2003 pod záštitou Univerzity Pardubice - Fakulty humanitních studií, Města Ústí nad Orlicí a Rieter CZ a.s.* Ústí nad Orlicí: Městské muzeum. ISBN 80-239-2168-1.
- CIHLÁŘ, J. (2010). *Těžká léta na Orlickoústecku 1929 – 1939*. Ústí nad Orlicí: Oftis. ISBN 80-86042-34-0.
- COUFALOVÁ, J. (2006). *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna. ISBN 80-7168-958-0.
- CULEK, M. (2013). *Biogeografické regiony České republiky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6693-9.
- Český hydrometeorologický ústav (2017). *Data k meteorologické stanici Ústí nad Orlicí [licenční data]*. Hradec Králové.
- ČERNÝ, V. (1983). Jaroslav Kocian, In: *Hudební tradice Ústí nad Orlicí a Jaroslav Kocian*. Ústí nad Orlicí: Okresní knihovna.
- DEMEK, J. (1987). *Hory a nížiny: Zeměpisný lexikon ČSR*. Praha: Academia.
- DENCHER, B. & PESCHINA, H. (2002). *Kein Land des Lächelns: Fritz Löhner-Beda, 1883-1942*. Salzburg: Residenz. ISBN 978-3-7017-1302-8.
- DUŠEK, R. (ed.) (2010). *Ústí nad Orlicí v pamětech ochotnického divadla, počátky spolku "Vicena" a osobnost Jana Mazánka, čestného občana města*. Ústí nad Orlicí: Oftis. ISBN 978-80-7405-089-3.
- FALTYSOVÁ, H. (1996). *Přírodní park Orlice*. Hradec Králové: Okresní úřad.

- FALTYSOVÁ, H. & BÁRTA, F. (2002). *Pardubicko*. Praha: Brno: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.
- FRÝZEK, J. (2004). *K počátkům českého kočovného divadla: (Hynek a Pavlína Vicenovi)*. Ústí nad Orlicí: Oftis. ISBN 80-86845-12-5.
- FRÝZEK, J. (1992). *Manželé Vicenovi Z Ústí a české Divadlo: Přednáška J. Frýzka Z Programu členské Schůze Konané Dne 20. 11. 1991*. Ústí nad Orlicí: Společnost pro regionální historii.
- HACKENSCHMIED, V. Z. (1995). *Na besedě: báchorky, báje a pověsti*. Ústí nad Orlicí: Oftis. ISBN 80-901707-6-5.
- HOLÝ, P. (2004). *Český sochař Quido Kocián*. Hořice v Podkrkonoší: Galerie plastik. ISBN 80-901267-1-5.
- HOLÝ, P. (2013). *Český sochař Quido Kocián*. Hradec Králové: Igor Kitzberger.
- CHASÁK, M. (1996). *Andrlův chlum – rozhledna*. Ústí nad Orlicí: Klub českých turistů.
- KLIČKA, V. (ed.) (2003). *Vývoj Textilního Strojírenství V Regionu Orlicka*. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2003. ISBN 80-86042-72-3.
- KNOLL, M. (2014). Project Method. In: PHILLIPS, D. C. (eds.). *Encyklopedia of Educational Theory and Philosophy*. Los Angeles, California: SAGE Publications. ISBN 978-1-4522-3089-4.
- KOUDELKOVÁ, E. (2001). Lidové pověsti z Ústeckoorlicka. In: *Orlické hory a Podorlicko: Sborník vlastivědných prací*. Rychnov nad Kněžnou: Okresní muzeum Orlických hor. s. 68-77. ISBN 80-86076-28-8. ISSN 0475-0640.
- KOUDELKOVÁ, E. (2006). *Babiččina vyprávění: lidové pověsti z Orlických hor*. Praha: Arbor vitae. ISBN 80-86300-79-x.
- KVĚTOŇ, V. & VOŽENÍLEK, V. (2011). *Klimatické oblasti Česka: klasifikace podle Quitta za období 1961-2000*. V Olomouci: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-2813-0.
- KRATOCHVÍLOVÁ, J. (2016). *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8163-5.
- LEMBERKOVÁ, M. & SEIDLOVÁ, J. (2012). *Přírodní rezervace a přírodní památky Pardubického kraje*. Pardubice: Pardubický kraj. ISBN 978-80-87769-00-3.

- LUDVOVÁ, J. (2006). *Hudební divadlo v českých zemích: osobnosti 19. století*. Praha: Divadelní ústav. ISBN 80-200-1346-6.
- MACKOVÁ, M. (1995). *Municipální ochranné město Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí: Státní ústřední archiv. ISBN 80-901114-6-7.
- MATOUŠKOVÁ, T. (2013). Textilní továrna Františka Kadrmana v Kerharticích. *Oustecké střípky*, č. 3-4.
- MELŠOVÁ, J. & ZAHÁLKA, M. (2009). *Hernychova vila: od soukromé rezidence po veřejný prostor*. Ústí nad Orlicí: Městské muzeum v Ústí nad Orlicí. ISBN 978-80-254-5233-2.
- MUSIL, F. (2011). Kapitoly z dějin Ústí nad Orlicí. *Oustecké Střípky*, č. 1.
- MUSIL, F. (2002). *Osídlování Poorlicka v době předhusitské: kraj na Tiché Orlicí, v povodí Třebovky a Moravské Sázavy*. Ústí nad Orlicí: Oftis. ISBN 80-86042-64-2.
- *Národní Divadlo a Jeho Předchůdci: Slovník Umělců Divadel Vlasteneckého, Stavovského, Prozatímního a Národního* (1988). Praha: Academia.
- MUSIL, F. (1982). Kapitoly Z Dějin Textilního školství V Ústí Nad Orlicí. In: *Z dějin textilu*, sv. 1, s. 51-90.
- NYGRÍN, J. (1945). *100 Let železnice Olomouc-Praha a Město Ústí Nad Orlicí: Historický Nástin Dopravy Osob a Zboží Od Dob Nejstarších a Vývoj železnic V Ústí Nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí: Musejní a letopisecká komise města Ústí nad Orlicí.
- PANOCH, P. (2009). *Slavné vily Pardubického kraje*. Praha: Foibos. ISBN 978-80-87073-12-4.
- PECHÁČKOVÁ, C. (2014). *Organizační a personální zajištění chodu kůru chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Orlicí* [diplomová práce]. Brno: Masarykova univerzita.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. & MAREŠ, J. (2013). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- RYCHLÍK, J. & PENČEV, V. (2013). *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-387-0.
- SEDLÁČEK, P. (1986). *50 Let Divadla V Ústí Nad Orlicí: 1936 - 1986*. Ústí nad Orlicí: Okresní knihovna.

- SEKOTOVÁ, V. (2007). *Čestné občanství*. Ústí nad Orlicí: Město Ústí nad Orlicí.
- SEKOTOVÁ, V. (1999). *Kamenné svědomí města*. Ústí nad Orlicí: Oftis. ISBN 80-86042-21-9.
- SEKOTOVÁ, V. (1994). *Když v Ústí stavy klapávaly, psaly historii: Lnářství a počátky rozvoje bavlnářství: Historie textilu*. Ústí nad Orlicí: Oftis. ISBN 80-901707-1-4.
- SEKOTOVÁ, V. & MACKOVÁ, M. (1998). *Ústecká radnice a městské dějiny (od feudalismu k novodobé společnosti)*. Ústí nad Orlicí: Městský úřad. ISBN 80-86042-08-1.
- SEKOTOVÁ, V., SEDLÁČEK, P. & PRŮCHOVÁ, Z. (1996). *Vicena - Divadelní Ochotnický Soubor Ústí Nad Orlicí: Almanach 1896-1996*. Ústí nad Orlicí: Klubcentrum.
- SKLENÁŘ, M. (2010). Představujeme koncertní místo: kostel Nanebevzetí Panny Marie. *Zpravodaj Kocianovy houslové soutěže*, roč. 52, č. 4, s. 14.
- SLAVÍKOVÁ, V. (2003). Meteorologická stanice v Ústí nad Orlicí. *Nové letopisy města Ústí nad Orlicí a jeho okolí*, č. 2, s. 11-15.
- ŠILAR, J. (2011). *Dějiny města Ústí nad Orlicí: od počátků do druhé poloviny 17. století*. Ústí nad Orlicí: Oftis. ISBN 978-80-7405-111-1.
- ŠLAJZ, A. (1958). *Jaroslav Kocian*. Pardubice: Krajský dům osvěty v Pardubicích.
- ŠLEGROVÁ, L. (2009). *Cecilská hudební jednota v Ústí nad Orlicí* [bakalářská práce]. Brno: Masarykova univerzita.
- ŠPLÍCHAL, V. (2005). *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice: Městské knihy. ISBN 80-86699-24-2.
- ŠULA, J. (2010). *Letem českým muzikantským světem*. Ústí nad Orlicí: Oftis. ISBN 978-80-7405-068-8.
- TEJKLOVÁ, T. & KRAMOLIŠ, J. (2014). Mykoflóra PR Třebovské stěny. In: *ORLICKÉ HORY A PODORLICKO: Sborník vlastivědných prací*. Rychnov nad Kněžnou: Muzeum a galerie Orlických hor. s. 105-123. ISBN 978-80-86076-75-1. ISSN 0475-0640.
- TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J. & DVOŘÁKOVÁ, M. (2009). *Učíme v projektech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-527-1.

- VÍTEK, J. (2005). Hrádecké údolí s Husím krkem. *Nové letopisy města Ústí nad Orlicí a jeho okolí*. Ústí nad Orlicí: Oftis, č. 1, s. 4-7. ISSN 1214-2794.
- VÍTEK, J. (2002). Geomorfologie Sudislavských maštalí v údolí Tiché Orlice. In: *Východočeský sborník přírodovědný: PRÁCE A STUDIE*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích. s. 3-16.
- VÍTEK, J. (2004). *Tajemný svět skal: skalní zajímavosti České republiky*. Ústí nad Orlicí: Oftis. ISBN 80-86845-03-6.
- VÍTEK, J. (2011). K pramenům ústeckých řek. *Nové letopisy města Ústí nad Orlicí a jeho okolí*, č. 1, s. 20-24. ISSN 1214-2794.
- VRÁNA, S. (1938). *Učebné metody*. Praha: Dědictví Komenského.
- ZÁBRODSKÝ, J. (1904). *Paměti Cecilské Hudební Jednoty V Ústí Nad Orlicí, Vydané Na Památku Stoletého Jejího Trvání*. Ústí nad Orlicí: Cecilská hudební Jednota.

Internetové zdroje

- Areál pevných kontrol - Andrlův chlum [online]. *KOB Ústí nad Orlicí*. [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <http://www.kobusti.cz/areal-pevnych-kontrol-andrluv-chlum/>
- Bohuš Heran (2018) [online]. *Heranova violoncellová soutěž* [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: <http://www.hvsuo.cz/bohus-heran>
- Brandýs (2006) [online]. *Natura 2000* [cit. 2017-10-05]. Dostupné z: http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=karta&id=1000137613
- BRHELOVÁ, E. (2012). *Koncepce ochrany přírody Pardubického kraje* [cit. 2017-08-06]. Dostupné z: [file:///C:/Users/u%C5%BEivatel/Downloads/Aktualizovana_koncepce_plna_verze%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/u%C5%BEivatel/Downloads/Aktualizovana_koncepce_plna_verze%20(4).pdf)
- Byla předána ocenění města (2017) [online]. *Město Ústí nad Orlicí: Oficiální stránky města* [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: <https://www.ustinadorlici.cz/cs/udalosti/3970>
- Divadelní spolek VICENA slaví 120 let (2016) [online]. *Město Ústí nad Orlicí: Oficiální stránky města* [cit. 2018-05-29]. Dostupné z:

<https://www.ustinadorlici.cz/cs/udalosti/3327-divadelni-spolek-vicena-slavi-120-let?highlight=WyJ2aWNlbnEiXQ==>

- Farnost slavila výročí kostela (2016) [online]. *Orlický deník* [cit. 2018-05-24]. Dostupné z: https://orlicky.denik.cz/zpravy_region/farnost-slavila-vyroci-kostela-20160926.html
- Florian Hernych (2017) [online]. *Osobnosti regionu* [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: <http://www.osobnostiregionu.cz/osoby/793-florian-hernych-1855-1923>
- GEBRIAN, A. (2017). Roškotovo divadlo v Ústí nad Orlicí [online]. *Stream.cz* [cit. 2018-05-29]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/gebrianvs/10019099-bonus-roskotovo-divadlo-v-usti-nad-orlici>
- Hernychova vila (2016) [online]. *Městské muzeum Ústí nad Orlicí* [cit. 2018-05-25]. Dostupné z: <https://www.muzeum-uo.cz/cz/o-muzeu/hernychova-vila>
- HRODKOVÁ, J. (2010). Kocian, Jaroslav [online]. *Český hudební slovník osob a institucí* [cit. 2018-01-07]. Brno: Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=5873
- Komorní orchestr Jaroslava Kociana (2003) [online]. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <http://www.kojk.cz/>
- KOUCKÝ, R. (2006). Územní plán města Ústí nad Orlicí: Přírodní podmínky, krajina a krajinná infrastruktura [online]. *Město Ústí nad Orlicí: Oficiální stránky města* [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: http://www.ustinadorlici.cz/files/uzemni_plan/120_uno_cis_cely_text_s_obsahem_00.pdf
- KREJČÍ, M. (2018). Třebovské stěny - Přírodní rezervace [online]. *Oficiální stránky obce Sázava* [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <http://www.obec-sazava.cz/informace-o-obci/blizke-okoli/priroda/trebovske-steny-prirodni-rezervace/>
- Lanškrounský zámek (2015) [online]. *Město Lanškroun* [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://www.lanskroun.eu/lanskrounsky-zamek/d-2355>
- MELŠOVÁ, J. (2008). *Ústecké kalendárium - leden 2008* [online]. [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: <http://www.usti.cz/kultura/kalendarium/2008-01/index.htm>

- Naši Naši furianti měli premiéru (2018) [online]. *Orlický deník* [cit. 2018-05-29]. Dostupné z: https://orlicky.denik.cz/kultura_region/nasi-nasi-furianti-meli-premieru-20170119.html
- MUSIL, F. (2012). Počátek a konec textilních tradic v Ústí nad Orlicí [online]. Městská knihovna Ústí nad Orlicí [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <https://vufind.knihovna-uo.cz/vufind/Record/76472>
- MYŠÁK, J. (2009). Malakofauna PR Hemže – Mýtkov [online]. *Malacologica Bohemoslovaca* [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <http://mollusca.sav.sk/pdf/8/8.Mysak.pdf>
- POKORNÝ, J. (2013). Ústečtí mají kostel pod střechou [online]. *Orlický deník* [cit. 2018-05-24]. Dostupné z: https://orlicky.denik.cz/zpravy_region/ustecti-maji-kostel-pod-strechou-20130923.html
- POKORNÝ, J. (2008). Kdy usedne orlice zpět na věž orlickoústeckého kostela? [online]. *Orlický deník* [cit. 2018-05-24]. Dostupné z: https://orlicky.denik.cz/zpravy_region/kdy-usedne-orlice-zpet-na-vez-orlickousteckeho-kos.html
- POLÁČKOVÁ, V. (2017). Územní plán Ústí nad Orlicí: Textová část - odůvodnění [online]. *Město Ústí nad Orlicí: Oficiální stránky města* [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: https://www.ustinadorlici.cz/images/dokumenty/uzemni_plan-2017/up_usti-textova_cast-oduvodneni.pdf
- PROKEŠ, L. (2018). Rozhledna - Andrlův chlum [online]. *Město Ústí nad Orlicí: Oficiální stránky města* [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <https://www.ustinadorlici.cz/cs/turista-a-volny-cas/turisticky-poznavaci-okruh/virtualni-prohlidky-okruhu?id=2849>
- Regionální Informační Servis (2018) [online]. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce/detail?zuj=579891>
- Roškotovo divadlo Národní kulturní památkou (2017) [online]. *Město Ústí nad Orlicí: Oficiální stránky města* [cit. 2018-05-25]. Dostupné z: <https://www.ustinadorlici.cz/cs/udalosti/3572-roskotovo-divadlo-narodni-kulturni-pamatkou?prehled=0>

- Sál Roškotova divadla září novotou (2015) [online]. *Orlický deník* [cit. 2018-05-26]. Dostupné z: https://orlicky.denik.cz/kultura_region/obrazem-sal-roskotova-divadla-zari-novotou-20151002.html.
- SO ORP Ústí nad Orlicí (2017) [online]. *Elektronický digitální povodňový portál* [cit. 2017-10-04]. Dostupné z: https://www.edpp.cz/orpuno_hydrologicke-udaje/
- ŠLAPETA, V. (2018). Kamil Roškot [online]. *Archiweb* [cit. 2018-06-1]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/kamil-roskot>
- Územně identifikační registr ČR (2013) [online]. [cit. 2017-01-08]. Dostupné z: <http://www.uir.cz/orp/1287/Usti-nad-Orlici>.
- Vadětín – Lanšperk (2006) [online]. *Natura 2000* [cit. 2017-10-04]. Dostupné z: http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=karta&id=1000137613
- Výběr pramenů a studánek (2017) [online]. *Mladí ochránci přírody: Národní registr pramenů a studánek* [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <http://www.estudanky.eu/vyber-studanek>
- Za Noci kostelů v Ústí slavnostně otevřeli nový park (2018) [online]. *Orlický deník* [cit. 2018-06-1]. Dostupné z: https://orlicky.denik.cz/kultura_region/za-noci-kostelu-v-usti-slavnostne-otevrel-novy-park-20180526.html
- Závěrečný koncert Kocianova Ústí 2018 (2018) [online]. *Město Ústí nad Orlicí: Oficiální stránky města* [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: <https://www.ustinadorlici.cz/cs/udalosti/4301-zaverecny-koncert-kocianova-usti-2018?prehled=0>

Odkazy k praktické části:

- Zpracování lnu: Toulavá kamera (2017) [online]. *Česká televize* [cit. 2018-05-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1126666764-toulava-kamera/217562221500046/obsah/582844-zpracovani-lnu>
- Jaroslav Kocian Melodyviolinist E. Emujin Mongolia (2016) [online]. *Youtube.com* [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=S9PZzNYtlKM>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Pracovní list č. 1: Křížovka (Mrtvý Ábel)

Příloha B - Pracovní list č. 2: Dotazník

Příloha C - Pracovní list č. 3 – Šifra (Cecilská hudební jednota)

Příloha D – Fotografie k teoretické části

- Obr. č. 1: Busta Jaroslava Kociana před Roškotovým divadlem
- Obr. č. 2: Současná budova ZUŠ Jaroslava Kociana
- Obr. č. 3 - 4: Quido Kocian – *Mrtvý Ábel, Evino materství*
- Obr. č. 5 – 6: Hernychova vila
- Obr. č. 7 – 10: Kostel Nanebevzetí Panny Marie
- Obr. č. 11 – 14: Roškotovo divadlo
- Obr. č. 15 – 16: Kaple Křížové cesty

Příloha E – Fotografie k praktické části

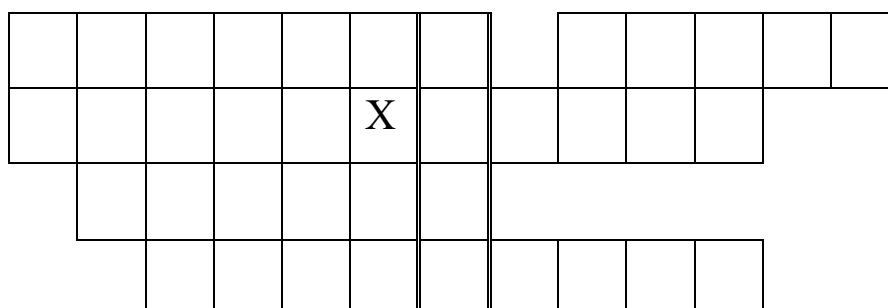
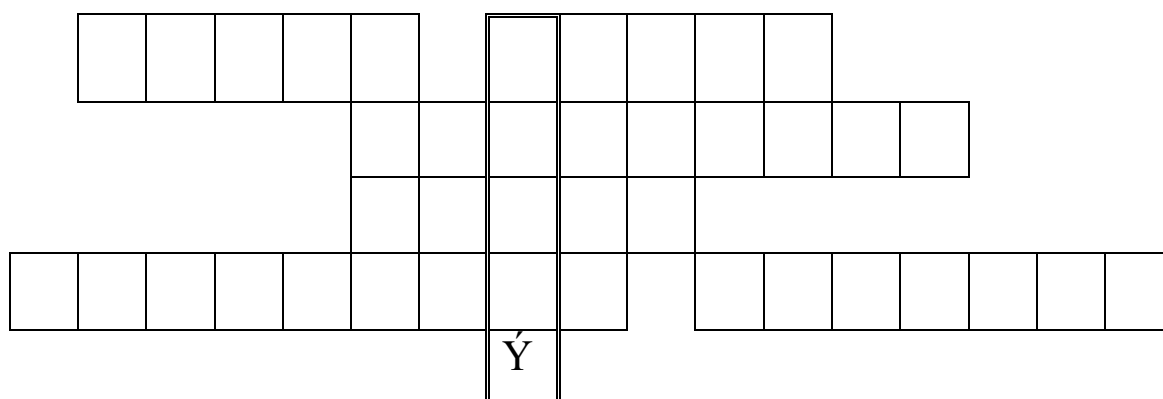
- Obr. č. 17 – 18: Ukázka vyplněného dotazníku
- Obr. č. 19 – 20: Ukázka žákovských prací – psaní pověsti
- Obr. č. 21: Ukázka vyplněné šifry (Cecilská hudební jednota)
- Obr. č. 22: Pojmová mapa
- Obr. č. 23: Návštěva výstavy Cecilské hudební jednoty v kostele
- Obr. č. 24 – 26: Ukázka žákovských prací - návrhů látek
- Obr. č. 27 – 29: Ukázka tvorby informačních tabulí Významné umělecké osobnosti, Roškotovo divadlo a divadelní spolek Vicena, Kostel Nanebevzetí Panny Marie
- Obr. č. 30 – 31: Ukázka informačních tabulí Hernychova vila – textil, Andrlův chlum a kapličky

Příloha A - Pracovní list č. 1: Křížovka (Mrtvý Ábel)

KŘÍŽOVKA – ZJISTI, CO SE SKRÝVÁ V TAJENCE

VÝSLEDEK

- 1) Dopln zbytek názvu místního kostela – Nanebevzetí ...
- 2) Secesní vila, která je dominantou našeho města, se jmenuje...
- 3) Co se vyrábí na tkalcovském stavu?
- 4) Jak se celým názvem jmenuje naše divadlo?
- 5) Jak se říká stezce vedoucí na Andrlův chlum, na které se nachází 14 zastavení – kapliček?
- 6) Jak se jmenoval známý violoncellista pocházející z Ústí nad Orlicí?(První napiš příjmení)
- 7) Která turistická atrakce se nachází na vrcholu Andrlova chlumu?
- 8) Na který nástroj hrál slavný ústecký virtuos Jaroslav Kocian?

Uveď název informační tabule, kterou jsi zpracovával/a:

.....

Která prezentace tě nejvíce zaujala?

.....

Oznámkuj jako ve škole jednotlivé informační tabule:

- Kostel Nanebevzetí Panny Marie a CHJ
- Hernychova vila a textil
- Kaple a Andrlův chlum
- Roškotovo divadlo a divadelní spolek Vicena
- ZUŠ a hudebníci a výtvarníci

O kterém tématu z výše uvedených inf. tabulí bys chtěl/a vědět víc?

.....

Napiš, co tě celkově na projektu nejvíce bavilo a co naopak nejméně:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Napiš, čím bys projekt vylepšil:

.....
.....
.....

Napiš, co ti v projektu chybělo:

.....
.....
.....

Zakroužkuj, s čím souhlasíš:

Díky projektu jsem se o Ústí dozvěděl/a:

- a) hodně nového b) něco málo nového
c) nic nového (vše znám) d) nic pro mě zajímavého

Uvítal bys ve výuce více podobných projektů:

- a) určitě ano b) spíše ano c) je mi to jedno d) spíše ne e) určitě ne

Podtrhni, jak na tebe učitelka působila: (můžeš podtrhnout více možností)

pozitivně negativně sebevědomě nervózně

Zakroužkuj, jakou známku bys projektu dal:

1 2 3 4 5

ROZLUŠTI DNEŠNÍ ŠIFRU A ZJISTI, CO SE V NÍ SKRÝVÁ:

3	17	16	1	15	7	14	4	12	5	21	13	8	18	19	2	11	22	10	9	20	6

Významný Český houslový

Jménem

se narodil na konci 19. století ve městě Ústí nad Orlicí. Je po něm pojmenovaná mezinárodní soutěž s názvem

Ta letos oslaví 60. výročí od svého vzniku. Jjí součástí je také festival

Jehož koncerty se konají v kostele

a také v Roškově

Na založení jmenované soutěže má také zásluhu ústecký

rodák a známý violoncellista

který dále inicioval

soutěž.

Vedle těchto významných umělců pocházejících z Ústí nad Orlicí se také proslavil

pěvec Jan Ludvík

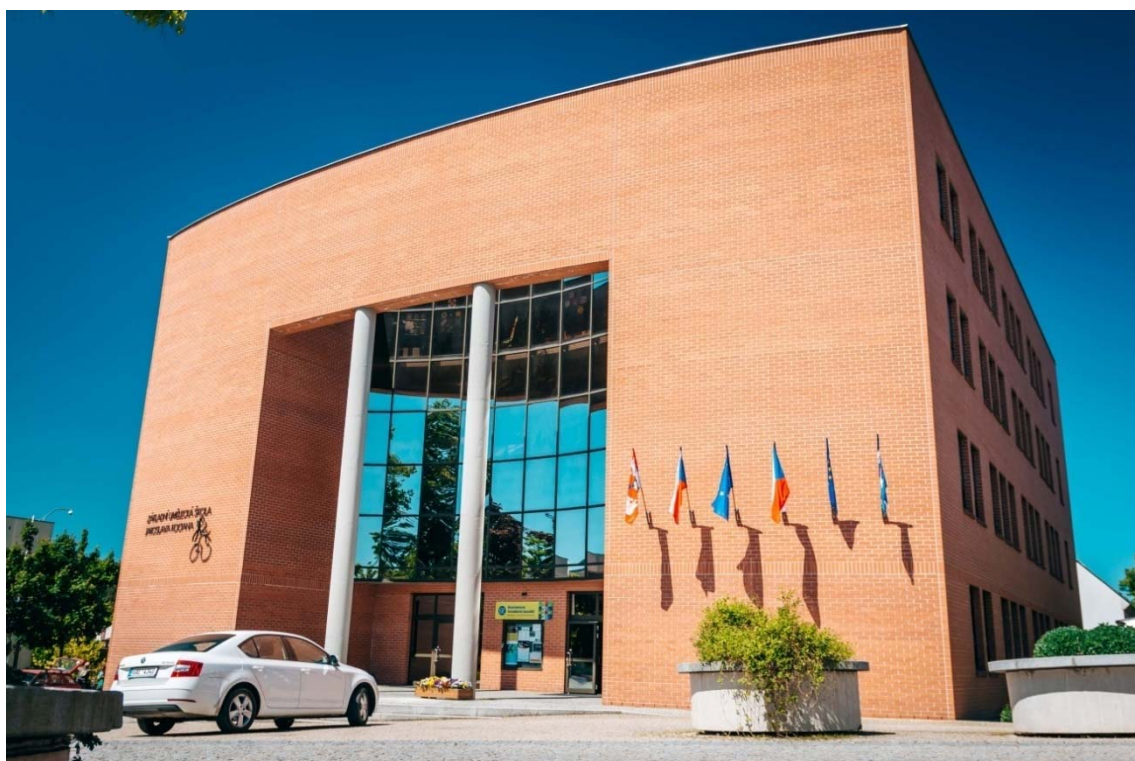
po němž byl pojmenovaný stejnojmenný ústecký hudební spolek.

VÝSLEDEK:

Příloha D – Fotografie k teoretické části

Obr. č. 1: Busta Jaroslava Kociana před Roškotovým divadlem. Foto: Adam Faltus

Obr. č. 2: Současná budova ZUŠ Jaroslava Kociana. Foto: Matouš Gorun

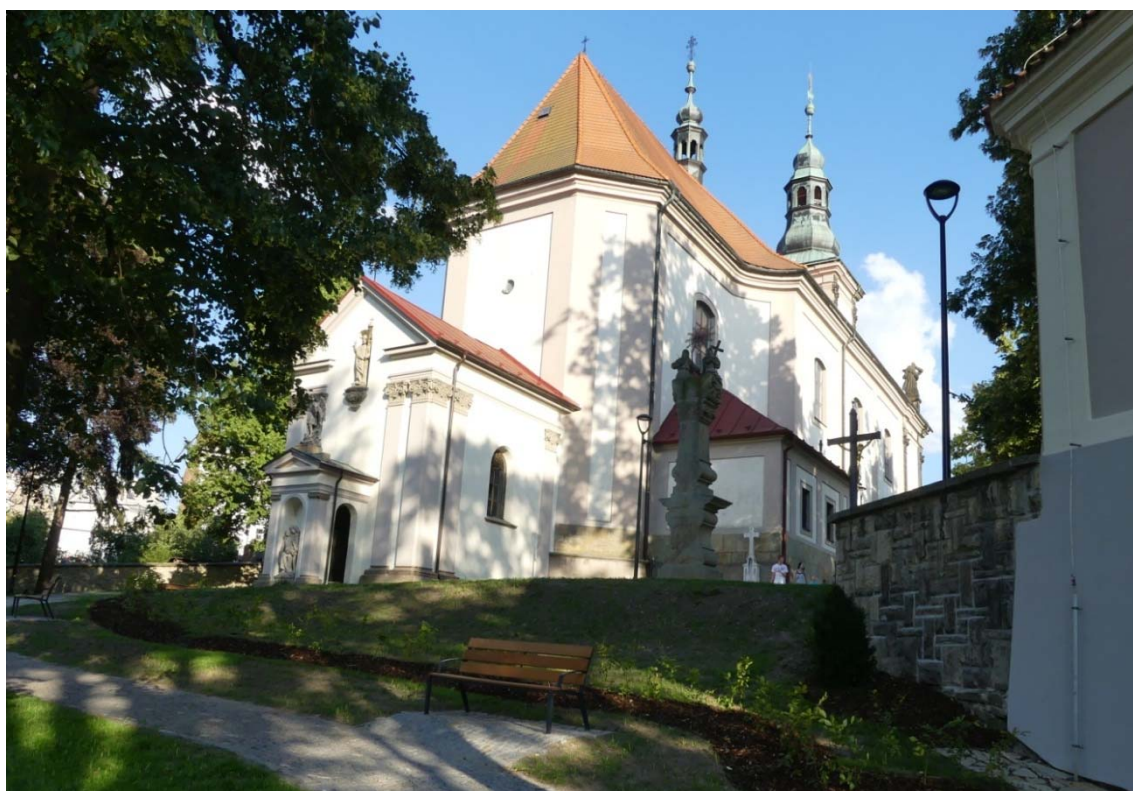
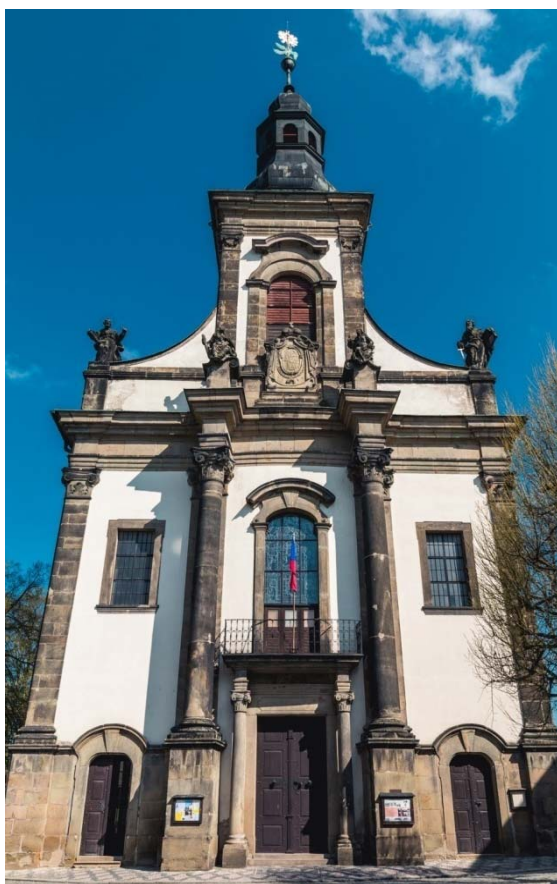
Obr. č. 3: Quido Kocian – Mrtvý Ábel, replika sochy v parku Hernychovy vily. Foto: Jan Pokorný

Obr. č. 4: Quido Kocian - Evino mateřství, u vstupu dětské polikliniky. Foto: Jan Pokorný

Obr. č. 5 – 6: Hrnýchova vila. Foto: Matouš Gorun

Obr. č. 7 – 10: Kostel Nanebevzetí Panny Marie: pohled z čelní strany, pohled do hlavní kostelní lodi během provedení Slavnostní mše Jaroslava Kociana 20. května 2018, záběr obrazu Panny Marie Ústecké, nově otevřený kostelní park (prostor starého hřbitova).
Foto: Matouš Gorun

Obr. č. 11 – 14: Původní podoba Rožkovského divadla z r. 1936, interiér hlavního sálu a pohled do předsálí budovy, současný vzhled divadla. Foto: archiv Ing. arch. Karla Blanka

Obr. č. 15 – 16: Pohled na kaple XIII. a XIV. zastavení Křížové cesty; jedno z původních zastavení. Foto: Jan Pokorný

Příloha E – Fotografie k praktické části

3

Uveď název informační tabule, kterou jsi zpracovával/a:
Kostel sv. Nanebevzetí Panny Marie

Která prezentace tě nejvíce zaujala?
Zuš a hudebníci a výtvarníci

Oznámkuj jako ve škole jednotlivé informační tabule:

- Kostel Nanebevzetí Panny Marie a CHJ 3
- Hernychova vila a textil 2
- Kaple a Andrlův chlum 1
- Roškotovo divadlo a divadelní spolek Vicena 2
- ZUŠ a hudebníci a výtvarníci 1

O kterém tématu z výše uvedených inf. tabulí bys chtěl/a vědět víc?
Hernychova vila a textil

Napiš, co tě celkově na projektu nejvíce bavilo a co naopak nejméně:
*Nejvíce mě bavilo svou vyhledávat
a hledat různé zajímavosti. Nejméně mě
bavilo psát informace.*

Obr. č. 17: Ukázka vyplněného dotazníku (první strana)

Napiš, čím bys projekt vylepšil:

mám
.....

Napiš, co ti v projektu chybělo:

nic a nic
.....

Zakroužkuj, s čím souhlasíš:

Díky projektu jsem se o Ústí dozvěděl/a:

- a) hodně nového b) něco málo nového c) nic nového (vše znám) d) nic pro mě zajímavého

Uvítal bys ve výuce více podobných projektů:

- a) určitě ano b) spíše ano c) je mi to jedno d) spíše ne e) určitě ne

Podtrhni, jak na tebe učitelka působila: (můžeš podtrhnout více možností)

pozitivně

negativně

sebevědomě

nervózně

Zakroužkuj, jakou známku bys projektu dal:

- 1 2 3 4 5

Obr. č. 18: Ukázka vyplněného dotazníku (druhá strana)

V dobách války k nám přišli Uhři a lidé se před nimi
ukrývali do kostela a modlili se aby přežili. Ale potom
jim na pomoc přišla Panna Marie. ~~Obraz~~. Obraz oběvil
vojáci se Pannou Marií lekly uschlí pyč a lidé přežili od té
poby se povída že obraz se zázračně.

UHŘI, LID, OBRAZ, VÁLKA, KOSTEL

Když byla válka mezi námi a Uhry. Válka by šovala dle nás, když
v obrazu v kostele vystoupila Panna Maria a neuposlechna válka
zachránila tím lid, který měl užite velký strach.

PANA MARIA

VÁLKA

Obr. č. 19 – 20: Ukázka žakovských prací – psaní pověsti

ROZLUŠTI DNEŠNÍ ŠIFRU A ZJISTI, CO SE V NÍ SKRÝVÁ:

c	e	c	i	h	s	k	á	b	u	d	e	b	n	i	J	e	d	n	o	t	a
3	17	16	1	15	7	14	4	12	5	21	13	8	18	19	2	11	22	10	9	20	6

Významný český houslový

VIRTUOZ

jménem

JANOSLAV KOČIÁN

se narodil na konci 19. století ve městě Ústí nad Orlicí. Je po něm pojmenovaná mezinárodní soutěž s názvem

KOČIÁNOVÁHOUSLOVÁSOŮTĚŽ

Ta letos oslaví 60. výročí od svého vzniku. Její součástí je také festival

KOČIÁNOVOUŠTÍ

jehož koncerty se konají v kostele

NABEBEVEŽETIPAN ~~ROŠKOTOVĚ~~ ROŠKOTOVĚ

a také v Roškotově

DIVADLU

Na založení jmenované soutěže má také zásluhu ústecký

rodák a známý violoncellista

BOHUŠHERAN

který dále inicioval

HERANOVÁ

soutěž.

Vedle těchto významných umělců pocházejících z Ústí nad Orlicí se také proslavil

h ?

pěvec Jan Ludevít

LUKĚS

po němž byl pojmenovaný stejnojmenný ústecký hudební spolek.

VÝSLEDEK: CECILSKÁ HUDEBNÍ JEDNOTA

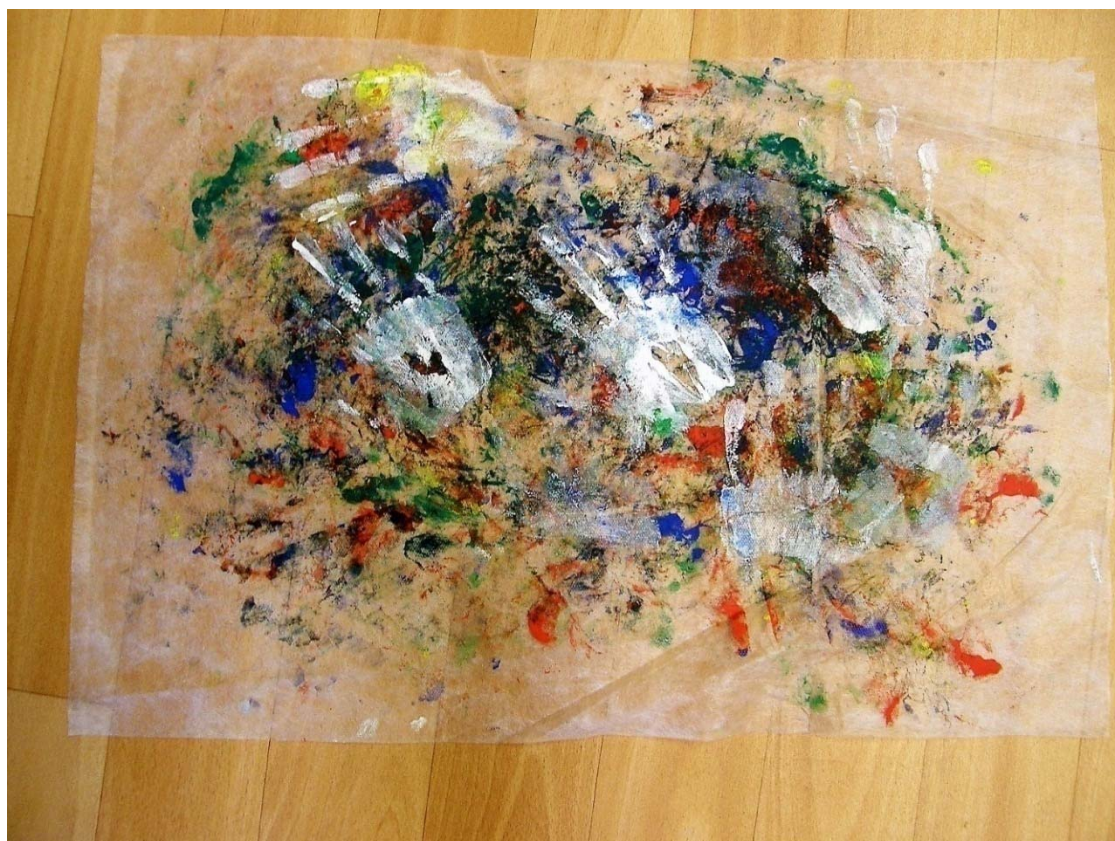
Obr. č. 21 - Ukázka vyplněné šifry (Cecilská hudební jednota)

Obr. č. 22: Pojmová mapa. Foto: Anežka Pokorná

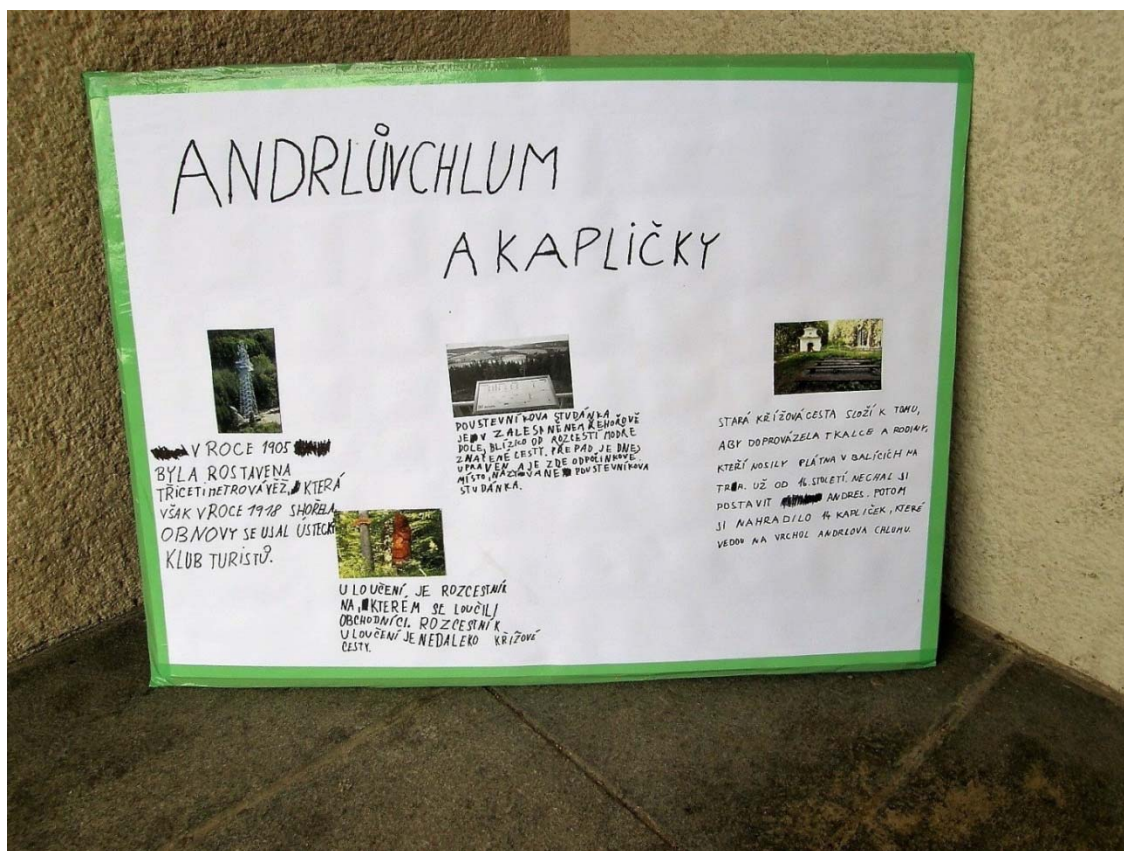
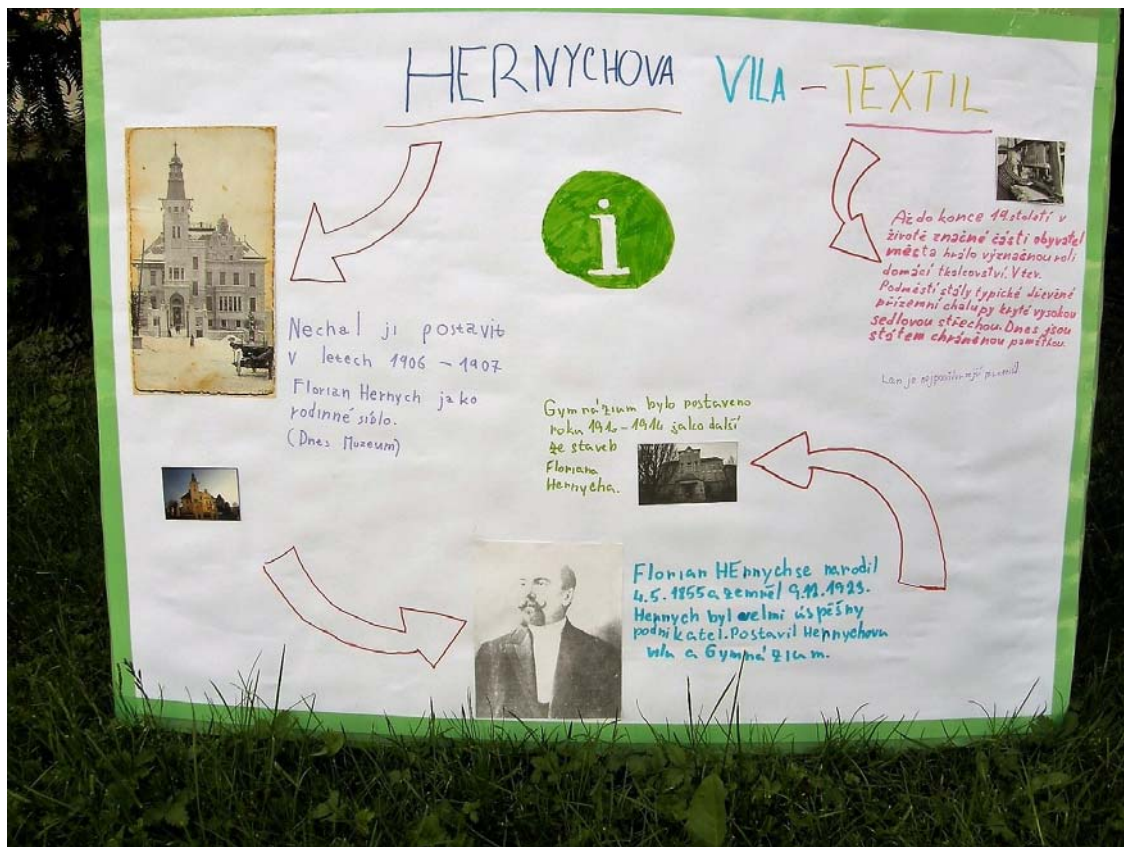
Obr. č. 23: Návštěva výstavy Cecilské hudební jednoty na kůru v kostele Nanebevzetí Panny Marie. Foto: P. Vladislav Brokeš

Obr. č. 24 – 26: Ukázka žákovských prací - návrhů látek. Foto: Martina Drymlová

Obr. č. 27 – 29: Ukázka tvorby informačních tabulí Významné umělecké osobnosti, Roškotovo divadlo a divadelní spolek Vicena, Kostel Nanebevzetí Panny Marie. Foto: Anežka Pokorná

Obr. č. 30 – 31: Ukázka informačních tabulí Hernychova vila – textil, Andrlův chlum a kapličky. Foto: Anežka Pokorná